

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mehmet ŞENGÜL

MYRA'NIN LİMANI ANDRİAKE'DE BULUNAN GRANARİUM'UN
MÜZELEŞTİRİLMESİ

Danışman

Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK

Müzecilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2011

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ	v
LEVHALAR LİSTESİ.....	vi
ÖZET	x
SUMMARY	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Amacı.....	1
Araştırmanın Önemi.....	2
Araştırmanın Kapsamı	2
Araştırmanın Yöntemi	2
BÖLÜM 1	4
MÜZECİLİĞİN KISA TARİHÇESİ.....	4
BÖLÜM 2.....	9
MYRA – DEMRE’NİN TANITIMI.....	9
2.1. Topografya ve Doğa	9
2.2. Likya ve Myra Tarihi.....	11
2.3. Myra – Andriake ve Çevresinin Arkeolojik Özellikleri	15
2.4. Modern Demre	16
BÖLÜM 3	21
İŞLEVİNİ KAYBETMİŞ ANITLARIN YENİDEN KULLANILMASI	21
3.1. Anıtları Koruma Düşüncesinin Gelişim Tarihi.....	22
3.2. Türkiye’de Anıt Yapıların Korumaya Değer Olma Ölçütleri ve Yeniden İşlevlendirme İle İlgili Kanun	26
3.3. Anıtlara Yeni İşlev Kazandırmak	29
3.3.1. Anıtlara Yeni İşlev Kazandırmanın Faydaları	30
3.3.2. Anıtlara Yeni İşlev Kazandırmanın Olumsuzlukları.....	31

3.3.3.	Anıtlara Yeni İşlev Kazandırırken Dikkat Edilmesi Gereken Temel Faktörler.....	32
3.3.3.1.	Yapının Fiziksel Durumunun Korunması.....	32
3.3.3.2.	Yapının Orijinal Kimliğinin Korunması.....	33
3.3.3.3.	Yapının Yeni İşlev İçin Uygunluğu.....	33
3.3.4.	Yeni İşlev Kazandırılacak Yapılarda Uygulanacak Temel Çalışmalar.....	33
3.3.5.	Yeni İşlev Kazandırılan Anıtlara Örnekler.....	34
3.3.5.1.	Dünyadan Örnekler.....	36
3.3.5.2.	Türkiye’den Örnekler.....	37
 BÖLÜM 4		43
ANDRİAKE GRANARİUMU’NA YENİ İŞLEV KAZANDIRMAK.....		43
4.1.	Granarium’un Tarihsel – Kültürel – İşlevsel – Mimari Özet Bilgisi, Tanımı	43
4.2.	Granarium’a Yeni İşlev Kazandırırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler	45
4.2.1.	Granarium’un Fiziksel Özgünlüğünün Korunması	46
4.2.2.	Koruma / Kullanma ve Yapı / İşlev Uyumunun Sağlanması	46
4.3.	Yeni İşlev İçin Yöntem Şeması	47
4.3.1.	Granarium’a Önerilmiş İşlevler	48
4.3.2.	İşlev Önerileri	48
4.4.	Granarium’un Müze İşlevine Uygunluğu	51
4.4.1.	Granarium’un Hacimsel Olarak Müze İşlevine Uygunluğu	53
4.4.2.	Granarium’a Müzelerde Olması Gereken Teknik Donanımın Kurulabilmesi.....	54
4.4.3.	Müze Bölümleri ve Granarium’un Durumu.....	56
4.4.3.1.	Hizmet Bölümleri İçin Alan Önerisi.....	56
4.4.3.2.	Önerilen Alanda Kurulması Gereken Müze Birimleri.....	57
4.4.4.	Çevre Düzenlemesi ve Sosyal Hizmet Alanları	59
4.4.5.	Granarium’un Tarihsel Dokusu ile Müze İşlevinin Uyum.....	60
4.4.6.	Granarium’un Konumu ve Ulaşım Şartları	60
4.5.	Bölüm Değerlendirmesi	61
 BÖLÜM 5		62
GRANARİUM’UN MÜZELEŞTİRİLMESİ.....		62
5.1.	Granarium’da Sergileme ve Dikkat Edilecek Unsurlar	62
5.2.	Granarium’a Arkeoloji Müzesi İşlevi Kazandırmak	66
5.2.1.	Arkeoloji Müzesi İşlevi Önerilmesinin Nedenleri	66
5.2.2.	Granarium’da Arkeolojik Eserlerin Sergilenmesi	68
5.2.2.1.	Sergilemenin Amacı.....	68

5.2.2.2. Sergilemenin Kurgusu.....	68
5.2.3. Granarium'a Arkeoloji Müzesi İşlevi Kazandırmanın Yaratabileceği Sorunlar.....	69
5.3. Granarium'a Likya Müzesi İşlevi Kazandırmak	70
5.3.1. Likya Müzesi İşlevi Önerilmesinin Nedenleri	71
5.3.2. Müzenin Amacı	72
5.3.3. Sergilemenin Kurgusu	73
5.3.4. Likya Müzesi İşlevinde Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Çözüm Önerisi	83
5.4. Önerilerin Değerlendirilmesi	83
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	85
KAYNAKÇALAR	89
EK	95
LEVHALAR	98
ÖZGEÇMİŞ	127

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	adı geçen eser
bkz.	bakınız
diğ.	diğerleri
ICOM	International Commina.. Of Museum
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
İ.Ö.	İsa'dan Önce
İ.S.	İsa'dan Sonra
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
K.T.V.	Kültür ve Tabiat Varlıkları
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Res.	Resim
SPAB	Society for the Protection of Ancient Buildings
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
vb.	ve benzeri
Y.M.K.	Yivli Minare Külliyesi

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: 2007 Yılı Antalya İl Kùltür Ve Turizm Mùdùrlùğü Ören Yerleri İstatistiği.....	18
Tablo 2: 2008 Yılı Antalya İl Kùltür Ve Turizm Mùdùrlùğü Ören Yerleri İstatistiği.....	18
Tablo 3: 2009 Yılı Antalya İl Kùltür Ve Turizm Mùdùrlùğü Ören Yerleri İstatistiği.....	19
Tablo 4: 2010 Yılı Antalya İl Kùltür Ve Turizm Mùdùrlùğü Ören Yerleri İstatistiği.....	19

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sergi Kurgu Önerisi 1.....	82
Şekil 2: Sergi Kurgu Önerisi 2.....	82

LEVHALAR LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1: Likya Bölgesi Haritası (Çevik 2008, 11).....	99
Resim 2: Uydu Fotoğrafından Demre'nin Konumu (Google Earth).....	99
Resim 3a: Uydu Fotoğrafından Myros (Demre) Çayı ve Demre Ovası'nın Konumu (Google Earth).....	100
Resim 3b: Hava Fotoğrafından Demre Ovası'nın Görüntüsü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: Air Studio).....	100
Resim 4: Myros (Demre) Çayı. (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto. M. Şengül).....	101
Resim 5: Uydu Fotoğrafından Andriake'nin Konumu (Google Earth).....	101
Resim 6: Myra Kaya Mezarları, Nehir Nekropolü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: Air Studio).....	102
Resim 7: Hava Fotoğrafından Myra Tiyatrosu'nun Görüntüsü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: Air Studio).....	102
Resim 8a: Myra, St. Nikolaos Kilisesi (Çevik 2010, 68).....	103
Resim 8b: Myra, St. Nikolaos Kilisesi (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto. T. Durdemir).....	103
Resim 9a: Hava Fotoğrafından Andriake Granariumu'nun Görüntüsü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: Air Studio).....	104
Resim 9b: Andriake Granariumu'nun Cepheden Görüntüsü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto. T. Durdemir).....	104
Resim 10: Andriake, Güney Kent Yerleşim Haritası (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Çizen: S. Atasoy, A. Aygün).....	105
Resim 11: Simena Kenti ve Ortaçağ Kalesi (Foto. M. Şengül).....	106
Resim 12: Kekova, Dolikhiste Kilisesi (Çevik 2002, Res. 29.).....	106
Resim 13: Antoninler Mausoleumu, San Angelo Kalesi, San Angelo Kalesi Ulusal Müzesi, Dış Görünüş (http://www.rome.info/vatican/castel-sant-angelo , 15.11.2010).....	107
Resim 14a: Diokletian Hamamı, Roma Ulusal Müzesi, Dış Görünüşü (http://commons.wikimedia.org/wiki , 16.01.2011).....	107
Resim 14b: Diokletian Hamamı, Roma Ulusal Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (http://commons.wikimedia.org/wiki , 16.01.2011).....	108

Resim 14c: Diokletian Hamamı, Roma Ulusal Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (http://www.flickr.com/photos/astrozombie/3529614836/sizes/o/in/photostream/ , 18.01.2011).....	108
Resim 15a: Louvre Sarayı, Louvre Müzesi, Dış Görünüşü (http://www.louvre.fr/ ,22.10.2010).....	109
Resim 15b: Louvre Sarayı, Louvre Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (http://www.louvre.fr/ ,22.10.2010).....	109
Resim 16a: Side Agora Hamamı, Side Müzesi, Plan ve Kesit (Mansel 1978, 230).....	110
Resim 16b: Side Agora Roma Hamamı, Side Müzesi, Dış Görünüşü (Foto: M. Şengül).....	110
Resim 16c: Side Agora Roma Hamamı, Kaldarium Bölümü, Side Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (Side Müzesi Arşivi'nden).....	111
Resim 16d: Side Müzesi, Açık Alan Teşhiri (Side Müzesi Arşivi'nden).....	111
Resim 17a: Hierapolis Roma Hamamı, Hierapolis Müzesi, Dış Görünüşü (http://www.pamukkale.gov.tr/tr/ , 30.12.2010).....	112
Resim 17b: Hierapolis Roma Hamamı, Hierapolis Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (http://www.pamukkale.gov.tr/tr/ , 30.12.2010).....	112
Resim 18a: Lengerhane, Rahmi M. Koç Müzesi, Dış Görünüşü (http://www.rmkmuseum.org.tr/ ,30.12.2010).....	113
Resim 18b: Lengerhane, Rahmi M. Koç Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (http://www.rmkmuseum.org.tr/ ,30.12.2010).....	113
Resim 19a: Yivli Minare Medresesi, Giriş Kapısı Görüntüsü (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto: C. Bağdu).....	114
Resim 19a: Yivli Minare Medresesi, İç Mekan Görüntüsü (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto: C. Bağdu).....	114
Resim 20a: Yivli Minare, Mevlevihane, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Dış Görünüşü (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto: C. Bağdu).....	115
Resim20b: Yivli Minare, Mevlevihane, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Sergi Alanından Ayrıntı (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto: C. Bağdu).....	115
Resim 21a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Antalya K.T.V. Koruma Kurulu Hizmet Binası (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto: M. Şengül).....	116
Resim 21b: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Antalya K.T.V. Koruma Kurulu Hizmet Binası (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto: M. Şengül).....	116
Resim 22a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (Antalya Kent Müzesi Arşivi, Foto: M. Şengül).....	117

Resim 22b: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (Antalya Kent Müzesi Arşivi, Foto. M. Şengül).....	117
Resim 23a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Dış Görünüşü (http://akmed.kaleicimuzesi.com/tarihce tr.php , 17.01.2011).....	118
Resim 23b: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto. M. Şengül).....	118
Resim 23c: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto. M. Şengül).....	119
Resim 23d: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto. M. Şengül).....	119
Resim 24a: Aya Yorgi Kilisesi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Dış Görünüşü (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto. M. Şengül).....	120
Resim 24b: Aya Yorgi Kilisesi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Sergi Salonundan Ayrıntı (Antalya Kent Müzesi Arşivi'nden, Foto. M. Şengül).....	120
Resim 25: Andriakos (Kokarçay) Çayı'nın Denizle Birleştiği, Çayağzı, Bölgenin Görüntüsü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto. O. Tıbıkoğlu).....	121
Resim 26: Andriake Yerleşim Planı – Ölçeksiz (Borchhardt 1975, 64 Abb 12).....	121
Resim 27: Granarium ve Çevresinin Yerleşim Haritası (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Çizen: S. Atasoy, A. Aygün).....	122
Resim 28: Andriake Granariumu'nun Cephe, Odaların Dışarıya ve Birbirlerine Açılan Kapılarının Görünüşü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: T. Durdemir).....	122
Resim 29a: Andriake Granariumu, 3D. Max – Fotografik Çizimi (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Çizen: A. Aygün).....	123
Resim 29b: Andriake Granariumu Ofis Birimleri, 3D Max – Fotografik Çizimi (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Çizen: A. Aygün).....	123
Resim 30: Granariumdaki İmparator Hadrian ve Sabina Portreleri Çizimi (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto. O. Tıbıkoğlu).....	124
Resim 31: Granarium Duvarındaki Kabartma (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto. O. Tıbıkoğlu).....	124
Resim 32: Hava Fotoğrafından Andriake Granariumu'nun Görüntüsü (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: Air Studio).....	125
Resim 33: Andriake Kentine Giriş Kapısının, Müze Birimleri İçin Önerilen Alanın ve Çevresinin Haritası (Çizen: S. Atasoy, A. Aygün).....	125
Resim 34: Hava Fotoğrafından Andriake Kentinin ve Noel Baba Kuş Cennetinin Görüntüsü. (Myra – Andriake Kazı Arşivi'nden, Foto: Air Studio).....	126

ÖZET

Ülkemizde, tarihsel nitelikte pek çok kültürel anıt bulunur. Bunların arasında antik dönemlerden kalanların sayısı da oldukça fazladır. Anıtsal yapıların korunması kültürel bir sorumluluk, aynı zamanda yasal bir görevdir. Dünyada ve ülkemizde antik yapıların korunması için uygulanan temel çalışma; arkeolojik kazılarının tamamlanması, daha sonra konzervasyon işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve eğer gerekli görülürse restorasyonlarının yapılmasıdır. Ancak bu uygulamalar bir yapının uzun vade de korunabilmesi için yeterli değildir. Yapıların uzun vade de korunabilmesi, bu işlemlerden sonra, periyodik olarak bakımlarının yapılmasına bağlıdır. Anıtsal nitelikteki yapıların uzun vade de korunmasını ve sürekli olarak bakımlarının yapılmasını kolaylaştırmak için yeniden işlev kazandırarak kullanmak tüm dünyada uygulanan bir yöntemdir. Uluslararası tüzüklerde de bu uygulamanın, korumaya kolaylaştıran bir yöntem olduğu vurgulanmıştır.

Bu tez çalışmasının konusunu oluşturan Andriake Granariumu dünyada az sayıda örneği olan yapılar arasındadır ve antik yapılarda görmeye alışık olmadığımız bir sağlamlıkla günümüze ulaşmıştır. Andriake Granariumu'nun az sayıda örneğinin olması ve günümüze neredeyse tamamen sağlam bir şekilde ulaşması, onu uzun vade de korumak için *kullanarak kullanma* yönteminin uygun bir yol olduğu düşünülür.

Andriake Granariumu'nun bulunduğu tarihsel – coğrafi konum ve *koruma kullanma dengesi / yapı işlev uyumu* dikkate alındığında, en uygun işlevin müzeleştirme olduğu görülür. Granarium'un plansal yapısı, bulunduğu konumun tarihsel – kültürel özellikler ve Demre'nin turizm potansiyeli müze işlevini önermemizdeki en önemli faktörler arasındadır.

Bu tez çalışmasında Andriake Granariumu'nun potansiyelini aşmayacak, tarihsel ve mimari özelliklerini öne çıkartacak ve Türk Müzeciliğine yenilik getirecek bir müze modeli yapıya önerilmiştir.

SUMMARY

CONVERSION OF THE GRANARY AT ANDRIAKE, THE HARBOR OF MYRA, TO A MUSEUM

Our country abounds in cultural monuments of historical significance. Among these are many that remain from the antiquity. Preservation of monumental buildings is a cultural and legal responsibility. In the world and in our country, the basic workflow applied in the preservation of ancient buildings is the completion of archaeological excavations, then the application of conservation procedures, and if then necessary the commencement of their restoration. However these applications are not adequate for long term preservation of a building. Long term preservation of the structure depends on periodical maintenance, after all these have been done. Reassignment of a function is a method applied worldwide, to facilitate continual maintenance and long term preservation of monumental structures. It is also asserted in international edicts, that this procedure is a method that facilitates preservation.

The Granarium at Andriake, which is the subject of this graduate thesis, is among buildings with few similar examples, and has reached the present day with an unusually well state of preservation for an ancient structure. There being few other examples similar to Andriake Granarium, and its being almost perfectly preserved, suggests that the method of *preservation through use* would be a good approach for its long term preservation.

When the historical – geographical position and *usage vs. preservation balance / structure-function compatibility* is considered for Andriake Granarium, it becomes evident that the most convenient function is the conversion to a museum. Floor planning of the Granarium, the historical – cultural properties of its locality and the touristic potential of Demre are among the significant factors for the proposal of a museum function.

In this thesis, a museum model is proposed for the structure that will not overburden the potential of Andriake Granarium, yet signify its historical and architectural aspects and bring some novelty to Turkish Museology.

ÖNSÖZ

Andriake Granariumu'nun arkeolojik kazıları Prof. Dr. Nevzat Çevik başkanlığında 2009 yılında başlatılan Myra – Andriake kazılarının ilk yılında gerçekleştirilmiştir. Kentteki kazı çalışmaları başlamadan önce, 19 – 20 Mart 2009 tarihlerinde Demre İlçesinde, Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ve Müzecilik Anabilim Dalı tarafında düzenlenen V. Müzecilik Çalıştay ve Paneli'nin konusu “*Andriake Granariumu'nun Müzeleştirilmesi*” olmuştur. Ben, Myra – Andriake kazılarında ilk yıldan itibaren görev alarak Andriake Granariumu'nun kazısında bulunma mutluluğunu yaşadım, ayrıca V. Müzecilik Çalıştay ve Paneli'ne panelist olarak katıldım. Granarium'da kazı çalışmaları devam ettiği sırada hocam Prof. Dr. Nevzat Çevik tarafından “*Andriake Granariumu'nun Müzeleştirilmesi*” Yüksek Lisans tezi olarak çalışmam teklif edildi. Kazı çalışmalarında bulunduğum bir Roma yapısının müzeleştirilmesini tez konusu olarak çalışacak olmam, Müzecilik Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapmakta olan bir arkeolog olarak beni çok mutlu etmiştir. Hayata geçmesi planlanan bir projeyi tez konusu olarak çalışmak ayrıca onurlandırmıştır

Bu konuyu Yüksek Lisans Tezi olarak çalışmam için öneren ve sadece bu tez çalışmam sırasında değil öğrencilik ve profesyonel hayatım boyunca bana her zaman destek olan, düşüncelerimi geliştirmem konusunda bana yol gösteren, Myra – Andriake, çevresi ve granarium ile ilgili fotoğraf, harita ve çizimleri kullanmama izin veren hocam Prof. Dr. Nevzat Çevik'e sonsuz teşekkür ederim.

Tez çalışmamda kullanmış olduğum harita ve çizimleri yapan Arş. Gör. Afşin Aygün ve Arkeolog Selim Atasoy'a, fotoğrafları çeken Arş. Gör. Onur Tıbıkoğlu ve Fotoğraf Sanatçısı Tefik Durdemir'e teşekkür ederim.

Çalışmamda kullanmış olduğum literatürleri temin etmemde bana yardımcı olan değerli dostlarım Arkeolog Serkan Parlak, Y. Mühendis Ufuk Kardağlı, Antropolog Kutay Bozca, Korkmaz Varkıvanç, Hasan Arslan ve Y. Sosyolog Necdet Aldemir'e teşekkür ederim.

Tez çalışmamın her alanında değerli fikirleriyle bana destek olan sevgili Arkeolog Gülnaz Acar'a, hayatımın her alanında bana destek olan, literatür çevirilerinde yardımını esirgemeyen ağabeyim Dr. Afşar Barlas'a ve beni dünyaya getiren, kendi hayatından fedakarlıklar yaparak bugünlere gelmemi sağlayan “*anneme*” sonsuz teşekkür ederim.

GİRİŞ

Granarium adı verilen yapılar büyük tahıl silolarıdır ve Roma İmparatorluk döneminde inşa edilmeye başlanır. Roma İmparatorluğu erzak ihtiyacının büyük bir kısmını doğu eyaletlerinden temin ederdi. “İ.S. 2. yüzyılla birlikte Roma’nın erzak temin politikası değişir. Artık belli noktalarda büyük toplama merkezleri yapılmakta ve buralardan Roma’ya büyük gemilerle sevkiyat yapılmaktadır. Bu biriktirme taşıma işlemi nedeniyle İmparatorluk *horreum*’u denilen bu dev silolar inşa edilmiştir”¹. Az sayıda örneği bulunan yapıdan Anadolu’da sadece Myra’nın Limanı Andriake’de ve Patara’da vardır². Andriake Granariumu Akdeniz’deki örnekleri arasında en büyüğüdür.

Andriake Granariumu, antik çağ yapılarında çok fazla rastlanılmayan bir sağlamlıkla günümüze ulaşmıştır. Yapı, çatısı dışında neredeyse tamamen sağlamdır. Andriake Granariumu’nun arkeolojik kazısı Myra – Andriake kazılarının ilk yılı olan 2009’da yapılmıştır³.

Andriake Granariumu’nun az sayıda örneğinin olması ve günümüze neredeyse tamamen sağlam bir şekilde ulaşması, onu korumak için antik çağ yapılarına uygulanan standart koruma yöntemlerinden fazlasının yapılmasını gerektirir. Eski yapıların korunmasını kolaylaştırmak için uygulanan “*koruma – kullanma dengesi*” yönteminin Andriake Granariumu için de uygun bir yöntem olduğu düşünülür.

Bu çalışmada Andriake Granariumu’na yeni işlev kazandırılarak müzeleştirilmesi araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Tarihsel nitelikte kültürel yapı statüsünde olan Andriake Granariumu’na, fiziksel ve özgün değerlerine zarar vermeden müze işlevinde kullanılıp kullanılmayacağını araştırmak, yapının bulunduğu konum, fiziksel ve plansal durumu incelenerek en uygun müze türünü ve önerilen müze türünün granarium’da sürdürülebilirliğini incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.

¹ Çevik 2010b, 73.

² Anabolu 1994, 157 – 159; Işık 2000, 142 – 145; Çevik – Bulut 2010, 43 – 45.

³ Çevik 2010a, 55 – 60.

Araştırmanın Önemi

Antik yapılara yeni işlevler kazandırarak kullanmak tüm dünyada, yapıların korunmasını kolaylaştırmak için, uygulanan bir yöntemdir. Kazandırılan yeni işlevler arasında en çok müzeleştirme gelmektedir. Antik yapıların müze olarak kullanıldığı örnekler ülkemizde de mevcuttur. Ancak bu yöntemin uygulanması tartışmalıdır. Antik yapılara müze işlevi kazandırarak, onların fiziksel ve özgün değerlerinin zarar görebileceği ve antik yapılarda çağdaş müzecilik uygulamaları için gereken konfor koşullarının yaratılamayacak olması bu tartışmaların temel sebebini oluşturur. Müze olarak işlevlendirilecek tarihsel anıt seçiminde genellikle iki yol izlenir. İlk yaklaşım, müze niteliğinin ve gereksinimlerinin belirlenip buna uygun bir binanın seçilmesi, ikinci yaklaşım ise, belli bir program oluşturulmadan çeşitli nedenlerin etkisiyle belirlenmiş bir yapıya, müze işlevinin uyarlanmak istenmesidir. Türkiye’de genellikle bu ikinci yaklaşım kullanılmaktadır⁴. Bu doğaldır, çünkü günümüz çağdaş müzeciliğin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir antik yapı yoktur.

Hızla gelişen ve değişen dünya’da bugün çok sayıda müze çeşidi vardır. Her müze türünün farklı konusu ve farklı ihtiyaçları vardır. Bu çalışma, Andriake Granariumu’nun potansiyelini aşmayacak, onun fiziksel ve özgün değerlerine saygı gösterebilecek müze türünün belirlenebilmesi açısından ve belirlenen müze türünün Türk Müzeciliğinde yeni bir örnek olması bakımından da önemlidir.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışma sadece Andriake Granariumu’nun müzeleştirilmesiyle ilgilidir. Çalışma sırasında Myra – Andriake ve Granarium’un tarihi, fiziki ve arkeolojik özelliklerine sınırlı şekilde değinilmiştir. Bu konulara yer verilmesinin sebebi önerdiğimiz müze türünün yapıda uygulanabilirliğini ve bu müzenin bölgeyle olan ilişkisini anlaşılır kılmaktır.

Araştırmanın Yöntemi

“*Myra’nın Limanı Andriake’de Bulunan Granarium’un Müzeleştirilmesi*” başlıklı tez çalışmasında öncelikle müzeciliğin tarihi anlatılmış, granariumun içinde bulunduğu antik kent ve çevresi tanıtılmış, anıtsal nitelikteki kültürel yapılara yeni işlev kazandırmanın tarihi, uluslararası tüzüklerde konuyla ilgili alınan kararlar ve ülkemizdeki yasalar incelenmiş, uygulamanın olumlu ve olumsuz yönleri belirtilmiş, yeniden işlevlendirilen anıtlara dünya’dan ve ülkemizden örnekler gösterilmiş, granariuma yeni işlev kazandırılması sırasında

⁴ Madran 1999, 90.

dikkat edilmesi gereken ilkeler vurgulanmış ve granariumun planı, konum, çevresel ilişkisi ve fiziksel özellikleri göz önüne alınarak müzeleştirilmesi önerilmiştir.

BÖLÜM 1

MÜZECİLİĞİN KISA TARİHÇESİ

Müzelerin temel işlevlerinden olan toplamak, biriktirmek ve sergilemek, değişik yöntemlerle antik çağlardan beri uygulanmıştır. Eski çağlarda hükümdarların savaş sonrasında ganimet olarak topladığı değerli malzemelerin bazılarını halka açık alanlarda sergileyerek kuvvet ve kudret gösterisi yaptıklarının birçok örneği vardır⁵. Politik sergileme amacının yanında, tapınaklara armağan olarak adanan değerli malzemelerin tapınakların özel odalarında biriktirilerek korunması da dini amaçlı biriktirme ve saklayarak koruma yöntemi olmuştur. Müze oluşturma düşüncesi olmaksızın yapılan bu uygulamaların müze düşüncesinin temellerini oluşturduğu söylenebilir.

Antik Çağlarda toplama, biriktirme ve sergileme işleminin bilimsel amaçlara yönelik uygulanması ünlü filozofların ve hükümdarların kurdukları okullarla ve büyük kütüphanelerle başlar. Bunların içinde Platon ve Aristoteles'in kurduğu okullar ile İskenderiye Kütüphanesi en popüler olanlarıdır. Müze kelimesinin İskenderiye'de inşa edilen ve esin perilerine adanmış olan "*Mouseion*" dan türediği de bilinmektedir⁶. Binlerce kitabın, doğaya ait objelerin ve sanat eserlerinin bulunduğu bu Mouseion'da bilim insanları ve sanatçılar soyluların koruması altında özgürce araştırma yapmışlardır⁷. Klasik ve Hellenistik çağlarda bu entelektüel uygulamalar görülürken, Roma Çağında daha çok soyluların villalarında değerli sanat eserlerini, edebi – tarihi kitapları toplayarak koleksiyonlar oluşturdukları ve bu koleksiyonları bazı zamanlarda halka açarak sergileme yaptıkları görülür. Ayrıca *Agrippa* Roma'daki bütün Yunan heykellerinin halkın görüşüne sunulmasını, sanatsal nitelikte olanların ise devlet malı yapılmasının gerekli olduğunu söylemiştir⁸.

Antik çağlarda toplama, biriktirme ve sergileme uygulamaları sadece batı uygarlıkları ile sınırlı değildir. Çağdaş müzeciliğin temellerini oluşturduğu kabul edilen bu kavramlar çoğunlukla batı uygarlıklarının gerçekleştirdiği eylemler ile anlatılsa da, İ.Ö. 3. yy.dan itibaren Çin İmparatorlarının resim ve hat sanatına ait eserleri biriktirdikleri bilinmektedir.

⁵ Yücel 1999, 19.

⁶ Cruickshank 1992, 63.

⁷ Madran 1999, 3.

⁸ Yücel 1999, 20.

Ayrıca bazı araştırmacılar en eski müzenin Japonya’da Todaiji Manastırında kurulduğunu iddia etmektedirler⁹.

Antik çağlarda değişik amaç ve yöntemlerle toplama, biriktirme ve sergileme yollarına gidilmiş olsa da, bu uygulamalar bugün kabul edilen sergileme ve müzecilik anlayışından oldukça uzaktır. Bununla birlikte günümüzde çok az müzenin İskenderiye Mouseionu’nun müzecilik ruhunu ve bilimsel ortamını yakalayabildiğini de kabul etmek gerekir.

Orta Çağ Avrupa’sında sanat eserlerini toplayan en büyük kurum kiliselerdir. Bu süreçte özellikle savaş ganimetleri ile oluşturulan koleksiyonlar kiliselerde toplanmıştır¹⁰.

Çağdaş Müzeciliğin ilk akımları Rönesans ile başlamıştır. Rönesans ile birlikte başlayan hümanist akımın sonucunda sanatsal ve bilimsel obje koleksiyonu oluşturma merakı asiller arasında giderek yaygınlık kazanmıştır. 15. yüzyılda özellikle küçük antik eşyalara duyulan koleksiyon merakı 16. yüzyılda sanatsal mimari parçalara ve heykellere yönelmiştir. İlk zamanlarda çoğunlukla antik eserler ile oluşturulan koleksiyonlara Rönesans sanatçılarının önem kazanması ile birlikte onların eserleri de dahil olmuştur¹¹. Yine bu süreçte toplanan eserlerin sistematik şekilde sergileme girişimleri başlamıştır. 16. yüzyılın sonunda İtalyan hekim *Ullisse Aldrovandi*, doğadan seçtiği örneklerle ilk kez ciddi ve bilimsel sergileme girişiminde bulunmuştur¹².

17. yy. koleksiyonculuğu müzeciliğe geçiş açısından önemli bir dönemdir. İngiliz asil *Elias Ashmole* 1673 yılında nümizmatik ve az bulunur objelerden oluşan koleksiyonunu Oxford Üniversitesine bağışlamış ve koleksiyon 1683 yılında öğrencilere açılmıştır. Bu şekilde ilk kez bir koleksiyon toplumsal ve bilimsel bir mekan olan üniversite bünyesinde sergilenmiştir¹³. Sergilerin halka açılması 18. yüzyılda hız kazanmıştır. Bu dönemde saraylarda ve kiliselerde bulunan birçok koleksiyon halka açılmaya başlanmıştır. Papalık koleksiyonlarının 1734 yılında halka açılması bu süreçteki önemli bir gelişmedir¹⁴. 18. yüzyılda koleksiyonların özelliklerine göre değerlendirilmesine, arşivlendirilmesine ve sunulmasına da başlanmıştır. Örneğin Medici ailesinin koleksiyonunun sergilendiği Uffizzi Galerilerininin 1769’da yeni düzenlemesi yapılmıştır. Bu düzenleme dönemin barok estetik

⁹ Bazin 1967, 27 – 29.

¹⁰ Sade 2005, 8.

¹¹ Madran 1999, 4 – 5.

¹² Yücel 1999, 21.

¹³ Madran 1999, 5.

¹⁴ Pomian 2001, 66.

anlayışını yansıtabilecek şekilde yapılmış, 1771’de bilimsel aletler ve doğa tarihi koleksiyonları birbirinden ayrılmıştır¹⁵.

1789 Fransız Devrimi ve getirdiği toplumsal değişiklikler müzecilik alanına da yansımıştır. Bu dönemde büyük saraylar ve katedraller bünyesinde bulunan koleksiyonlarla birlikte müzelere dönüştürülerek halka açılmıştır¹⁶. 19. yüzyıl müzeciliğinin en parlak çağı olarak kabul edilir. Başta Yunanistan, Mısır, Osmanlı ve Hint toprakları olmak üzere, Avrupa’ya taşınan antik eserler, müzelere dönüştürülen sarayların koleksiyonlarını geliştirerek, birer kültür – sanat tapınaklarına dönüşmelerini sağlamıştır¹⁷. Siyasi akımların etkileriyle ulusal değerlerin farkına varılması sonucunda Avrupa’ya özgü, ancak çok fazla tanınmayan Keltler, Etrüskler, Vikingler gibi uygarlıklara duyulan ilgide artmıştır. Toplumlar kendi kültürlerinin sürekliliğini göstermek amacıyla bugün etnografya müzeleri olarak adlandırılan müzeleri kurmaya başlamışlardır¹⁸. Bu sayede o zamana kadar antik dünyanın tarihi eserleri ile kurulan uygarlık müzelerine bir yenisi daha eklenmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında sanat konusunda özelleşmiş müzeler görülmeye başlar. Özellikle köklü bir uygarlık geçmişi bulunmayan fakat Avrupa’daki müzecilik akımlarını takip etmek isteyen Amerika Birleşik Devletleri bu dönemde çağdaş sanat yaklaşımı ile ilgili müzeler kurmuştur.

Fransız İhtilali sonucunda sarayların ve büyük kiliselerin müzelere dönüştürülüp halka açılması müzelerin sayısının artmasına sebep olduğu gibi, 19. yüzyılda yaşanan Endüstri Devrimi de müze çeşitlerinin artmasına sağlamıştır. Bu zamana kadar sadece sanat eserleri ve doğaya ilişkin objelerle kurulan müzelere sanayileşme ile beraber endüstriyel ürünlerle kurulan müzelerde eklenmiştir. Bu tip müzelere ilk örnek olarak 1856’da Fransa’nın Lyon kentinde ticaret odasının girişimleriyle açılan Sanat ve Endüstri Müzesi gösterilebilir¹⁹.

Müzeciliğinin altın çağı olarak kabul edilen 19. yüzyılın belki de en önemli yeniliği sadece müzeler için inşa edilen yapıların ortaya çıkmasıdır. Müzelerin kurumsal kimlik kazanmaya başlaması ile birlikte, sergileme ve bilimsel çalışma ihtiyaçlarına cevap verecek mimari tasarımlar üretilmeye başlamıştır. Paris’deki Beaux – Arts Akademisi 1770 – 1790 yılları arasında mimari proje yarışmaları düzenlemiştir. 1778 yılındaki yarışmada, sanat eserlerinin, doğa tarihi koleksiyonlarının ve küçük objeler için kurulan ayrı bir bölümle kütüphanenin de bulunduğu bir müze projesi istemiştir. Bu yarışmada her ikisi de birincilik ödülü alan Guy de Gisors ve Jacques – Francois Delannoy tasarımları müze mimarlığındaki

¹⁵ Madran 1999, 5.

¹⁶ Parlak 1995, 49.

¹⁷ Madran 1999, 5.

¹⁸ age., 5 – 6.

¹⁹ age., 6.

ilk fikirleri temsil etmesi açısından önemlidir²⁰. N.L. Durand tarafından 1802 – 1807 yılları arasında çeşitli bina tipleri için geliştirilen tasarımların yer aldığı kitapta, müze tipolojisi için önerdiği bir planda yer almıştır. 19. yüzyılda sadece müze fonksiyonu için inşa edilmeye başlanılan ilk yapılarda ve 20. yüzyılda inşa edilen müzelerde bu tasarımların etkisi görülür²¹.

İlk çağlarda itibaren toplama ve biriktirme alışkanlığı ile başlayan, zamanla koleksiyon oluşturma – koleksiyonu sergileme eylemine dönüşen ve 18. yy. ile birlikte bilimsel kimlik kazanan müzeler 19. yüzyılda sistematigi, amaçları ve kendisine ait mimarisi ile kurumsal yapılara dönüşmüştür. 20. yüzyılın ortalarına kadar müzelerin temel görevi yerel, ulusal veya uluslararası kültürel değere sahip objeleri toplamak, korumak ve sergilemektir. Bu temel görev ile birlikte eserlerin iyi yorumlanabilmesi için üzerinde bilimsel araştırmalar yapılmış ve bu bilimsel araştırmalar sergileme ile birlikte müze ziyaretçilerine aktarılmıştır. Modern müze tanımlaması yapılan bu kurumların korumak, toplamak, araştırmak, sergilemek ve eğitmek olmak üzere beş önemli görevi olmuştur. Eserleri gelecek kuşaklara en sağlıklı şekilde aktarabilmek amacıyla “koruma” temelinde oluşturulan modern müzeler obje odaklıdır. Ziyaretçi ile eser arasında her zaman katı bir mesafe oluşturulmuştur. Bu korumacı ve obje odaklı müzecilik anlayışı yüzyılın ikinci yarısından sonra yerini yavaş yavaş insan odaklı müzecilik anlayışa bırakmıştır.

UNESCO'ya bağlı olarak 1946 yılında kurulan ICOM'un profesyonel görüş ve önerileriyle müzecilikte yeni yöntemler geliştirmeye başlamıştır. Yeni müzecilik yaklaşımlarında en önemli değişiklik müzeler ile ziyaretçiler arasındaki ilişkinin niteliğinde ortaya çıkmaktadır. Özellikle 1970'lerden sonra modern müzelerin yerini post-modern müzeler almaya başlamıştır. Müzecilik için yeni olan bu kavramda en temel farklılık şu noktada görülür: Post-modern müze nesnelere toplayacak ve koruyacak, fakat onları korumaktan çok kullanmaya önem verecektir; post-modern müze somut olmayan kültür mirasıyla da ilgilenecektir; post-modern müze koleksiyonlardan çok toplulukların gereksinimleriyle ilgilenecek, ziyaretçilerle yeni ilişki ve iletişim türleri geliştirecektir²². Modern müzelerin beş temel işlevi günümüz müzecilik anlayışını oluşturan post-modern, insan merkezli müzelerde; koruma, araştırma ve iletişim olmak üzere üçe indirgenmiştir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren müzecilik alanında yaşanan bu gelişmeler çok katı çizgilerle birbirlerini reddeden oluşumlar olmayıp, eklemelerle birbirlerini tamamlayan gelişmelerdir. Bugün, ICOM'un dünyada yaygın biçimde kabul edilen tanımıyla müze; *“toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden*

²⁰ Sade 2005, 13.

²¹ Atagök 1999, 71 – 72.

²² Hooper – Greenhill 2001,

malzemeler hakkında araştırma yapan, bunları toplayan, koruyan, bunlara ait bilgiyi paylaşan ve sonunda bu malzemeyi inceleme, eğitim, zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan kuruluştur”²³

Müzeler kurulduğu ilk günlerden itibaren dünyada yaşanan siyasal, toplumsal gelişmelerden etkilenmiş ve değişen dünyanın isteklerine karşılık verebilmek için sürekli form değiştirmiştir. Bugün gelinen noktada çağdaş müzecilik “post-modern müze” olarak isimlendirilirken, hızla değişim gösteren dünyada yarın çağdaş müzeciliği farklı bir isimle adlandıracağımızdan kuşku duyulmamalıdır.

²³ ICOM, 1996, 3.

BÖLÜM 2

MYRA – DEMRE’NİN TANITIMI

2.1. Topografya ve Doğa

Anadolu’nun güney – batısında, doğuda Antalya Körfezi, batıda Fethiye Körfezi, güneyde Akdeniz bulunan bugünkü Teke yarımadasına eskiçağda Likya adı verilmiştir²⁴ (Res.1). Myra, bu bölgenin merkezinde, Akdeniz’e uzanan ova üzerinde kurulmuştur. Myra, günümüz modern Demre İlçe merkezinde yer alır. Demre İlçesinin doğusunda ve kuzey – doğusunda Finike, batısında ve kuzey – batısında Kaş ilçeleri, güneyinde Akdeniz bulunmaktadır ve Antalya İl merkezine 147 km. uzaklıktadır (Res.2).

Myra yerleşimi, Myros Çayı’nın (Demre Çayı) yüksek dağlık bölgelerden sürükleyip getirdiği alüvyonun oluşturduğu bir ova üzerinde kurulmuştur. Bugün Demre Ovası olarak anılan ova sahilinden 2 km. içeridedir ve 8 – 10 km. arasında genişliğe ve uzunluğa sahiptir²⁵ (Res.3 a, b). Strabon Myra’yı denizden 20 stadion (3,5 km.) uzaklıkta yüksek bir tepenin zirvesinde kurulmuş olarak tanımlar²⁶ ve büyük olasılıkla tiyatronun arkasındaki tepede bulunan akropol yerleşimini kasteder. Myra arkeolojik sit’in alan sınırları, Demre merkezinin 1,5 km. kuzeyinde bulunan tiyatroyu ve akropolü içerir. Ancak yüzeydeki arkeolojik veriler ışığında, antik yerleşimin bütün Demre Ovasına yayılmış olduğu kolayca anlaşılabilir. Myra yerleşim kalıntıları, birkaçı hariç, tamamı Myros Çayı’nın taşıdığı yüksek alüvyonların altında kalmıştır²⁷, modern Demre yerleşimi ise bu verimli alüvyon toprağın üzerinde kurulmuştur.

Demre Çayı (Myros Çayı) 45 km. uzunluğundadır. Çayın ilk çıktığı noktadaki ismi Felendere’dir. Denize dökülünceye kadar yolu üzerindeki Kırış, Karapınar, Sığır, Katran ve Karadağ derelerinden birer kol aldıktan sonra, Demre Çayı adını alır. İlerideki Somaklı ve Dikmen derelerini de aldıktan sonra Akdeniz’e dökülür. Bu çay döküldüğü yerde denize dar bir boğaz ile küçük bir göl oluşturmuştur, buraya Dalaman denir ve buraya yumurtlamak için birçok balık gelmektedir²⁸ (Res.4).

²⁴ Akşit 1967, 19.

²⁵ Çobanoğlu 2010, 67.

²⁶ Strabon XIV, 3, 7.

²⁷ Çevik 2010b, 55.

²⁸ Çobanoğlu 2010, 72.

Myra'nın limanı Andriake yerleşimi, Andrikos'un (Kokarçay) denize ulaştığı bölgede oluşan bir iç limanın kuzey ve güneyine kurulmuştur²⁹. Bölge "yaklaşık 10.000 yıl önce bir ada iken, 5.000 yıl önceden itibaren karasal bağlantısı oluşmuş ve derin bir koy olmuştur. Sonradan nehrin taşıdığı alüvyonlar koyun ağzını kapatmıştır ve liman, bataklığa dönüşmüştür"³⁰. Bugün Çayağzı olarak anılan bölge, Demre merkezinin yaklaşık 5. km. güney – batısında bulunur (Res.5).

Demre, sahip olduğu iklim koşulları, coğrafî ve toprak yapısıyla zengin bir habitata sahiptir. Bölgede Deniz Kıyısı Kumul Vegetasyonu, Maki Vegetasyonu, Orman Vegetasyonu, Yüksek Dağ Vegetasyonu ve Kaya Vegetasyonu olmak üzere beş vejetasyon tipi görülür. Deniz kıyısı kumul vejetasyonunda; kum zambağı, deniz teresi ve boğa diken, sahilden başlayıp 600 – 1000 m.'ye kadar çıkan maki vejetasyonunda; meşe, zakkum, erguvan, beyaz laden, 1000 m.'den sonra görülmeye başlanılan orman vejetasyonunda; kızılçam, karaçam, sedir bölgede en yoğun bulunan bitkilere örnektir³¹.

Demre'nin iklim koşulları ve doğal bitki örtüsü birçok hayvan türleri için de uygun bir yaşam alanı oluşturmaktadır. Özellikle 100 hektar alana sahip Çayağzı'nın kükürtlü – sodalı özelliğindeki sulak alanında Hasırotu, Kargı, Sukamışı ve Koyungözü gibi sucul bitkilerin yoğun olarak yayılış göstermesi, bataklık ve su kuşlarının beslenme, dinlenme, korunma ve kuluçka yapmasına imkan sağlamaktadır. Bölgenin kuzey ve güneyinde yaygın olan maki vejetasyonu, özellikle ötücü kuşlar, sürüngenler ve kemirgenler için uygun yaşam alanlarıdır. Andirake Limanı'nın da içinde bulunduğu Çağ Ağzı 1998 yılında Demre Belediyesi tarafından "Noel Baba Kuş Cenneti" olarak ilan edilmiştir. Demre'de 46 familyadan 168 kuş türü tespit edilmiştir. Bu Türkiye'de yayılış gösteren 502 kuş türünün %33.47'sini oluşturmaktadır³².

Eskiçağlarda Myra bugün ise Demre olarak anılan bölge, Orta Likya'nın en büyük nehri, verimli arazisi, korunaklı topografyası ve doğal limanı ile büyük uygarlıkların ve birçok canlı türünün doğup yaşamasına olanak sağlamıştır.

²⁹ Borchhardt 1975, 64.

³⁰ Çevik 2010b, 71.

³¹ Gökçeoğlu, Ünal 2010, 339 – 343.

³² Erdoğan ve diğ. 2010, 349 – 356.

2.2. Likya ve Myra Tarihi

Likya bölgesinin İ.Ö. 2. bindeki adının “Lukka”, burada yaşayanların ise “Trimmili halkı” olduğu Mısır ve Hitit metinlerinden bilinmektedir³³.

Likya bölgesinde pre-historik döneme ait en erken arkeolojik izler Kuzey Likya bölgesinde bulunan Elmalı Yaylası ve çevresinde görülür. Bu bölgede bulunan Semahöyük ve Hacı Musalar gibi höyüklerde yapılan kazılarda İ.Ö. 3. bine tarihlenen buluntular ortaya çıkmıştır³⁴.

Kyaneai, Patara, Tlos, Ksanthos, Arykanda, Limyra ve Gürses kentlerinde bulunan taş baltalar Merkez Likya’da, en az Tunç Çağından itibaren yerleşimin olduğunu göstermektedir³⁵. 2007 yılında “Rhodiapolis Kazıları ve Çevresi Yüzey Araştırmaları” kapsamında Gagai kentinde yapılan yüzey araştırmalarında, bir mağarada ilk tunç çağına ait seramik bulunmuştur³⁶. Bu seramik buluntusu ile erken döneme ait yaşanmışlığın Likya’nın genelinde olabileceği düşünülebilir.

Likya kıyılarda birçok doğal liman izlenimi veren korunaklı koylar ve sahiller bulunmaktadır. İ.Ö. 14. yüzyıla ait Kaş açıklarındaki Uluburun Batığı ve İ.Ö. 13. – 12. yüzyıllara tarihlenen Gelidonya Burnu Batığı, Tunç Çağı denizcilerinin de bu limanlardan haberdar olduklarını göstermektedir. Batıklar Tunç Çağı Likya’sının Doğu Akdeniz ticaretindeki varlığını göstermektedir, ancak bölgenin deniz ticaretinde ne kadar aktif olduğunu gösterecek kanıtlar henüz bulunmamaktadır³⁷.

Ksanthos, Patara, Limyra ve Rhodiapolis gibi yerleşimlerde İ.Ö. 8. yüzyıldan öncesine tarihlenen seramikler bulunmuştur³⁸. Bulunan bu objeler bölgenin Grek kolonizasyonu öncesinde yerleşim olduğunu göstermiştir. Bölgede yapılan kazılar arttıkça bu tartışma da netlik kazanacaktır.

İ.Ö. 546 yılında Persler ve Lidyalılar arasında yapılan savaşı Pers kralı Kyros’un kazanması ile birlikte³⁹ Likya’da bütün Anadolu gibi Pers hakimiyetine girer. Persli General Harpagos’un komutasındaki ordu İ.Ö. 545 yılında Likya’yı ele geçirmek için Kaunos yolu ile Telmessos’dan, yani batıdan Ksanthos ovasına iner. Ksanthos ovasında meydana gelen

³³ Bean 1998, 22.; Çevik 2002, 10.

³⁴ Bayburtluoğlu 1993, 119.; Çevik 2002, 10.

³⁵ Tekinalp 2000, 36.; Çevik 2002, 10.

³⁶ Çevik-Bulut 2008, 2,11.

³⁷ Tekinalp 2000, 37.

³⁸ Çevik 2008, 11.

³⁹ Herodot I, 80 – 92.

savaşta Harpagos Likyalıları mağlup ederek bölgeyi Pers egemenliğine dahil eder. Likyalılar bu savaşla bağımsızlıklarına ve milletlerine ne kadar bağlı bir halk olduğunu göstererek ün kazanır. Ünlü tarihçi Herodotos'un anlattığına göre Ksanthos ovasında toplanan, Pers güçlerine göre az sayıdaki Likya ordusu savaşı kazanamayacaklarını anladıklarında, kadınları, çocukları, hazineleri ve köleleri Ksanthos kalesine doldurarak kaleyi ateşe verir ve daha sonra tüm ordu düşmanın üzerine saldırarak hepsi can verir⁴⁰. Bu savaş ile birlikte ilk kez Likya bölgesi başka bir milletin egemenliği altına girer.

Likya bölgesi siyasi, politik olarak Pers hakimiyetine girmiş olsa da, Persler İ.Ö. 5. yüzyıldan itibaren bölgeyi yerel yöneticilerin “*dinast*” idaresine bırakılmıştır. Yerel yöneticilerin idaresi altında geçen İ.Ö. 5. yüzyılını başıyla İ.Ö. 4. yüzyılın ortalarına kadarki sürece dinastik dönem denir. Bilinen ilk dinast Ksanthos’lu Kuprllı, son dinast ise Limyra’lı Perikles’dir⁴¹.

Myra’da bulunan arkeolojik kalıntılarda bu tarihten itibaren görülmeye başlar⁴². Kentin nekropol alanında bulunan, İ.Ö. 5. ve 4. yüzyıllara tarihlenen kaya mezarları, şuan için bölgedeki en erken arkeolojik verilerdir. Ancak bu kaya mezarlarının nicelik ve nitelik bakımından Likya Bölgesi’ndeki en zengin örnekleri sunması, kentte bu tarihlerden önce de yerleşim olduğunu düşündürür. Ayrıca kentin topografyasının yerleşim açısından çok müsait olması da bu düşünceyi destekler.

Büyük İskender’in Anadolu’daki Pers hakimiyetine son vermek için başlattığı seferlerde (İ.Ö. 334), Halikarnasos’taki savaştan sonra Likya bölgesine yönelir (İ.Ö. 333). Likyalılar İskender’e karşı koymaz, hatta onu bir kurtarıcı gibi karşılar⁴³. Büyük İskender’in ölümünden sonra (İ.Ö. 323) Likya, kendisini Mısır’ın kralı ilan eden General Ptolemaios’un egemenliğine girer ve Ptolemaios hanedanlığının kontrolü İ.Ö. 3. yüzyıl boyunca sürer⁴⁴. Yüzyılın sonlarında Ptolemaios hanedanlığının zayıflamaya başlamasıyla Likya bölgesi İ.Ö. 197’de Seleukos hanedanlığının yönetimine geçer. Seleukos kralı III. Antiokhos İ.Ö. 197 yılında Likya’yı ele geçirmek için düzenlediği ve bizzat katıldığı seferde, Andriake Limanı’na gelir ve Andriakos Çayı’ndan (Kokarçay) geçerek Myra’yı zorluk yaşamadan zapt eder⁴⁵.

Seleukos hanedanlığının bölge üzerindeki egemenliği İ.Ö. 189’da Roma ile yaptıkları savaşa kadar devam eder. Bu savaştan sonra Roma Cumhuriyeti ile III. Antiokhos arasında

⁴⁰ age., 176.

⁴¹ Akşit 1967, 112 – 122; Bean 1998, 25 – 26; Çevik 2002, 12 – 14.

⁴² Çevik – Bulut 2010, 26.

⁴³ Akışt 1967, 124.

⁴⁴ Akşit 1971, 35 – 43.

⁴⁵ age., 52.

yapılan Apameia antlaşması ile Likya Rodoslulara verilir⁴⁶. Daha önce hiçbir yabancı yönetimin egemenliğine boyun eğmemiş olan Likya bu duruma sert bir direniş gösterir ve 22 yıl boyunca Rodoslulara karşı baş kaldırır⁴⁷. Bölgede yaşanan kaos ortamına son vermek için İ.Ö. 167 yılında Roma, Likya'nın üzerindeki Rodos hakimiyetini kaldırır ve bölge tekrar bağımsızlığını kazanır⁴⁸.

Rodos hakimiyeti son bulduktan sonra, Likya'nın bağımsızlığı İ.Ö. 167'de Roma Senatosunca tanınır. Aynı yıl Likya Kentleri "Likya Federasyonu" adı altında resmi birleşik devletlerini oluştururlar. Likya Birliği olarak anılan bu federasyon hakkında Strabon ayrıntılı bilgi vermektedir. Strabon, oy verme hakkına sahip 23 şehir olduğunu ve en önemli altı şehrin üç oy hakkına sahip olduğunu anlatır. Üç oy hakkına sahip önemli şehirler arasında Myra da bulunur⁴⁹.

İ.Ö. 1. yüzyıldaki Roma iç savaşları sırasında Brutus ve Cassius, Octavian ve M. Antonius ile yapacakları savaş öncesinde para ve asker toplamak amacıyla Likya'ya seferler düzenler. Bu seferler sırasında İ.Ö. 42'de Brutus'un komutanı Lentulus Spinther aynı amaçla Andriake limanına gelir. Myra, komutanın kente girişini engelleyebilmek için Andriake limanının ağzını zincirle kapatır. Myra'nın kendi rızasıyla teslim olmayacağını anlayan komutan, Andriake limanındaki zinciri kırar ve kenti işgal eder⁵⁰. İ.Ö. 42'de Brutus ve Cassius ile Octavian ve M. Antonius arasındaki Philippi savaşını Octavian ve M. Antonius'un kazanmasından sonra, M. Antonius Roma'nın Doğu eyaletlerinin kontrolünü alır. Likya bu dönemde Roma hakimiyetine katılmayan tek bağımsız bölge olarak özgürlüğünü korur. Bu bağımsızlık İmparator Claudius'un İ.S. 43'de Likya'yı Pamphilya ile birleştirerek bir Roma eyaletine dönüştürmesiyle son bulur⁵¹. İmparator Neron döneminde kısa bir süreliğine Likya Birliği'nin bağımsızlığı tekrar ilan edilse de, İmparator Vespasianus'un birleşik eyaletleri kalıcı kılmasıyla bu bağımsızlık son bulur⁵².

Roma komutanı ve İmparator Tiberius'un evlatlığı Germanicus ve karısı Agrippina'nın İ.S. 18'de Andriake'ye yaptıkları ziyaretin anısına limana heykelleri dikilmiştir⁵³. Aziz Paulus üçüncü misyonerlik seyahati (İ.S. 53 – 57) sırasında Likya'nın en

⁴⁶ age., 56.

⁴⁷ age., 57 – 64.

⁴⁸ age., 65 – 67.

⁴⁹ Strabon XIV,III,3.

⁵⁰ Akşit 1971, 99 – 108.

⁵¹ age., 119.

⁵² Bean 1998, 30.

⁵³ Çevik 2002, 110.

kalabalık ve zengin kentleri olan Myra'ya ve Patara'ya gelir⁵⁴. Aziz Paulus İ.S. 60 yılında, bu kez Kudüs'te çıkarttığı karışıklıkların hesabını vermek üzere Roma'ya götürülürken, Andriake limanında gemi değiştirmiştir⁵⁵.

Myra İ.S. 2. yüzyıldan itibaren metropolis unvanı ile anılmaya başlar⁵⁶. Bizans Çağı ile birlikte Myra özel bir statü kazanır. Bölgenin en önemli azizi Nikolaos İ.S. 4. yüzyılda dini öğretileri Myra kentinde yayar, kilisesini bu kentte kurar ve burada ölür. II. Theodosius Döneminde (İ.S. 408 – 450) Myra, Likya'nın hem dini, hem de siyasi başkenti ilan edilir.

İ.S. 7. ve 8. yüzyılda Likya Bölgesi yoğun Arap akınlarına maruz kalır. İ.S. 646'da Araplar'ın, Abu'l Avar yönetiminde bir donanma ile Finike önünde kazandığı zafer, Akdeniz'in bu bölgesinde Arap egemenliğine yol açan önemli bir savaştır⁵⁷. İslam ve Bizans savaşlarının en büyüğü yine Finike bölgesinde yaşanır. İ.S. 641 – 652 yılında Zat ül – Savari deniz savaşında Bizans donanması ağır bir yenilgiye uğratılır ve İmparator II. Konstans (İ.S. 641 – 668) yaralı bir şekilde Sicilya'ya kaçarak canını kurtarabilmiştir⁵⁸.

9. ve 10. yüzyıllarda Arap akınlarının azalmaya başlamasıyla bölgede tekrar imar faaliyetleri başlamış olsa da, 12. yüzyılda Türklerin gelişiyle bölgedeki Bizans hakimiyeti son bulur. Teke Aşireti'nin Hazar bölgesinde gelip Likya'ya yerleşmesiyle bölgenin adı değişir ve Teke olur. Selçuklu devletinin yıkılmasıyla birlikte bölgeye Menteşeoğulları egemen olur. 1390 yılında Osmanlı Sultanı Beyazıt bölgeyi Osmanlı Devletine dahil eder⁵⁹. 1174 yılında Myra Türkler tarafından işgal edilir. 15. yüzyılda Myra Metropoli kentinin ismi piskoposlar listesinden silinir. 17. yüzyılda Myra hala piskoposluk bölgesidir ancak merkez olma özelliği Meis adasına geçmiştir⁶⁰.

Demre 1904 yılında Eynihal adıyla köy statüsünü alır. 6 Haziran 1968'de dört köyün birleşimiyle Belediyelik, 4 Temmuz 1987'de Kale adıyla İlçe olur. İlçe 2005 yılında Demre adını alır⁶¹.

Myra hakkında antik çağa ait tarihsel verilerin az olmasına karşılık, klasik çağa ait kaya mezarlarının nicelik ve nitelik bakımından bölgedeki en zengin örnekleri sunması, Likya Birlik Federasyonu içerisinde en çok oy hakkına sahip altı kentten bir tanesi olması, Roma

⁵⁴ Tekinalp 2000, 43 – 44.

⁵⁵ Çevik 2010b, 57 – 58.

⁵⁶ age., 58.

⁵⁷ Tekinalp 2000, 49.

⁵⁸ Çevik 2002, 15; Güçlü 2010, 305.

⁵⁹ Çevik 2002, 16.

⁶⁰ Tekinalp 2000, 54 – 55.

⁶¹ Güçlü 2010, 316.

çağına ait tiyatronun ve hamamın büyüklüğü, Andriake limanının ve granariumun varlığı, Myra'nın bu süreç içerisinde de Hıristiyanlık çağında olduğu gibi önemli bir kent olduğunu gösterir. Kent, Hıristiyanlık çağı ile birlikte Likya Bölgesinin dini ve siyasi başkenti olur.

2.3. Myra – Andriake ve Çevresinin Arkeolojik Özellikleri⁶²

Demre İlçe sınırları içinde yirmi üç adet antik yerleşim tespit edilmiştir. Bunlarında bazıları Myra territoriumu'nun içinde savunma amaçlı, bazıları kırsal özellikte çiftlik yerleşimleri, bazıları dini, bazıları ise kent özelliği gösteren yerleşimlerdir. Bunlar arasında en büyük yerleşim Myra'dır. Bugün antik kente ait yapıların neredeyse tamamı alüvyon altında gizli kalmış olsa da, yüzeydeki yerleşimler Myra'nın büyüklüğü hakkında fikir vermeye yeterlidir. Kente ait en erken kalıntılar Demre merkezinin yaklaşık 1,5 km. kuzeyinde bulunan klasik çağa ait kaya mezarlarıdır (Res.6). Likya'nın en önemli simgelerinden bir tanesi olan kaya mezarlar nicelik ve nitelik bakımından bölgedeki en zengin grubu oluşturur. Bu kaya mezarlarının hemen yanında, mezarları ile arasında yaklaşık 400 yıllık zaman farkı olan Roma tiyatrosu bulunur. Tiyatro 11.500 kişi kapasitesiyle Likya tiyatroları arasında en büyüğüdür (Res.7). Roma Dönemine ait diğer yapılar tiyatronun güney – doğusunda bulunan tuğla hamam ve tiyatronun batısında bulunan anıt mezardır. Bizans Çağına ait, sadece Myra ya da Likya için değil bütün Ortodoks Hıristiyanlığı için önemli olan yapı, St. Nikolaos Kilisedir (Res.8 a, b). Myra ve Andriake 2010 kazı sezonunda gün ışığına çıkartılan, çatı kiremitlerine kadar sağlam, kapısında Hz. İsa, Hz. Meryem ve Hz. Yahya'nın bulunduğu “*deesis*” sahneli freskosu olan şaphel ile Bizans Çağına ait yapılara bir yenisini daha eklenmiştir⁶³.

Myra ve Andirake yol kavşağında bulunan Nymphaion (Anıtsal Çeşme) Likya Bölgesinde nadir görülen antik çağ yapılarından. Myra'nın limanı Andriake'deki en erken tarihli yapı kentin güney tepesinde yer alan Hellenistik kuledir. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan Andriake Granariumu, tüm Anadolu'daki en korunmuş Roma Dönemi yapılarından biridir (Res.9a, b). Limandaki diğer Roma Dönemi yapılarına örnek olarak, ticari agora (plakoma), büyük sarnıç, liman tesisleri ve iki hamam gösterilebilir. Bizans Çağı yapılarına örnek olarak ise altı kilise ve 2009 kazı sezonunda keşfedilen Likya'nın ilk sinagog'u⁶⁴ gösterilebilir (Res.10).

Andirake limanının hemen kuzeyinde Sura yerleşimi bulunur. Sura antik çağdaki meşhur Apollon kehanet merkezlerinden bir tanesidir. Yerleşimdeki İ.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen

⁶² Myra ve Çevresi antik yerleşimlerin ayrıntılı bilgisi için Bkz. Çevik 2010b; Çevik 2010c, 181 – 232; Çevik – Bulut 2010, 25 – 117.

⁶³ Akyürek 2010, 153 – 160.

⁶⁴ Çevik ve diğ. 2010, 36 – 65.

lahitler ve kaya mezarları, Roma Çağına ait Apollon Surios Tapınağı ve Bizans Çağına ait kiliseler oldukça korunmuş durumda günümüze ulaşmıştır.

Günümüzde Kaleköy olarak anılan Simena Türkiye'deki sadece denizden ulaşılabilen nadir yerleşimlerden biridir. Çayağzı'ndan her gün kalkan tekneler turistleri bu küçük Likya kentine götür. Simena'da en yoğun yapı grubunu kaya mezarları ve lahit mezarlar oluşturur. Kentin tepesinde bulunan ortaçağ kalesi ve bu tepenin yamacında kayaya oyulmuş minik tiyatro günümüze ulaşmış diğer yapılarıdır. Simena'daki antik çağ yapılarının birçoğu günümüzde değişik amaçlar için kullanılır, bu ilginç yapılaşma ve kentin dar sokakları oldukça egzotik bir görüntü oluşturur (Res.11).

Andriake'den (Çayağzı) tekneyle ziyaret edilebilen diğer bir bölge Kekova Adasıdır. Yerleşime ait yapıların büyük bir kısmı şiddetli depremler nedeniyle sular altına gömülmüştür. Antik yapılarının bir kısmı karada bir kısmı ise deniz altında olması ilginç ve dikkat çekici bir görüntü yaratır ve birçok turist bu ilginç görüntüyü izleyebilmek için bölgeyi ziyaret eder. Kekova Adasında denize batmamış ve kısmen korunmuş olan bir kilise yapısı bulunur (Res.12). Adanın batısında ise birçok yerleşim kalıntısı görülür.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Demre İlçe sınırlarında yirmi üç adet antik yerleşim tespit edilmiştir. Burada, yirmi üç yerleşim arasından, turistlerin en çok ziyaret ettiği beş yerleşimi kısaca tanıtmaya çalıştık.

2.4. Modern Demre

Eynihal adıyla 1904'de köy statüsünü alan bölge 6 Haziran 1968'de dört köyün birleşmesiyle Belediyelik, 4 Temmuz 1987'de Kale adıyla ilçe olur. Bugünkü adını ise 2005 yılında alır. Bugün Demre İlçesine bağlı dokuz köy, bir belde, merkez ilçeyle birlikte iki belediye mevcuttur. İlçenin dokuz köyüne bağlı yirmi tane mezarası vardır.

- **Nüfusu**

31 Aralık 2007 yılında yapılan adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Demre İlçesinde 12.545 erkek, 12.264 bayan olmak üzere toplam nüfus 24.809'dur. Genel nüfusun toplam 15.762'si İlçe merkezinde, 9.047'si ise köylerde ikamet etmektedir. İlçedeki seralarda çalışmak üzere yılın belirli mevsimlerinde başka bölgelerden gelen insanlarla bu rakam

neredeys e ikiye katlanmaktadır⁶⁵. İlçenin 2009 yılındaki toplam nüfusunun da 24.664 kişi olduğu belirtilmektedir⁶⁶.

- **Ulaşım**

Deniz kıyısında ve limana sahip olmasına rağmen Demre İlçesine sadece otomobille ulaşılabilir. Otomobil yolları geniş, asfalt ve rahattır. Antalya'nın batısında, Finike ve Kaş İlçelerinin arasında yer alan Demre, Antalya'ya 147 km., Dalaman Havalimanına 200 km. uzaklıktadır. Özellikle Nisan ve Kasım ayları arasında yoğun turizm bölgeleri olan Kemer'e 97 km., Kaş'a 40 km. mesafededir.

- **Ekonomisi**

Demre ekonomisinin temeli tarıma dayalıdır. Alüvyon kaplı verimli ovanın üzerinde kurulu olması ve uygun iklim şartları nedeniyle turfanda sebze yetiştiriciliği ve turunçgil üretimi oldukça yaygındır. Bölgede toplam 11.200 dekar alanda meyvecilik, 11.315 dekar alanda ise sebzeçilik yapılır. Meyvecilikte en büyük üretim zeytin ve turunçgilde, sebzeçilikte ise biber ve domatestedir.

Tarımla birlikte turizm bölge ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Demre'nin tarihsel ve dini özellikleri bölgede kültür ve din turizminin gelişmesini sağlamıştır. Myra'nın antik dönem kalıntıları ve özellikle St. Nikolaos kilisesi her yıl ortalama 500.000 turisti bölgeye çeker. Çayağzı'ndan günü birlik kalkan Kekova ve Simena yat turları da bölge ekonomine büyük katkı sağlar. Demre Türkiye'nin en fazla günü birlik ziyaret edilen yerleşimlerinden biridir. Aşağıda son dört yılın Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ören yerleri istatistiği verilmiştir.

⁶⁵ <http://www.antalya.pol.tr/demre-ilce-emniyet-mudurlugu/ilcemiz-hakkinda.html>.

⁶⁶ Çobanoğlu 2010, I. Cilt, 261.

Tablo 1: 2007 Yılı Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Ören Yerleri İstatistiği

Ören Yerleri	Yerli ve Yabancı Ziyaretçiler		İndirimli Grup Girişi	Ziyaretçi Toplam	Elde Edilen Gelir Tutarı
	Ücretli	Ücretsiz			
Aspendos	114.499	57.069	144.177	315.745	1.144.990,00
Perge	43.338	26.738	162.954	233.030	433.380,00
Phaselis	91.964	24.855	26.714	143.533	488.035,00
Noel Baba Ören Yeri	105.814	44.587	325.113	475.514	529.070,00
Patara	72.000	21.650	800	94.450	144.000,00
Xanthos	11.363	2.740	2.281	16.384	23.590,00
Simena	18.631	3.636	4.034	26.301	93.155,00
Myra	109.489	40.397	314.563	464.449	547.445,00
Termessos	17.896	942	2.894	21.732	89.480,00
Karain	4.861	8.353	0	13.214	9.722,00
Olympos	137.365	270.776	677	408.818	274.730,00
Arykanda	2.438	1.033	0	3.471	5.179,00
Limyra	636	141	0	777	1.494,00
Alanya Kalesi	197.551	37.328	15.202	250.081	987.775,00
Ehmedek Kalesi	9.261	4.993	0	14.254	47.380,00
Alanya Kız Kulesi	25.000	5.300	0	30.300	50.000,00
Selge	3.609	108	12	3.729	10.122,00
Side Tiyatrosu	38.351	23.163	1.288	62.802	216.410,00
Ören Yerleri Toplamı	1.004.066	573.809	1.000.709	2.578.584	5.095.957,00

Tablo 2: 2008 Yılı Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Ören Yerleri İstatistiği

Ören Yerleri	Yerli ve Yabancı Ziyaretçiler		İndirimli Grup Girişi	Ziyaretçi Toplam	Elde Edilen Gelir Tutarı
	Ücretli	Ücretsiz			
Aspendos	96.555	56.642	220.407	373.604	1.137.375,00
Perge	36.362	25.179	173.604	235.145	426.785,00
Phaselis	93.184	21.580	39.893	154.657	589.265,00
Noel Baba Müzesi	67.280	37.362	379.805	484.447	438.200,00
Myra	68.378	34.187	388.041	490.606	456.495,00
Xanthos	11.782	5.312	2.444	19.538	29.321,00
Simena	20.128	3.938	5.242	29.308	127.490,00
Patara	73.880	7.680	1.863	83.423	252.160,00
Termessos	18.622	2.041	2.188	22.851	118.070,00
Karain	4.262	8.667	282	13.211	10.449,00
Olympos	148.090	81.750	472	230.312	370.930,00
Arykanda	2.992	1.045	0	4.037	7.622,00
Limyra	289	174	0	463	578,00
Alanya Kalesi	189.755	36.798	99.432	325.985	1.334.530,00
Ehmedek Kalesi	11.748	5.456	0	17.204	78.635,00
Alanya Kız Kulesi	34.215	2.722	0	36.937	69.380,00
Selge	4.144	0	51	4.195	9.856,00
Side Tiyatrosu	58.620	21.354	1.677	81.651	417.725,00
Ören Yerleri Toplamı	940.286	351.887	1.315.401	2.607.574	5.874.866,00

Tablo 3: 2009 Yılı Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Ören Yerleri İstatistiği

Ören Yerleri	Ücretli Ziyaretçi	Ücretsiz Ziyaretçi	İndirimli Grup	Müze Kartlı Ziyaretçi	Ziyaretçi Toplamı	Ören Yeri Geliri
Aspendos	76.429	47.166	158.192	14.348	296.135	1.146.435,00
Perge	31.195	16.703	169.626	3.002	220.526	467.925,00
Phaselis	82.885	26.851	39.147	4.095	152.978	663.080,00
Noel Baba Müzesi	42.312	26.937	313.883	3.096	386.228	423.120,00
Myra	43.273	23.320	318.391	2.104	387.088	432.730,00
Xhantos	17.193	2.376	2.435	245	22.249	51.579,00
Simena	20.364	5.637	4.646	529	31.176	162.912,00
Patara	63.150	6.686	1.928	1.056	72.820	315.750,00
Termesos	17.047	5.000	2.462	150	24.659	136.376,00
Karain	4.325	8.648	564	148	13.685	12.975,00
Olympos	112.674	23.925	315	2.385	139.299	338.022,00
Arykanda	2.246	289	0	0	2.535	6.738,00
Alanya Kalesi	154.377	17.007	46.417	3.816	221.617	1.543.770,00
Ehmedek Kalesi	8.615	6.211	0	215	15.041	86.150,00
Alanya Kız Kulesi	16.853	1.969	0	161	18.983	50.559,00
Selge	2.639	0	155	0	2.794	7.917,00
Side Tiyatrosu	52.873	15.126	8.417	2.458	78.874	528.730,00
Ören Yerleri Toplamı	778.290	264.698	1.066.578	37.809	2.147.375	6.523.968,00

Tablo 4: 2010 Yılı Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Ören Yerleri İstatistiği⁶⁷

Ören Yerleri	Ücretli Ziyaretçi	Ücretsiz Ziyaretçi	İndirimli Grup	Müze Kartlı Ziyaretçi	Ziyaretçi Toplamı	Ören Yeri Geliri
Aspendos	77.090	54.523	237.118	16.185	400.664	1.156.350,00
Perge	30.537	22.518	222.790	11.627	290.668	458.055,00
Phaselis	88.050	11.676	57.982	27.135	188.644	704.400,00
Noel Baba Müzesi	37.042	30.220	359.812	14.964	445.462	370.420,00
Myra	41.898	26.837	343.383	12.257	426.436	418.980,00
Xhantos	22.500	1.792	3.265	6.200	34.149	67.500,00
Simena	21.061	2.843	4.782	4.873	34.213	168.488,00
Patara	85.200	12.791	2.242	28.061	129.649	426.000,00
Termesos	22.400	2.629	355	2.019	27.493	112.000,00
Karain	7.243	8.954	0	5.544	22.011	21.729,00
Olympos	137.525	41.868	660	8.920	191.791	412.575,00
Arykanda	1.874	157	66	635	2.734	5.622,00
Alanya Kalesi	170.721	42.892	98.267	15.953	333.313	1.707.210,00
Ehmedek Kalesi	7.061	4.713	137	1.267	13.215	70.610,00
Side Tiyatrosu	52.782	57.333	10.058	23.116	146.507	527.820,00
Ören Yerleri Toplamı	802.984	321.746	1.340.917	178.756	2.686.949	6.627.759,00

⁶⁷ <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/belge/1-63048/kultur-turizm-istatistikleri.html>.

2007 yılından itibaren Antalya İl Kùltür Ve Turizm Mùdùrlùğü'nden alınan istatistikler Demre İlçesinin Antalya'da en çok turistin ziyaret ettiği ören yeri olduğunu göstermektedir. Demre yüksek ziyaretçi sayısına sahip olmasına rağmen turizm açısından hakettiği yerde değildir. Bölgeye gelen ziyaretçiler çevredeki turizm beldelerinden gelen günü birlik ziyaretçilerdir. Bunu en büyük sebebi bölgede turizm için uygun tesislerin olmamasıdır. Çok geniş, güzel bir sahile ve temiz bir denize sahip olmasına da rağmen Demre deniz ve güneş turizmden bu nedenle yararlanamamıştır.

BÖLÜM 3

İŞLEVİNİ KAYBETMİŞ ANITLARIN YENİDEN KULLANILMASI

Özgün işlevini yitiren ancak sosyal, tarihi, sanat tarihi, açısından ulusal veya evrensel öneme sahip kültürel emanetleri⁶⁸ korumak sosyal bir görev olduğu kadar yasal bir sorumluluktur. Yıllar boyu çeşitli amaçlar için kullanılmış olan yapılar üzerlerinde, o yaşanmışlığın, kültürlerin izleri bulunmaktadır. Bu izlerle birlikte günümüze sağlam ya da harabe durumda ulaşmış olan yapılar artık bina olmaktan çıkmış anıtsal bir kimliğe bürünmüştür. Yaklaşık olarak 200 yıldır uzmanlar bu anıtların nasıl korunacağını ve gelecek nesillere, üzerlerinde taşıdıkları bütün kültür izleri ile birlikte, nasıl aktarılması gerektiğini tartışmaktadır.

Bu tartışmalar çağdaş korumacılık anlayışının gelişmesini ve uluslar arası yasalarla kabul edilmesini sağlamıştır. Bugün gelinen noktada, her anıtın kendi özelliğine ve fiziksel durumuna göre korunması gerektiği fikri kabul edilmektedir. Anıtların korunmaları için sadece tespit, tescil çalışmalarının yapılmış olması yeterli değildir. Anıtların terk edilmeleri, tahribata açık hale gelerek, bozulmalarına ve yıkılmalarına neden olmaktadır. Yapılar fiziksel ve işlevsel olarak kullanımlarına izin veriyorsa, korumanın kolaylaştırıcı olduğu, koruma kullanma dengesi içinde kullanılmalıdır. Bazı anıtları, fiziksel durumları izin verdiği ölçüde kullanmak, korunmalarını sağlayacağı gibi sosyal yaşam içerisinde kullanılan mekanlar oldukları için toplumlar tarafından sahiplenilmesini ve yaşamaya devam eden tarihsel kültür objeleri olmalarını da sağlayacaktır.

Özgün işlevlerini kaybetmiş fakat fiziksel olarak kullanılma imkanı olan yapılar “İşlevini Kaybetmiş Anıtların Yeniden Kullanılması” başlığı altında incelenmiştir. İnceleme sırasında öncelikle eski anıtların koruma düşüncesinin nasıl geliştiği açıklanmış, ülkemizdeki konu ile ilgili yasalar vurgulanmış, yeni fonksiyon yüklemenin faydaları açıklanmış, uygulamanın risk faktörleri belirtilmiş ve nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiği açıklanmaya çalışıldıktan sonra dünyadan ve ülkemizden yeni işlev kazandırılmış bazı anıtlar kısaca örneklendirilmiştir.

⁶⁸ N. Çevik, 2007 yılında katıldığı bir TV. programında “kültürel miras” kullanımı yerine, “kültürel emanet” kavramının daha doğru bir kullanım olduğunu belirtmiştir, bize göre de kültürel emanet daha doğru bir kullanımdır.

3.1. Anıtları Koruma Düşüncesinin Gelişim Tarihi

Toplum için tarihsel, dinsel ve kültürel öneme sahip yapılar çağlar boyunca çeşitli uygulamalarla onarılmıştır⁶⁹. Eski çağlarda önemli bir bina doğal felaketlerden, yangınlardan ya da savaşlardan sonra kullanılmaz hale geldiğinde onarıldıklarını bilmekteyiz. Yapılan onarımlar bir yapıyı koruma ve yaşatma amacına yönelik olmasıyla birlikte, yapının tekrar kullanılabilmesi ve işlevini sürdürebilmesi içinde mutlak gerekliliktir. Bu anlayış günümüzde de geçerliliğini sürdürmekle beraber ilk işlevini kaybetmiş yapılar da korunmaktadır. Ünlü İtalyan koruma uzmanlarından Piero Gazzola'nın bu konudaki düşünceleri şöyledir. “*Bir mimari anıt artık yapıldığı amaca hizmet etmiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir. Bu konuya verilen önem gelecek kuşakların kültürel olgunluğuna ve kültürel miraslarını koruma konusunda duyacakları ivediliğe dayanacaktır*⁷⁰.”

Geçmişte daha çok yapıların işlevselliğini sürdürmek, yıkılan kısımlarını yeniden inşa ederek biçimsel bütünlüğünü korumak adına onarımlar yapılırken, günümüzde anıtlar bir toplumun belirli bir zamandaki kültürel kimliğini, sosyal yaşamını, kullanmış oldukları mimari teknikleri gösteren birer belge olmasından dolayı korunma amaçlı onarımlar da yapılmaktadır.

Günümüz koruma bilincinin temellerinin 1789 Fransız İhtilali sonrasında atıldığını söylemek mümkündür. Fransa'da kentliler, burjuvalar, egemen diğer iki sınıf olan aristokratlara ve kiliseye karşı bir ihtilal başlatmışlardır. Nasıl ki Roma İmparatorluğunun resmi dini Hıristiyanlık olduktan sonra çok tanrılı dinleri temsil eden yapılar, heykeller vb. yıkılmaya başladıysa, Fransa'da da egemen sınıfı temsil ettiği düşünülen yapıların yıkılması söz konusu olmuştur. Bazı sağduyulu insanlar, Victor Hugo gibi yazarlar, “*Biz bu ihtilali yaptık, ama binaların ne günahı var; binalar bizim hepimizin malı; binaları niçin yok ediyoruz*” dediler ve özellikle bakımsızlıktan ötürü o dönemde yıkılması gündemde olan Notre Dam Katedraline dikkat çekmek için Notre Dam'ın Kamburu gibi yapıtları oluşturdular. Böylelikle tarihsel romancılıkla, bu yapıların; şatoların, sarayların korunması gerektiği konusunda fikirler yavaş yavaş gelişmeye başlamıştır⁷¹.

Devrim sonrasında harap olan ve uzun süre bakımsız kalan Ortaçağ yapılarına 1830'dan sonra tekrar ilgi duyuldu ve anıtlar mimarların kişisel görüşlerine göre gelişti

⁶⁹ Antik çağlardan günümüze koruma düşüncesinin gelişimi için Bkz. Yılmaz 2004, 25 – 83.

⁷⁰ Ahunbay 2009, 8.

⁷¹ İlhan 2005, 38.

onarılmaya başlandı. Bu süreç içerisinde mimar, mühendis, dekoratör ve mimarlık tarihçisi olan ünlü Viollet le Duc (1814 – 1879) mimarların kişisel görüşlerine göre yaptıkları bu onarımları bir düzene sokmak için girişimde bulundu⁷². Viollet le Duc “*XI. – XVI. Yüzyıl Fransız Mimarlığının Açıklamalı Sözlüğü*” isimli eserinde Ortaçağ anıtlarının onarımları konusunda görüş ve düşüncelerine de yer vermiş ve “*restorasyon*” kelimesi ilk kez bu eserde kullanılmıştır⁷³. Restorasyon çalışmalarını kuramsal bir temele oturtmak için ilk çalışmaları yapan Viollet le Duc’e göre: “*Bir yapıyı restore etmek, onu korumak, onarmak veya yeniden yapmak değil, belirli bir zamanda, hiç var olmadığı biçimiyle tam bitmiş bir yapı haline getirmek demektir*”⁷⁴. Bir yapının veya bölümünün yalnız görünüş olarak değil, strüktür olarak da ait olduğu dönemin üslubunda restore edilmesini kabul eden bu kuram Stilistik Rekompozisyon, “*üslup birliğine varma*” ilkesi olarak anılmaktadır⁷⁵. Bu görüş bugün de tartışmalı olmakla birlikte çok kabul görmemektedir.

Viollet le Duc’ un “*stilistik rekompozisyon*” tezine ilk antitez ressam ve sanat eleştirmeni John Ruskin (1819 – 1900) tarafından geldi. Ruskin üslup birliğine ulaşmak için yapıların eklerinin kaldırılmasına ve yerlerine, tam bilinmeyen ama ilk üslubuna uygun tasarımların yapılmasını reddediyordu. Ona göre yapılara hiçbir şey yapmadan korumak daha doğrudur. Ruskin “*The Seven Lamps of Architecture*” isimli eserinde: “*Anıtlarınıza iyi bakınız; o zaman restorasyona gerek kalmayacaktır. Zamanında çatıya konulan bir kurşun levhası, yağmur oluklarından zamanında alınan birkaç dal ve yaprak, hem çatıyı, hem de duvarları hasardan koruyacaktır*” diyordu. Aynı kitabında restorasyon ile ilgili görüşlerini de şöyle açıklıyordu: “*Restorasyon bir yapının başına gelebilecek en büyük felakettir. Öyle bir felaket ki ondan hiçbir şey kurtulamaz ve yok olanın yerine sahte bir benzeri getirilir. Bu önemli konuda kendimizi hiç aldatmayalım; nasıl ölüleri diriltmek mümkün değilse, mimarlıkta bir zamanlar muhteşem ve güzel olanı restore etmek olası değildir. Öyleyse restorasyondan söz etmeyelim. O baştan sona bir yalandır*”⁷⁶. Bu açıklamaları ile Ruskin anıtların restore edilmesine kesin şekilde karşı çıkıyor ve mevcut halleriyle korunması gerektiğini savunuyordu. Ruskin’in bu görüşünden doğan akıma “*Romantik Görüş*” adı verildi.

Romantik görüş akımının geniş kitlelere yayılması William Morris (1834 – 1896) tarafından gerçekleşmiştir. Morris 1877 yılında SPAB (Society for the Protection of Ancient

⁷² Ahunbay 2009, 8.

⁷³ Alanyurt 2009, 21.

⁷⁴ Ahunbay 2009, 9.

⁷⁵ age., 9.

⁷⁶ Ruskin 1857, 161.

Buildings) Derneğini kurmuş⁷⁷ ve yayınladığı manifesto ile Ruskin'in görüşlerini gündeme getirerek yapılan restorasyonları sert bir dille eleştirmiştir⁷⁸.

Bu iki zıt akımdan stilistik rekompozisyon yapıları ayağa kaldırma adına tarihi verilerin yok olmasına sebebiyet veriyor, romantik görüş ise yapıları kaderlerine terk etmek pahasına restorasyona karşı çıkıyordu. 1880 – 1890 yılları arasında bu iki görüşe de karşı çıkan iki yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri “*Tarihi Restorasyon*”, diğeri “*Çağdaş Restorasyon*” kuramlarıdır⁷⁹.

Tarihi restorasyon kuramı Luca Beltrami (1854 – 1933) tarafından önerilmiş ve uygulanmıştır. Bu kurama göre bir yapıya ait bütün somut bilgiler; arşiv belgeleri, tarih kitapları, pullar, resimler toplanmalıydı. Bu sayede yapının orijinal durumu somut bilgiler ile öğrenilmiş olunacaktı. Bu yöntem ile yapı hakkında üslup birliğine varmak mimarın hayal gücü ile değil somut bilgiler ışığında olacağından kabul edilebilirdi. Bu kuram ile birlikte tarihçi ve arşivci restoratör tipi doğmuş oldu⁸⁰. Somut verilere dayandığı için kabul edilebilir gibi görülen bu teze yöneltelen eleştiriler belgelerin yeterliliği ve güvenilirliği üzerinde yoğunlaşmıştır. “Yapıya ait grafik bir belgenin, bir gravür veya bir tablonun, sanatçının kişisel yorumu nedeniyle ölçekli bir mimari çizim gibi değerlendirilemeyeceği açıktır. Belirli bir bakış açısından çizilen bir tablo, görünmeyen bölümlerin durumlarını aydınlatmada yetersiz kalacaktır. Ayrıca belgelere dayansa da, rekonstrüksiyonlarda ileri gidilmesi hoş görülmezdi⁸¹”.

İtalyan Camillo Boito (1836 – 1914) eski anıtların restorasyonları konusundan önceden öne sürülmüş olan üslup birliği, romantik görüş ve tarihi restorasyon kuramlarını “*çağdaş restorasyon*” kuramı içinde birleştirmiştir. Boito 1833 yılında çağdaş restorasyonun 5 ilkesini belirlemiştir. Bu ilkeler şöyle sıralanmaktadır:

1. *Anıtlar tüm insanlığın tarihini belgelerler. Bu nedenle onlara saygılı davranılması gerekir. Yapılacak herhangi bir değişiklik yanlıcı sonuç ve hükümlere yol açabilir.*
2. *Mimari anıtlara müdahale edilmesi zorunlu olabilir; ancak sağlamaştırma onarımdan, onarım ise restore etmekten daha iyidir. Yenileme ve eklemelerden kaçınılmalıdır.*

⁷⁷ Yılmaz 2004, 47.

⁷⁸ Ahunbay 2009, 15; Harvey 1972, 210-212.

⁷⁹ age. 2009, 16.

⁸⁰ Bu kuram antik yapıların restorasyonunda arkeologların birincil rolü almalarını sağlar. Bugün modern bilimde, antik yapıların orijinal hallerini arkeologlar belirler, mimarlar uygulamaya yönelik çalışmayı yürütürler.

⁸¹ age., 18.

3. *Eğer strüktürel aksaklıklar, güvenlik gibi nedenlerle anıta ek yapılması gerekirse, bunlar somut verilere dayandırılmalıdır; yapının görsel bütünlüğüne ve biçimine saygı gösterilerek, başka malzeme ve özellikle gerçekleştirilmelidir. Yapının restorasyon tarihi bir işaret ya da rakamla gösterilmelidir.*
4. *İlk tasarımdan sonra, değişik dönemlerde yapılan ekler anıtın bir parçası olarak kabul edilmeli; başka bir öğeyi kapatma, ya da bozma gibi zararlı etkileri olmadığı takdirde korunmalıdır.*
5. *Restorasyon sırasında yapılan işlemler rapor, çizim ve fotoğraflarla dikkatle belgelenmelidir⁸².*

Çağdaş restorasyonun öncüsü olarak kabul edilen bu ilkeleri Gustavo Giovannoni (1873 – 1947) genişleterek uluslararası düzeyde kabul edilmesini ve yayılmasını sağlamıştır. Giovannoni restorasyonların daha bilimsel yapılmasını ve yapıları restore edip koruma altına alırken çevre dokularıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Bu gelişmeler 1931’de Atina’da toplanan “Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin I. Uluslararası Konferansı”nda uzmanlar tarafından tartışılmış ve benimsenmiştir. Giovannoni’nin büyük katkısı olan bu belgede yer alan ilkelerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- *Yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanımları önerilir, ancak bu kullanım onların estetik ve tarihi kimliklerine saygılı bir amaca dönük olmalıdır.*
- *Özel mülkiyetteki anıtların korunmaları için kamu yetkilileri koruyucu önlemler alabilecek biçimde güçlendirmelidir.*
- *Tarihi anıtların çevrelerine saygı gösterilmeli; hatta bazı yapı kümeleri ve resimsi oluşumlar korunmalıdır.*
- *Tarihi anıtların onarımında çağdaş tekniğin sunduğu bütün olanaklar akılcıca kullanılmalıdır.*
- *Arkeolojik alanlarda bulunabilen her özgün parçanın yerine konulabilmesi (anastylosis) için gerekli önlemler alınmalıdır⁸³.*

Atina konferansının sonuçları bu belgeyi imzalayan ülkeler tarafından yürürlüğe konulmuştur. İtalya’da ise Giovannoni’nin görüşleri daha ayrıntılı olarak bir araya toplanmış ve bu ilkeler

⁸² Erder 2007, 56 – 57.

⁸³ age., 59; Ahunbay 2009, 18.

1931 yılında, ICOMOS neshinde, “*Carta del Restauro*” (Restorasyon Tüzüğü) olarak yasal bir kimlik kazanmıştır⁸⁴.

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın birçok kenti yoğun bombardımanlar ve yangınlarla harabeye dönüşmüştü. Savaş sonrasında kentleri tekrar ayağa kaldırmak için yoğun bir mimar faaliyeti başlamıştır. Bu aşamada anıtsal yapıların ayağa kaldırılması için önceden kabul edilen Atina Tüzüğü ve Restorasyon Tüzüğü ilkeleri göz ardı edilmek zorunda kalmıştır. Çünkü bu ilkelerle kentler ayağa kaldırıldığında birer arkeolojik alan gibi harap durumda kalmaları kaçınılmaz olacaktı. Oysa kent merkezleri yaşanan alanlar olmalıydı.

Atina Tüzüğü'nün ve Restorasyon Tüzüğü'nün çağın sorunlarını çözmede yetersiz kaldığı görüldü ve “II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimarlar ve Teknisyenleri Kongresi” 15-31 Mayıs 1964 yılında Venedik'te toplandı. Kongrede Atina Konferansında oluşturulan ilkelerin aradan geçen zaman içinde, değişen şartları çözmede yetersiz kaldığı noktalar üzerine durulmuştur. Tüzüğün ilk maddesinde “tarihi anıt” kavramı yeniden tanımlanmıştır. “Tek yapıdan, “belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın, tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal yerleşme” boyutuna ulaştırılan “anıt” kavramı, ayrıca “yalnız büyük sanat eserlerinin değil, zamanın geçmesiyle kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri” de içine alacak biçimde genişletilmiştir⁸⁵.” 16 maddeden oluşan Venedik Tüzüğü'nde koruma ve onarım ilkeleri açık şekilde belirtilmiştir. Tüzüğe göre anıtlara sadece bir sanat eseri olarak bakılmamalı, tarihi belge olarak da korunmalıydı⁸⁶. Bugün hala korumacıların anayasası olarak kabul edilen Venedik Tüzüğü'nü, Gayri Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek kurulunun 24 Eylül 1967 tarih ve 3674 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

3.2. Türkiye’de Anıt Yapıların Korumaya Değer Olma Ölçütleri ve Yeniden İşlevlendirme İle İlgili Kanun

Bir yapının korunması gerekli anıt olarak nitelendirilebilmesi için mimari, estetik, tarihi, belgesel, arkeolojik, ekonomik, sosyal ve hatta politik değerlerden bir veya birkaçına sahip olması gerekir⁸⁷.

23.07.1987 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”nun korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları hakkındaki yönetmelik ikinci bölümü, madde 6’da şu şekilde açıklanmıştır⁸⁸:

⁸⁴ Kuban 1962, 150-152. Ahunbay 1996, 148-149.

⁸⁵ Ahunbay 2009, 19.

⁸⁶ Venedik Tüzüğü, Madde3.

⁸⁷ Kuleli 1998, 3.

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Ancak, Koruma Kurulunca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

Kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve isihkamlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgahlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliye, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaikler, peri bacaları ve benzeri taşınmazlar; taşınmaz kültür varlığı örneklerindedir.

10.12.1987 tarih ve 19660 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespit ve tescili hakkında yönetmeliğin ikinci bölümü, madde 4' de "Tespit ve değerlendirme kıstasları" şu şekilde açıklanmıştır:

Madde: 4- Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarından korunması gereklilerinin tespitinde aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulur⁸⁹:

(2863 numaralı kanun, ikinci bölüm, madde 6 "a, b, c, d" aynen alınmıştır.)

e) Taşınmaz tabiat varlıklarının ender bulunan değişik özelliklere sahip olması,

⁸⁸ <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/belge/1-41685/kultur-ve-tabiat-varliklarini-koruma-kanunu.html>.

⁸⁹ <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/belge/1-41673/eski2yeni.html>.

- f) Tek yapılar için; taşınmazın sanat değeri, mimari, tarihi, estetik, mahalli, arkeolojik değerler kapsamı içinde; strüktürel, dekoratif, yapısal durum, malzeme, yapım teknolojisi, şekil bakımından özellik arzemesi,
- g) Kentsel sit'ler için; korunması gerekli kültür varlığı özelliği gösteren tek yapıların yoğunluk, mimari, tarihi bütünlük göstermesi,
- h) Arkeolojik sit'ler için; yazılı bilgi, sathi kalıntılar, bilimsel araştırmalar, çevresel gözlemler, ekolojik gözlemler, bilimsel tahmin ve topografik yapı yönlerinden niteliklere sahip olması,
- i) Tabii sit'ler için; bilimsel araştırma, jeolojik yapı, çevresel gözlemler, ekolojik gözlemler ve topografik yapı hususlarında özellikleri bulunması,
- j) Tarihi sit'ler için; yazılı bilgi ve tarihi araştırmalar sonucunda önemli tarihi olayların cereyan ettiği hususunun sabit olması.

Tarihsel ve kültürel nitelikteki anıtların korunması için sadece tespit, tescil çalışmalarının yapılmış olmasının yeterli olmadığı yetkili makamlarca fark edilmiştir. 05. 07. 2005 tarih ve 25866 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” un 1. maddesinde yenilenerek koruma ve yaşatılarak kullanılmasındaki amaç ve kapsam şu şekilde belirtilmiştir⁹⁰:

“Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.

Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usûl ve esasları kapsar.”

⁹⁰ <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/belge/1-41747/yipranan-tarihi-ve-kulturel-tasinmaz-varliklarin-yenile-.html>.

Kanunun 2. maddesinde alanların belirlenmesi şu şekilde belirtilmiştir:

“Yenileme alanları, il özel idarelerinde il genel meclisi, belediyelerde belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile belirlenir. İl özel idaresinde il genel meclisince, büyükşehirler dışındaki belediyelerde belediye meclisince alınan kararlar Bakanlar Kuruluna sunulur. Büyükşehirlerde ise ilçe ve ilk kademe belediye meclislerince alınan bu kararlar, büyükşehir belediye meclisince onaylanması halinde Bakanlar Kuruluna sunulur. Bakanlar Kurulu projenin uygulanıp uygulanmamasına üç ay içinde karar verir.

Bakanlar Kurulunca kabul edilen alanlardaki uygulama bir program dahilinde etap etap projelendirilebilir.

Etap proje ve programları, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve belediyelerde belediye başkanının, il özel idarelerinde valinin onayı ile uygulamaya konulur.

Belirlenen alan sınırları içindeki tüm taşınmazlar, belediyelerce ve il özel idaresince hazırlanacak yenileme projelerinin kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunca karara bağlanmasını müteakip bu Kanuna göre yapılacak yenileme projesi hükümlerine tâbi olurlar. Büyükşehir belediye sınırları içinde büyükşehir belediyelerinin yapacaklarının dışında kalan yenileme projeleri, ilçe ve ilk kademe belediyelerince hazırlanması ve meclislerinde kabulünden sonra büyükşehir belediye başkanınca onaylanarak yürürlüğe girer. Buna göre kamulaştırma ve uygulama yapılır.

Yenileme alanlarının teknik altyapı ve yapısal standartların oluşturulması, bu alanların yönetimi ile örgütlenme ve uygulama alanlarında bulunan hak sahiplerinin veya bölge halkının katılımına dair usûl ve esaslar yönetmelikte belirlenir.”

3.3. Anıtlara Yeni İşlev Kazandırmak

Çağımızın hızla değişen yaşam tarzlarına bağlı olarak, saray, hamam, tekke gibi bazı anıtların özgün işlevlerini korumak mümkün olmamakta (işlevleri kaybolmakta), ya da özgün işlevleri süren bazı anıtlar günümüz konfor koşullarını sağlayamamakta, bir başka deyişle işlevleri eskimektedir. Böyle durumlarda bu yapıların analiz ve araştırmalarının yapılmasından sonra, yapılar özelliklerine uygun işlevler belirlenerek, sağlıklılaştırma ve yenileme çalışmaları uygulanabilir.

Anıtların işlevlerini sürdürememeleri iki nedenden kaynaklanmaktadır⁹¹:

⁹¹ Altınoluk 1998, 19.

- Yapıların özgün işlevlerini kaybetmeleri: Saray, medrese, kervansaray, tekke gibi yapıların özgün işlevlerini günümüzde sürdürmeleri mümkün değildir.
- Yapıların İşlevsel Olarak Eskimesi: Özgün işlevlerini sürdürebilecek olan anıtsal nitelikteki eski yapıların, çağımız yaşam biçimi ve konfor koşullarının çok hızlı değişmesinden dolayı, topluma çağdaş hizmet verebilmeleri olanaksızdır ve revize edilmeleri gerekmektedir.

İşlevini kaybetmiş ve korunması gerekli görülen anıtlara yeni işlevler kazandırarak korunması ilk olarak Giovannoni tarafından ortaya atılmıştır. Giovannoni, korunması gerekli görülen yapıların yaşamlarını sürdürebilmesi için kullanılmasını önermiştir. Ancak bu kullanım yapının estetik ve tarihi kimliğine saygılı bir amaca dönük olmalıdır. Giovannoni'nin bu görüşleri benimsenmiş ve Atina Tüzüğü'ndeki ilkeler arasında yer almıştır⁹². Atina Tüzüğü'nden sonra 1964 yılında hazırlanan Venedik Tüzüğü de anıtları kullanarak korumayı önermiştir. *“Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaşabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanılma arzu edilir, fakat bu nedenle planı ya da süslemesi değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde fonksiyon değişikliğinin gerektiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir (5. Madde)”*. Atina ve Venedik Tüzüklerinde özgün işlevlerini kaybetmiş anıtların yeniden kullanılmasının önerilmesindeki temel amaç onların korunmalarını kolaylaştırmaktır.

3.3.1. Anıtlara Yeni İşlev Kazandırmaların Faydaları

Anıtlara yeni işlevler kazandırarak kullanılmasının en önemli nedeni korumaktır. Bu koruma gerekliliğinin dışında yeni fonksiyon kazandırmanın başka olumlu etkileri de vardır. Anıtların yeniden kullanımı ile sağlanacak olan yararlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir⁹³:

- Sosyal açıdan; Tarihi doku içeren kasabalar, kentler kimliklerini korurlar.
- Ekonomik açıdan; Var olan mal korunur.
- Yıkım masraflarından kurtulunur.
- Varolan yol ve servislerden faydalanılır.

Anıtlar toplumun kültürel varlıklarının en önemli simgelerinden bir tanesidir. Bu yapıların toplum tarafından yararlı bir amaç için kullanılması, yapıların özümsemesini ve o toplumun kültürel bir parçası olmasını sağlayacaktır.

⁹² bkz. Bölüm 4.1.

⁹³ Kuleli 1998, 21.

Anıtlara yeni fonksiyonlar kazandırmanın ekonomik girdileri de vardır. Özgün fonksiyonunu kaybetmiş bir yapıya ihtiyaç duyulan bir fonksiyon yüklemek genellikle o fonksiyon için yeni yapı inşa etmekten daha az masraflıdır. Bunun yanında kültürel bir amaç için tasarlanan yeni fonksiyon ile beraber turizm geliri de çoğunlukla sağlanmaktadır.

Anıtsal nitelikteki kültürel yapıların korunmasını sadece bir kerelik yapılan konzervasyon ya da restorasyon işlemiyle sağlamak olanaksızdır. Bu tip yapıların periyodik bakımlara ihtiyaçları vardır. Sürekli kullanımda olan bir yapının düzenli olarak bakım görmesi daha kolaydır. Örneği mevsimsel iklimlendirme sadece kullanımda olan bir yapıda uygulayabileceğimiz yöntemdir ve bu uygulama yapının ömrünü uzatmadaki temel tekniklerden bir tanesidir.

Kültürel varlık niteliğindeki yapılara yeni fonksiyon kazandırmanın bütün faydalı unsurları temel amaç olan yapıyı koruma fikrine de dolaylı yollardan hizmet edecektir. Örneğin anıtın tekrar topluma faydalı bir işlevde kullanılması, o toplumun anıtı özümsemesini ve anıtı koruma bilincinin yerleşmesini sağlayacaktır.

3.3.2. Anıtlara Yeni İşlev Kazandırmanın Olumsuzlukları

Anıtların çağdaş işlev kazandırarak tekrar kullanımları bazı durumlarda ciddi sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunlar çoğunlukla yapı / işlev uyumsuzluğundan doğmaktadır. Eski yapılara büyük zorlamalar getiren yeni işlevler seçilmesi yapıların fiziksel ve özgül değerlerinin kaybolmasına yol açmaktadır. Yeni işlevlendirmeye anıtların zarar görmesinin sebepleri şu şekilde sıralanabilir.

- Anıtın mekansal ve hacimsel olarak yeni işlev için uygun olmaması, sorunu çözebilmek için yapıya eklemeler yapılması ya da mekanlarının değiştirilmesiyle fiziksel özelliklerinin yok edilmesi.
- Anıtın yeni işlev için gerekli olan konforu sağlayamaması, bu sorunu çözebilmek için teknik ekipman kurulmasıyla yapının yıpratılması. Örneğin; otel olarak kullanılmasına karar verilen eski bir yapıya iklimlendirme, yoğun elektrik tesisatı, yangın söndürme sistemleri vb. kurulması zorunludur. Böyle bir durumda eğer yapı bu gereklilikleri karşılayamayacak ya da karşılanması ancak zorlama yöntemleri kullanılarak mümkün olacaksa program tekrar gözden geçirilmelidir.
- Anıtın sahip olduğu işlevsel sirkülasyon ile kazandırılacak yeni işlevin sirkülasyonu arasında uyumsuzluk olması ve işlemeyen bir sirkülasyonun oluşturulması. Örneğin; konaklama tesisi olarak işlevlendirilen bir han ya da medrese gibi avluya sahip bir

binada kalan kişi, ortak kullanıma yönelik başka mekanlara ulaşmak için avludan geçmek durumunda kalacaktır. Bu durum bahar, yaz aylarında rahatsızlık vermese de, kış günleri sorunlara neden olabilecektir⁹⁴.

- Anıtın kent içerisinde bulunduğu konumun işleve uygun olmamasının getirdiği sıkıntılar.

Ülkemizde, yakın geçmişte birçok anıt büyük ödenekler harcanarak, yeni işlevlerle değerlendirilmek istenmiş, ancak uygun işlev seçimi yapılmadığından ya da işlevlendirmeye uygun olmayan yapılar seçildiğinden, bir süre sonra bu yapılar terk edilmişlerdir. Hem anıtların zarar görmemesi, hem de ekonomik açıdan kayıplara uğranmaması için, anıtın niteliğine, karakterine uygun işlev seçilmesi son derece önemlidir.

3.3.3. Anıtlara Yeni İşlevler Kazandırırken Dikkat Edilmesi Gereken Temel Faktörler

Atina ve Venedik Tüzüklerinde yapıların korumasını kolaylaştırmak için kullanılmaları gerektiği çok açık şekilde belirtilmiş olsa da işlevsel olarak fonksiyonunu yitirmiş fakat fiziksel açıdan sağlamlığını korumuş anıtlara, özellikle antik dönemlere ait anıtlara, yeni işlevler kazandırmak oldukça tartışmalı bir konudur. Tartışmaların temel konuları yeni işlev kazandırılan yapının bu işlevler için uygun olup olmadığı, yapı bu işlevler için uygun hale getirilirken orijinalliğini kaybedip kaybetmeyeceği ve yeni işlevlerin estetik, kültürel, tarihsel açılarından değere sahip olan yapının önüne geçip geçmeyeceği konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yapılara yeni fonksiyonlar kazandırmadaki en temel amaç onların korunmasını sağlamak ve çağdaş kullanım ile tekrar toplum içinde hayat bulan yapılar haline getirmektir. Bu amaç doğrultusunda anıtlara fonksiyon yüklenirken dikkat edilmesi gereken önemli gereklilikler vardır.

3.3.3.1.Yapının Fiziksel Durumunun Korunması

Çağdaş fonksiyon yüklenecek olan bir yapının birçok gereksinimi olacaktır. Günümüzde istisnasız her mekanın aydınlatma, havalandırma, ısıtma – soğutma, güvenlik gibi unsurlara ihtiyacı vardır. Fonksiyon yüklenecek olan yapının ihtiyaç duyduğu konfor koşulları hazırlanırken hiçbir şekilde zarar görmemesi en temel ilke olmalıdır ve projeler bu prensipte hazırlanmalıdır.

⁹⁴ Kuleli 1998, 30.

3.3.3.2.Yapının Orijinal Kimliğinin Korunması

Belli bir zamanda herhangi bir amaç için kullanılan ve o zamanın mimari, estetik, sosyal, kültürel özelliklerini yansıtan bir anıta yeni fonksiyon yüklenirken bu özelliklere saygılı davranılmalı ve bu niteliklerin korunması sağlanmalıdır. Eğer yüklenen fonksiyon yapının orijinal kimliğinin önüne geçerse yapı korunmuş olsa dahi anlamını yitirmiş ve sıradanlaşmış olacaktır. Bunu önlemek için yapının orijinal dokusu titizlikle araştırılmalı ve yapıya uygun bir fonksiyon yüklenmelidir. Örneğin birinci derece önemli tarihi eser niteliğine sahip ve zaten başlı başına izlenmeye değer bir yapıya yeni fonksiyon verilirken amaç yapının sergilenmesi olmalıdır⁹⁵.

3.3.3.3.Yapının Yeni İşlev İçin Uygunluğu

Yeni fonksiyon yüklenecek olan yapının, yeni işlev için ne derece uygun olup olmadığı sorusu oldukça önemlidir. Örneği sanatsal ve estetik açıdan niteliksel eserlerin sergilendiği bir mekanda optimum fiziksel konfor koşulları ve görsel algılanma kalitesi sağlanmalıdır. Yapının formu, ölçeği, plan tipi, mekanların en – boy – yükseklik gibi mimari biçimleniş özelliklerinin sergileme ana teması için uygunluğu oldukça önemlidir. Yeni fonksiyon yüklenecek olan yapının bu gereksinimleri karşılayıp karşılayamayacağı önceden tespit edilmelidir. Yapının özgün durumu ile yeni fonksiyon arasındaki fiziksel uyumluluk sağlanmaz ise, hem özgün yapı hem de yeni işlev heba edilmiş olunur.

3.3.4. Yeni İşlev Kazandırılacak Yapılarda Uygulanacak Temel Çalışmalar

Özgün fonksiyonunu kaybetmiş ve yeni fonksiyon kazandırılması uygun bulunan yapılarda, fonksiyon yüklenmeden önce bir dizi bilimsel ve teknik çalışma yapılması gerekmektedir. Bu çalışmaların sonucunda yapıya fonksiyon verilip verilemeyeceği ortaya çıkacaktır ve nasıl bir fonksiyon yüklenebileceği konusunda tasarımcılar fikir sahibi olabileceklerdir. Her yapı için aynı çalışma yöntemleri kullanılamaz. Örneğin bir kısmı toprak altında kalmış İ.S. 3. yüzyıla ait bir Roma yapısında uygulanacak olan çalışma ile 20. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olan Erken Cumhuriyet dönemine ait bir yapının çalışma disiplini farklılık gösterecektir. Ancak söz konusu mimari bir yapı olduğundan uygulanması gereken standart çalışmalar vardır.

Öncelikle “yapının planlama sürecinin yaşatılabilmesi için 1/5.000 ölçekten itibaren 1/100’e doğru giden bir yelpaze içerisinde o konu üzerinde bulunabilen bütün kaynakların,

⁹⁵ Benli, Porut 2005, 168.

yazılı ve çizim halindeki yeni yapılan çalışmaların, konuyla ilgili bütün dokümanların tasarımcıya aktarılması gerekmektedir. Bu girdiler şu başlıklar altında toplanabilir.

- Projenin amacını, hedefini, belirleyen, tarif eden açıklamalar,
- Mevcut binaları tanımlayan, onları geçmişten günümüze anlatan bilgiler,
- Konunun yöntem haline getirilebilmesi için bina programlama yöntem ve konu teknikleri, karardan – kullanıma zaman faktörüyle birlikte ele alınan süreç programı,
- 1/1.000 planda yapının ya da yapıların bulunduğu alanın genel çevre içindeki yeri, sınırları, bu alanın çerçeve içine alınarak belirlenmesi,
- 1/500 yakın çevre, 1/500 ölçekte olması gereken bütün ayrıntılar, yapıların klasifikasyonu, yapım yılları, şu andaki kullanımları, yıkılabilecek yapılar, yaklaşım arterleri, kotlar, ölçüler... gibi,
- 1/200 plan. Ağaç cinsleri, yaşları, gövde çapı, kapladığı çap, yapıların alandaki aplikasyon ölçüleri, bina girişleri...,
- Binaların ölçekli ama ölçüsüz mevcut planları (kullanılıyorsa teşrifli planları), mekan isimleri, alanları,
 - Kesitler; kotlar, gerekli ölçüler,
 - Görünüşler; malzeme ifadesiyle,
 - Bütün sayısal girdiler.

Tasarımcı ancak bu girdilerle konuya sağlıklı şekilde yaklaşabilecektir. Kullanıcı niteliklerinin, amaçlarının saptanması, mevcut işlev geliştirildiğinde hangi faaliyetlerin kolaylaşabileceği, düzeltilebileceği, hangilerinin makineleşebileceği, hangilerinin olduğu gibi bırakılacağı, kaynakların belirlenmesi, yaklaşık maliyet hesabı, yapılabirlik etütleri, karar, işlev ve olması gereken her şey tesadüfe bırakılmadan tasarımcı tarafından ele alınması gerekli çalışmalardır. Kullanım aşaması için ise “uyulması gerekli kurallar” listesi hazırlanmalıdır⁹⁶.”

3.3.5. Yeni İşlev Kazandırılan Anıtlara Örnekler

Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle birçok tarihi yapı orijinal işlevini yitirmektedir. Yapıların fiziksel özellikleri onların işlevlerinden daha uzun süreli olmasından⁹⁷ dolayı yeni işlevler yüklenilmesi gerekebilir. Günümüzde orijinal işlevlerini sürdürebilmeleri sadece özel durumlarda mümkün olan antik çağ hamamları,

⁹⁶ Altınoluk 1998, 21.

⁹⁷ Altınoluk 1998, 19.

kervansaray, manastır gibi yapıların fiziksel durumlarını koruyabilmeler için yeni işlevler yüklenmesi kaçınılmazdır⁹⁸.

Onyedinci yüzyıl ile birlikte Avrupa’da birçok sarayın müze yapılarına dönüştürüldüğü görülür⁹⁹. Devlet yöneticilerinin koleksiyonlarındaki değerli nesne ve sanat yapıtlarını buldukları sarayda halka açmasıyla ilk müzeler oluşmuştur¹⁰⁰. Özellikle, 1789 yılında başlayan Fransız İhtilali sonrasında saraylar, dini yapılar kamulaştırılmış ve halka açık müzelere dönüştürülmüştür¹⁰¹. Bunların yanında çok iyi korunmuş olan Roma çağına ait yapılar da müzeleştirilmiştir.

Ülkemizde de Avrupa’dakine benzer bir durum görülür. Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile birlikte, Osmanlı İmparatorluğu döneminde saray ve medrese olarak kullanılan bazı yapılara, cami olarak kullanılan kiliselere, yeni işlevler kazandırılmıştır. Bu yıllarda birçok medrese eski eser depoları olarak kullanılmış¹⁰², Dolmabahçe Sarayı veliaht dairesi İstanbul Resim ve Heykel Müzesine, cami olarak kullanılan Ayasofya Kilisesi, Ayasofya Müzesine¹⁰³, Osmanlı İmparatorluğunun baş sarayı olan Topkapı Sarayı, Topkapı Müzesine dönüştürülmüştür¹⁰⁴. Cumhuriyetimizin ve aydınlık Türkiye’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tahrip olmuş eski eserlerin kullanılması ile ilgili görüşünü 9 Mart 1930 yılında Aspendos Tiyatrosuna yaptığı ziyareti sırasında söylemiştir: *“Bu yapıyı onarınız, ama kapısına kilit vurmayınız. Burada temsiller veriniz. Güreşler düzenleyiniz. Fakat ne kapısına kilit vuracaksınız, ne de girenlerden para alacaksınız. İsteyenler temsil verebilecekler. Bu tiyatro sanatın ve sporun her dalına açık olacak.”*¹⁰⁵. Atatürk’ün burada söylediği elbette Aspendos Tiyatrosuna yeni bir işlev yüklemek değildir, ancak tiyatronun günümüzde de kullanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bütün dünyada ve ülkemizde anıtlara yeni işlevler kazandırılması yaygın bir uygulamadır. Bu uygulamanın bazı örneklerini inceleyeceğiz.

⁹⁸ Ahunbay 2009, 97.

⁹⁹ Parlak 1995, 47-49.

¹⁰⁰ Atagök 1999, 71.

¹⁰¹ age., 49.

¹⁰² Yücel 1999, 68-69.

¹⁰³ Altınoluk 1998, 16.

¹⁰⁴ Yücel 1999, 72-76.

¹⁰⁵ Çimrin 2007, 304.

3.3.5.1. Dünyadan Örnekler

Antoninler Mausoleumu – Santa Angelo Kalesi – San Angelo Kalesi Ulusal Müzesi

Roma imparatoru Hadrianus (İ.S. 117 – 138) ve Antoninler sülalesinin mausoleumudur. Dünyanın en görkemli anıt mezarları arasında olan yapının inşasına İ.S. 123’de başlanmış, Hadrianus’un ölümünden bir yıl sonra İ.S. 139’da Antoninus Pius (İ.S. 138 – 161) zamanda tamamlanmıştır. Anıt İ.S. 217 yılına kadar Antoninler sülalesinin mezarlığı olarak kullanılmıştır. Ortaçağda Anıt mezar planında değişiklikler yapılarak kale olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yine bu dönemde savunma amaçlı olarak Papa’nın ikametgahı olmuştur. Rönesans döneminde yapıdaki plansal değişiklikler devam etmiş ve askeri savunma amaçlı kullanılmıştır. 1925 yılında, Mariano Bergatti tarafından yapılan rehabilitasyon çalışmalarından sonra, yapının askeri fonksiyonu tamamen değiştirilmiş ve anıt resim, heykel ve antik savaş malzemelerinin sergilendiği, “San Angelo Kalesi Ulusal Müzesi” olarak kullanılmaya başlanmıştır¹⁰⁶ (Res.13).

Diokletianus Hamamı – Roma Ulusal Müzesi

Yapı dünyanın en büyük hamamıdır. İnşası İ.S. 298 yılında Maximians tarafından başlatılmış, İ.S. 302’de Diokletianus zamanında tamamlanmıştır. Hamamın tepidarium¹⁰⁷ bölümü 1563 yılında Michelangelo tarafından *S. Maria degli Angeli* Kilisesine dönüştürülmüştür¹⁰⁸. Neredeyse tamamı korunmuş olan yapı 1889 yılından beri müze olarak kullanılmaktadır¹⁰⁹. Günümüzde, Roma Ulusal Müzesi (*Italian Museo Nazionale Romano*) olarak anılan müzenin koleksiyonunun büyük bölümünü Roma Çağına ait eserler oluşturmaktadır. Yapının duvarlarına hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir. Aydınlatma, güvenlik kamerası gibi teknik ekipmanlar, tavana kurulan ağ sisteminin üzerine yerleştirilmiştir (Res.14a, b, c).

Louvre Sarayı – Louvre Müzesi

Phillippe Auguste (1180 – 1223) zamanında, 1204 yılında bir saray olarak yapıma başlanmış, XIV. Louis (1643 – 1715) zamanına kadar sürekli eklemeler yapılmıştır¹¹⁰. 17.

¹⁰⁶ Kuleli 1998, 126.

¹⁰⁷ Antik Roma hamamlarında ılık bölüm.

¹⁰⁸ Wheeler 2004, 17.

¹⁰⁹ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/405361/National-Roman-Museum>.

¹¹⁰ http://www.louvre.fr/llv/musee/histoire_louvre.jsp?bmLocale=en

yüzyıldan itibaren sarayda değerli sanat eserleri sergilenmeye başlanmıştır¹¹¹. Saray 1793 yılında müze olarak halka açılmıştır¹¹². Louvre Müzesi bugün dünyanın en büyük müzelerinden bir tanesidir (Res.15a, b).

3.3.5.2. Türkiye’den Örnekler

Side Agora Hamamı – Side Müzesi

Side’nin antik çağa ait üç hamamından bir tanesidir. Agora meydanının karşısından yer almasından dolayı “Agora Hamamı” olarak isimlendirilmiştir. İ.S. 5 – 6. yüzyıllara tarihlenen yapının arkeolojik kazısı 1955 – 1961 yılları arasından, A. M. Mansel başkanlığında yapılmıştır. Antik Hamam 1960 – 1961 yıllarında y. mühendis Ragıp Devres tarafından onarılıp restore edilerek müze işlevi kazandırılmıştır. Restorasyon sırasında noksan olan tonoz kemerler ve kubbeler, eski yükseklik ve şekilleri korunarak betondan yapılmış, orijinal kısımlarla yeni kısımların birbirinden ayırt edilmesine önem verilmiştir¹¹³. Müze işlevi kazandırılan antik hamamın çatı ile örtülen “kaldarium¹¹⁴”, “tepidarium” ve ”lakonikum¹¹⁵” bölümleri sergi galerileri olarak düzenlenmiştir ve burada Side kazılarında gün ışığına çıkartılan, çoğunluğunu heykeltraşlık objelerin oluşturduğu antik eserler teşhir edilmektedir. Tüm tertip ve tesisatları ile antik bir hamam salonu hakkında güzel fikir veren “kaldarium” bölümünde fazla eser teşhirinden kaçınılmıştır. Müzenin açık alanları ise açık hava sergi mekanları olarak kullanılmaktadır. Müzenin yönetim ve programlama birimleri, laboratuvarı, depo bölümü ve ziyaretçilerin ihtiyaçlarına yönelik bölümler antik yapının dışındaki bir alanda minimal ölçülerde kurulmuştur (Res.16 a, b, c, d).

Hierapolis Roma Çağı Hamamı – Hierapolis Müzesi

Hierapolis kentinin en büyük yapılarından bir tanesi olan Roma Hamamı İ.S. 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Kentin arkeolojik kazıları ve restorasyon çalışmaları 1957 yılından itibaren İtalyanlar tarafından sürdürülmektedir. Kazıları ve restorasyon çalışmaları tamamlanan hamam 1984 yılından itibaren Hierapolis Müzesi olarak kullanılmaktadır. Müzede Hierapolis kazılarında çıkartılan eserlerin yanında Laodikeia, Colossai, Tripolis, Attuda gibi Lycos (Çürüksu) vadisi kentlerinden gelen eserler de teşhir edilmektedir¹¹⁶ (Res.17a, b) .

¹¹¹ Parlak 1995, 48.

¹¹² age., 49

¹¹³ Mansel 1978, 238 – 240.

¹¹⁴ Antik Roma hamamlarında sıcak bölüm.

¹¹⁵ Antik Roma hamamlarında terleme bölümü, sauna.

¹¹⁶ <http://www.pamukkale.gov.tr/tr/content.asp?id=568>.

Lengerhane – Rahmi Koç Müzesi

İstanbul'da Haliç'in kuzey yakasından bulunan, muhtemelen 12. yüzyıldan inşa edilmiş Bizans yapısı Sultan III. Ahmet (1703 – 1730) zamanında Lengerhane binasına dönüştürülmüştür. Bina Sultan III. Selim (1789 – 1807) zamanında Maliye Bakanlığı'nın kontrolüne verilmeden önce restore edilmiştir ve Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte binaya Cibali Tütün Fabrikası sahip olmuştur. Lengerhane Binasının çatısı 1984 yılında çıkan bir yangınla ciddi hasar görmüş ve bina 1991 yılına kadar terk edilmiştir. Rahmi Koç Müzesi ve Kültür Vakfı 1991 yılında binayı satın alarak restorasyonunu yaptırmıştır ve 1994'de Rahmi Koç Müzesi olarak ilk bölümü açılmıştır. Müze koleksiyonun süratle büyümesi ile 1996 yılında binanın tam karşısındaki Hasköy Tersanesinde bulunan on dört terk edilmiş bina ve tarihi kızak orijinaline sadık kalınarak restore edilmiş, ve müzeye dahil edilerek 2001'de açılmıştır. Tarihi Lengerhane binası bugün Sanayi ve Teknoloji Müzesi olarak hizmet vermektedir¹¹⁷ (Res.18a, b).

Antalya, Yivli Minare Medresesi

Yivli Minare Külliyesi, Antalya, Kaleiçi'nin kuzeyinde kentsel ve arkeolojik sit alanı içinde yer almakta olup, Yivli Minare ve Camii, Yivli Medrese, Atabey Medresesi, Mevlevihane, Zincir Kırın Mehmet Bey Türbesi, Nigar Hatun Türbesi ve Hamamdan oluşmaktadır. Antalya'nın ilk İslam yapısı olan Külliye, Yivli minare üzerindeki kitabeye göre, 1. Alaeddin Keykubad (1219 – 1236) zamanında yapılmıştır. Külliye'nin sınırları içinde, korunması gerekli kültürel varlıklarına ilaveten, doğal oluşumlar ve yeşil dokuda yer almaktadır.

Antalya Kaleiçi Koruma Amaçlı İmar Planı, 1979 yılında ODTÜ Proje Grubu tarafından hazırlanmıştır. 1992 yılında ise, anılan plan ODTÜ Proje Grubu tarafından revize edilerek, Antalya K.T.V. Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Y.M.K. her iki planda da odak noktası olarak görülmüş ve bu şekilde değerlendirilmiştir.

Külliye içinde yer alan cami ve türbeler özgün işlevlerini sürdüren binalardır. Ancak medrese, Mevlevihane yeni işlev kazandırılmış yapılarıdır. Mevlevihane onarımları sonucu bazı değerlerini yitirmiş olsa da anıtsallığı, plansal özelliği ve dış görünümü ile önemli bir yapıdır. Medrese de mimari özellikleri ile döneminin özgün örneğidir¹¹⁸.

¹¹⁷ Ayanlar 1992, 82 – 83; Ayrıca Bkz. Kovulmaz 2010.

¹¹⁸ Kuleli 1998, 65.

1994 yılında alan ve yapı ölçeğinde düzenlemeler yapılması için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Proje müellifinin raporunda;

- Y.M.K. sadece içinden geçen içinden geçilen bir alan olmaktan kurtarılıp, çeşitli amaçlarla kullanılan ve böylece değeri artan bir anlayışla ele alınmalıdır...
- Olası yeni işlevler, yapı ve açık alanların değerlerini koruyan, potansiyel üstü yük getirmeyen, bunları yanı sıra korumanın ve yaşatmanın kullanmakla gerçekleşeceği ilkesini benimseyen bir programla belirlenmelidir, denilmektedir (Antalya Koruma Kurulu Arşivi).

Külliyeye kapsamında yer alan medreseye ilişkin araştırma, belgeleme, sondaj, araştırma hafriyatı gibi çalışmalardan sonra hazırlanan rehabilitasyon projesi, Antalya K.T.V. Koruma Kurulunun 14.04.1996 gün ve 2937 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Bu proje ve proje müellifinin raporuna göre, medrese ile ilgili olarak yapılmasına karar verilen müdahaleler aşağıdaki şekildedir:

- Yapının kapalı mekanlarını hücrelerini ve revakını üçüncü boyutta da algılabilmek amacıyla, yapıyı plan boyutundan, hacim boyutuna getirebilmek için, şeffaf cam duvarlar oluşturulmuştur.
- Rehabilitasyon çalışması öncesi avluda bulunan kolonlar, kolon kaideleri üzerine yerleştirilmiştir. Yükseklik konusunda yeterli bilgiye sahip olunmadığı için tamamlama çalışması yapılmaktan kaçınılmıştır.
- Medresenin batı yönünde yan eyvanlarda tonoz izine rastlanıldığından, bu bölümde tamamlama yapılmıştır.
- Alüminyum kaplamalı üst örtü sistemi, yapıyı korumayı ve revağı algılatmayı amaçlamaktadır.
- Özgün zemin kaplamasına, kotuna ilişkin ize rastlanmadığından, çağdaş bir tasarım yapılması yoluna gidilmiştir.

Çalışma sırasında, gerekli verilere ulaşamadığı yerlerde, gelenekseli anımsatan çözümler yerine, çağdaş tasarımlar yapılması tercih edilmiştir. Bu görüş doğrultusunda, çelik strüktür taşıyıcılar, şeffaf duvarlar, temperli cam, üst örtü sisteminde uzay kafes ve alüminyum panellerin kullanılması tercih edilmiştir¹¹⁹.

Günümüzde Yivli Minare Medresesi ticari işlevde, Mevlevihane ise güzel sanatlar galerisi olarak kullanılmaktadır (Res. 19a, b; 20a, b).

¹¹⁹ age., 65 – 66.

Antalya K.T.V. Koruma Kurulu Hizmet Binası

Kaleiçi, Antalya'nın en eski yerleşim alanıdır ve ilk kurulduğu günden itibaren kesintisiz bir kronoloji ile günümüze kadar kullanım görmüştür. Bu küçük alanda her dönemin kültür izlerini iç içe görmek mümkündür. Bugün K.T.V. Koruma Kurulu Hizmet Binası olarak kullanılan yapı Kaleiçi geleneksel mimari özelliğini taşımaktadır. Eski tapu kayıtlarına göre ilk sahibi Nikolas Doka'dır. İnşa tarihinin 1886 olduğu bilinen binanın mübadele gereği boşaltılmasından sonra, Heyeti Vekilenin (Bakanlar Kurulu) 20 Şubat 1929 tarihli kararı ile Ziraat Bankası'na devredildiği ve sonraki yıllarda da Jandarma Merkez Komutanlığı tarafından kullanıldığı bilinmektedir¹²⁰.

Bina 1955 yılında geçirdiği büyük yangın sonrasında, ahşap olan üst kat tamamıyla yanmış, zemin kat da büyük ölçüde zarar görmüştür. Bu olaydan sonra her türlü tahribata açık olarak terk edilen harabe halindeki binanın sadece zemin kat duvarları ayakta kalabilmiştir. Kaleiçi 121 ada, 3, 5 ve 6 parsellerde bulunan “ Eski Jandarma Binası” Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün 20 Şubat 1990 günü – 6265 ve 11 Haziran 1990 günü – 20693 sayılı yazıları ile Kültür Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. 1995 yılındaki yangın sonrasında, özellikle avlusu yıkıntılar ve moloz yığınları ile dolarak, terk edilen yapıda, 1990 yılında Kültür Bakanlığı'nca sağlanan ödenekler ile restorasyon öncesi temizlik çalışmaları yapılmıştır. Daha sonra sağlanan yeni ödeneklerle, 21. 09. 1991 – 31. 12. 1993 tarihleri arasında Antalya Koruma Kurulunca onaylanan projesine göre restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır. Yapının yeniden kullanımı için, yemekhane ve misafirhane kullanımlarını içeren bir ek yapının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle avluda eski ek yapı, günümüz koşullarına cevap verecek şekilde yeniden planlanarak, inşa edilmiştir.

Geleneksel Kaleiçi Evi, yapılan temizlik, restorasyon ve rehabilitasyon çalışmaları sonrasında K.T.V Koruma Kurulu Müdürlüğünce hizmet binası olarak kullanılmaya başlanmış ve günümüzde bu işlevi sürdürmeye devam etmektedir (Res. 21a, b).

Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü

Arkeolojik ve Kentsel Sit olarak koruma altına alınmış olan Antalya Kaleiçi'nde, Barbaros Mahallesi, 134 ada, 3 ve 4 parselde konumlanan iki geleneksel Antalya Evi, Suna ve İnan Kırac tarafından satın alınarak 1993 – 1995 yılları arasında onarılmış ve 18 Mayıs 1996 yılında, Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, adıyla hizmete açılmıştır. Daha sonraki yıllarda bu evlerin bitişiğinde bulunan eski eser niteliğindeki diğer

¹²⁰ age., 75.

bir geleneksel Antalya Evi daha onarılarak, 1999 yılında hizmete sokulmuş ve büyük bir yapı kompleksine dönüşmüştür.

“Kompleks üç bağımsız yapıdan oluşmaktadır. Kütüphane olarak kullanılan ilk yapı, iki katlı geleneksel dış sofalı Türk Evi’nin “L” formu geç bir örneğidir. Neredeyse büyük bir bölümü yok olan bu ev çağdaş kütüphane mimarisinin gerekleriyle, geleneksel Kaleiçi mimarisiyle uyumlu biçimde yenilenerek onarılmıştır. Yapının üst katı sürekli yayınlar ve nadir kitaplar bölümü ve çalışma odalarına ayrılmıştır; alt katta ise ana kütüphaneler, ofis ve kafeterya bulunmaktadır. Yapıya sonrada eklenen iki katlı yapı kompleksinin üst katı sergi salonu, alt katı ise konferans salonu olarak hizmet vermektedir”¹²¹.

Antalya Kaleiçi geleneksel ev mimarisinin güzel örneklerinden olan bu evler yok olma tehlikesinden, onarılarak, sosyal ve bilimsel hayata dahil edilerek, yani toplumsal hayata yararlı bir amaç için kullanılabilir hale getirilerek, kurtarılmıştır. Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü bugün, özellikle Antalya ve çevresinin tarihi, arkeolojik, etnografik ve kültürel değerleriyle ilgili en büyük arşive sahip kurumdur. Enstitü, Akdeniz Medeniyetleriyle ilgili yapılan araştırmaları yayımlamakta ve önceden yapılmış olan araştırmaların çevirilerini ülkemize kazandırmaktadır (Res. 22a, b).

Suna – İnan Kırac Kaleiçi Müzesi

Antalya Kaleiçi, Barbaros Mahallesi, 133 ada ve 13 parselde konumlanan, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilli, kilise ve geleneksel Antalya evi harap durumdayken Suna ve İnan Kırac tarafından satın alındıktan sonra 1993 – 1995 yılları arasında onarılarak müze işlevi kazandırılmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısına ait ilk yapı, geleneksel Antalya evinin, dış sofalı ve iki katlı örneklerindedir. Antalya evlerinin vazgeçilmez ögesi olan, bahçede, evin altına doğru sokulmuş “taşlık” adı verilen bölümü bulunmaktadır. Bu yapı, orijinaline uygun olarak onarılmış, Antalya Kaleiçi yapılarının en önemli sivil mimarlık örneklerinden sayılan Tekelioğlu Konağından esinlenerek ahşap çıtalı tavanlar ve kalemisi bezemelerle süslenmiştir. Geleneksel Antalya evi, 19. yüzyılın ikinci yarısı Kaleiçi yaşamından kesitlerin özel efektlerle sunulduğu değişik bir etnografya müzesi olarak düzenlenmiştir. Odalarda sırayla Misafir Kabulü, Kahve İkramı, Damat Tıraşı ve Kına Gecesi gibi günümüze kadar süregelen geleneksel Türk Halk Kültürü öğeleri sergilenmiştir. Geleneksel Antalya evlerinin güzel bir örneği olan yapı müzeleştirilerek korunması sürekli hale getirilmiş ve sergilenen konularla 19.

¹²¹ http://akmed.kaleicimuzesi.com/tarihce_tr.php.

yüzyılın ikinci yarısındaki Antalya ev kültürünün ruhu yansıtılmıştır. Böylelikle uygulamada koruma / kullanma dengesi ve yapı / işlev uyumu sağlanmıştır (Res.23a, b, c, d).

Aynı parselde bulunan diğer yapı ise, Aya Yorgi (Agius Georgios) adına inşa edildiği bilinen bir Ortodoks Kilisesi'dir. Yapının kapı yazıtından, eskiden var olan kilisenin 1863 yılında bir onarım gördüğü anlaşılmaktadır. Kaleiçi'nin anıtsal nitelikli kültür varlıklarından biri olan bu yapı, dikdörtgen planlı, tek hacimli ve üzeri tonoz örtülüdür. İç duvarları ile tavanı kalemisi bezemelerle süslüdür. Onarım sonrası bir sergi mekanı olarak düzenlenen kilisede Suna – İnan Kıraç koleksiyonuna ait ve çoğunluğunu seramiklerin oluşturduğu kültür ve sanat eserleri sergilenmektedir¹²² (Res.24a, b).

Dünyada ve ülkemizde yeni işlev kazandırılmış anıtların örneklerini çoğaltmak mümkündür. Azımsanmayacak sayıda kullanılmayan anıtların ortak özelliği, kullanılmadıkları süre içerisinde bilinçli¹²³ ya da doğal yollardan harabeye dönüşmeleridir. Bunun önüne geçebilmenin en sağlıklı ve uzun vadeli çözümü anıtlara yeniden işlev kazandırmaktır. Disiplinler arası sistematik bir çalışmayı gerektiren yeniden işlevlendirme sırasında çalışmanın her aşaması titiz şekilde ele alınmalıdır. Temizlik ve restorasyon işlemleri sırasında anıtın plansal, fiziksel ve sanatsal özelliklerinin korunmasına, yeni işlev seçiminde ise yapının potansiyelinin zorlanmamasına ve özgün değerlerini korunmasına özen gösterilmelidir.

¹²² Gedim 2001, 16 – 17.

¹²³ Ülkemizde pek çok anıt bazı kişiler tarafından menfaat sağlamak amacı ile kasıtlı olarak yok edilmiştir. Bir gece aniden yanmaya başlayan ahşap bir anıtın yerinde, yangından iki sene sonra otopark ya da farklı bir ticarethane inşa edildiği örnekler ne yazık ki oldukça fazladır.

BÖLÜM 4

ANDRIAKE GRANARIUMU'NA YENİ İŞLEV KAZANDIRMAK

Myra Metropolisi'nin liman mahallesi¹²⁴ Andriake'de bulunan, Roma Çağına ait granarium binası, antik kentlerdeki yapılarda çok fazla rastlanmayan bir sağlamlıkla günümüze kadar ulaşmıştır. Yapının ana kayaya oturtulmuş olması, kullanılan malzeme ve statüğü, 1880 yıldır ayakta kalmasını sağlamıştır.

Binanın bu derece sağlam ve eşine az rastlanır olması, onu korumak için antik yapılara uygulanan standart koruma yöntemlerinden fazlasının yapılması gerektiğini düşündürmektedir. Bir önceki bölümde değinmiş olduğumuz anıtsal yapıları koruma yöntemlerinden olan “*kullanarak / koruma*”nın, Andriake granariumu için doğru yöntem olduğu görülmektedir. Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde “*Anıtların korunması her zaman onların herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir*” denilerek yeniden kullanımla ilgili temel yaklaşım ana çizgileriyle belirtilmiştir.

Özgün işlevini kaybetmiş anıtsal yapılara yeni işlev kazandırmak sistematik ve disiplinler arası çalışmayı gerektiren bir uygulamadır. Bu bölümde öncelikle Andriake Granariumu'nun tarihsel, kültürel, işlevsel özellikleri tanıtılacak, binanın yeni fonksiyon yüklemeye uygun olup olmadığı tartışılacak, ardından granariumu'a yeni fonksiyon kazandırmak için uygulanması gereken yöntemler açıklanmaya çalışılacaktır. Bu yöntemler sunulduktan sonra yapıya yeni fonksiyon yüklemenin ve düşünülen bu yeni fonksiyonun yapı için uygunluğu incelenecektir.

4.1. Granarium'un Tarihsel – Kültürel – İşlevsel – Mimari Özet Bilgisi, Tanımı

Granarium, Demre ilçesinin yaklaşık 5 km. güneybatısında, Myra'nın liman mahallesi Andriake'de bulunmaktadır. Andriake, Kokarçay'ın (Androkos) denize ulaştığı bölgede (Res.25) oluşan iç limanın kuzey ve güneyine kurulmuş bir liman kentidir¹²⁵ (Res.26). Granarium binası kentin güneyindeki düzlük alana inşa edilmiştir. Granarium'un bulunduğu

¹²⁴ Çevik 2010b, 71.

¹²⁵ Borchhardt 1975, 64.

alan özellikle Roma Çağında kentin tam merkezidir (Res.10). Andriake bir liman kenti olmasından dolayı antik kentlerde olması beklenen tiyatro, toplantı salonu gibi kamusal yapılar bulunmamaktadır¹²⁶, kentte çoğunlukla limanla ilişkili yapılar mevcuttur ve granarium bu liman organizasyonunun içinde planlanmıştır. Andriake'nin tam merkezinde bulunan granariumun hemen doğusunda ticari liman agorası (plakoma), kuzeyinde liman tesisleri, kuzeybatısında sinagog yapısı yer almaktadır. Yapının cephesi olan kuzey tarafta, liman tesisleri ile arasında yaklaşık 1000 m².’lik boş bir alan bulunmaktadır (Res.27).

Granarium yapıları büyük tahıl ambarlarıdır. Bu yapılar ilk olarak Roma İmparatorluk Döneminde inşa edilmeye başlanır. “İ.S. 2. yüzyılla birlikte Roma'nın erzak temin politikası değişmiştir. Artık belli noktalarda büyük toplama merkezleri yapılmakta ve buralardan Roma'ya büyük gemilerle sevkiyat yapılmaktaydı. Bu biriktirme taşıma işlemi nedeniyle İmparatorluk *horreum*’u denilen bu dev silolar yapılmıştır”¹²⁷.

Binanın cephesinde bulunan yazıtından elde edilen bilgilerle, yapının İmparator Hadrianus’un III. Konsüllük dönemine denk gelen İ.S. 129 yılında inşa edilmiş olduğu kesin olarak bilinmektedir. Yine yapının cephesinde bulunan bir diğer yazıtta, Myra ve Arneai kentindeki erzak ölçümlerinin nasıl yapılacağına dair bir kararname bulunmaktadır. Yazıt Flavius Eutolmius Tatinus’un valiliği sırasında (İ.S. 388 – 392) yazılmıştır¹²⁸. Bu kararname ve 2009 yılında granariumun arkeolojik kazıları sırasında ortaya çıkartılan çok sayıdaki İ.S. 4. ve 5. yüzyıllara ait sikkeler¹²⁹ yapının, şuan için en az, İ.S. 5. yüzyıla kadar orijinal işlevinde kullanılmış olduğunu göstermektedir. Yapının büyüklüğü, işlevselliği ve bulunduğu konumu, bu tarihlerden sonrada farklı işlevlerde kullanımına olanak sağlamıştır.

Andriake granariumu 8 odadan oluşan, doğu – batı yönünde uzan, 64,24 x 38,65 m. ölçülerinde dikdörtgen bir plana sahip, blok taşlardan oluşan bir binadır. Odalar kuzey – güney yönünde uzanmaktadır, batı yönünde bulunan son iki oda diğer odalardan 6.04 m. daha kısadır. Toplam 2.307 m² alan oturan granariumun kapalı bölümlerinin iç alanları toplamı 2.081 m²’dir. Duvar yükseklikleri 6.40 m., duvar kalınlıkları 0.85 m.’dir. Her odanın cepheden bir kapısı olduğu gibi, içeriden her odayı birbirine bağlayan birer kapı daha bulunmaktadır (Res.28). Binanın doğu ve batı köşelerinde birer oda bulunmaktadır. Büyük olasılıkla ofis birimleri olarak kullanılmış olan bu odalar birbirine yönelik olarak ön alana bakmaktadır (Res.29a, b). Yapının cephesinde, arkhitrav üzerinde “HORREA IMP.

¹²⁶ Çevik 2010b, 71.

¹²⁷ age., 73.

¹²⁸ age., 73.

¹²⁹ Bulut, Şengül 2010, 119 – 125.

CAESARIS DIVI TRAIANI PARTHICI F. DIVI NERVAE NEPOTIS TRAIANI HADTIANI AVGVSTI COS. III” yazıtı ve doğudan batıya doğru dördüncü kapının üzerinde İmparator Hadrianus ve karısı Sabina’nın portrelerinin bulunduğu kabartma vardır (Res.30). Dördüncü kapının sol tarafında, İ.S. 388 – 392’ ye tarihlenen Myra ve Arneai kentlerindeki ölçümlerin nasıl yapılacağına ilişkin kararname yazıtı bulunmaktadır. Yedinci odanın cephesinde ise üzerinde İsis – Serapis ve Pluton ile Griphon bulunan kabartma vardır, kabartmadaki yazıtta granarium sorumlusu “*Herakleon gördüğü rüya üzerine bunu adadı*” yazmaktadır (Res.31). Granarium’un üst köşelerinden yükselmeye başlayan alınlık birleşmeden dik duvarla son bulmaktadır. Arada kalan kısım ise kırma çatı ile kaplanmaktadır. Oda zeminleri neredeyse ana kayaya kadar tahrip olmuştur¹³⁰.

Granarium’un, doğudan batıya doğru ikinci ve üçüncü odaları arka duvarlarının bir kısmı yıkılmış bunun dışında neredeyse bütün duvarları çatıya kadar sağlamdır. Yıkılmış olan duvarların blokları yıkıldıkları yerde neredeyse eksiksiz durmaktadır (Res.32).

Granariumlar deniz ticaretiyle ilgili yapılardır, bu nedenle sadece liman kentlerinde görülmektedir. Antik yapılar arasında çok fazla rastlanılmayan bu yapılardan Anadolu’da sadece iki tane vardır¹³¹.

4.2. Granarium’a Yeni İşlev Kazandırırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

Andriake granariumu iki odasının arka duvarları ve çatısı hariç neredeyse tamamen sağlamdır¹³². Toplam 2.307 m² alan üzerine kurulmuş granariumun kapalı bölümlerinin iç alanları toplamı 2.081 m²’dir. Yapının arkeolojik kazısı, Çevik başkanlığında, Myra ve Andriake kazılarının ilk yılı olan 2009 kazı sezonunda tamamlanmıştır¹³³. Yapıya yeni fonksiyon kazandırmak için yıkık olan duvarlarında anastylosis, noksan çatısı için restorasyon zorunludur¹³⁴.

Granarium’un yeni ve çağdaş işlevlerde kullanılabilmesi için yeni düzenlemeler yapılması kaçınılmazdır. Bu işlemler sırasında yapının özgün değerlerini kaybetmemesi ve “koruma / kullanma dengesinin” sağlanabilmesi için uyulması gerekli ilkeler vardır. Ancak bu

¹³⁰ Çevik 2010, 73b; Çevik 2010a, 57.

¹³¹ Anabolu 1994, 157 – 159; Işık 2000, 142 – 145; Çevik – Bulut 2010, 43 – 45.

¹³² Granarium’un fiziksel durumu için bkz. Bölüm 5.1.

¹³³ Çevik 2010, 57a.

¹³⁴ Restorasyon farklı bir disiplin olmasından dolayı bu tez çalışmasında, granariumun restorasyonunun nasıl bir teknikle ve ne çeşit malzemelerle uygulanması gerektiği konularına değinilmeyecek, sadece bu uygulama sırasında dikkat edilmesi gereken temel ilkeler sıralanmaya çalışılacaktır.

ilkelere uyulması halinde, uygulanacak müdahaleler sonrasında yapı özgünlüğünü kaybetmez ve yüklenecek olan yeni fonksiyon için gerekli konforu sağlayabilir.

4.2.1. Granarium'un Fiziksel Özgünlüğünün Korunması

Yapıya yeni fonksiyon yükleyebilmek için restorasyon zorunludur. Ancak restorasyon sırasında yapının özgünlüğünün kaybetmemesi en temel prensip olmalıdır. Ülkemizde uygulanan restorasyon çalışmaları sırasında yapıların özgünlük ve belge değerlerinin büyük ölçüde yitirildiği görülmektedir¹³⁵. Bu değerlerin yok olmaması için müdahale sırasında uygulanması gereken ilkeler şu şekilde sıralanabilir¹³⁶.

- “Müdahaleler yapıda bulunan mimari ve bezeme elemanlarının izlenmesini güçleştiren ve kimi hallerde olanaksızlaştıran nitelikte olmamalıdır. Özellikle bu konu çok yaygın bir sorun olarak gözükmemektedir;
- Yapıda öngörülen fiziksel müdahaleler kaldırılabilir ve değiştirilebilir nitelikte olmalı, gerek yapılması, gerekse kaldırılması sürecinde yapıya zarar verilmemelidir;
- Yeni müdahaleler çağdaş teknik ve malzemeyle gerçekleştirilmeli, böylece yapının özgün bünyesinden farklı olması sağlanmalıdır;
- Yeni işlevin sağlıklı çalışabilmesi için yeni mekan gereksinimi doğuyorsa, bu gereksinimden olabildiğince kaçınılmalı ve program yeniden gözden geçirilmelidir.”

4.2.2. Koruma / Kullanma ve Yapı / İşlev Uyumunun Sağlanması

Granarium'a yüklenecek olan yeni işlevin “koruma / kullanma” ve “yapı / işlev uyumu” dengesini sağlaması gereklidir. Binanın elverdiği olanaklar ölçüsünde işlev seçmek bu denklemleri koruyabilmenin en iyi yoludur. Doğru bir işlev seçilebilmesi, işlevlendirmede uyulması gereken temel ilkelerle yakından ilgilidir¹³⁷.

- Yeni işlev granariumun fiziksel potansiyelini aşmamalı, kullanımdaki birinci amacın yapıyı korumak olduğu unutulmamalıdır,
- Yeni fonksiyon yüklenmesi sırasında, granariumun tüm mimari, mekansal ve bezeme özellikleri korunmalıdır. Yeni işlev bu özelliklerin önüne geçmemelidir,
- Çağdaş işlev için gerekli olan tüm teknik donanımların yapıya zarar vermeyecek şekilde tasarlanması gerekmektedir,

¹³⁵ Madran 2001, 108.

¹³⁶ age., 112.

¹³⁷ age., 111.

- Granarium binası arkeolojik ve doğal sit alanı içinde bulunmaktadır, bu nedenle yeni işlev granariumun çevresi ile de uyumlu olmalıdır.

Granarium'un yeni işlev ile özgün değerini ve fiziksel durumunu koruması bu ilkelerin uygulanmasına bağlıdır. Ülkemizde ne yazık ki yeniden işlev kazandırma adına, zorlama uygulamalarla yapılara potansiyelleri üzerinde işlevler yüklenmekte, bu durumda yapıların özgün değerlerinin kaybolduğu, yeni işlevin sağlıklı çalışabilmesi için anıtların mimari ve bezeme elemanlarının yok edildiği çok sayıda örneğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır¹³⁸. Kültürel varlık konumundaki anıtlara yeni fonksiyon kazandırmadaki temel amacın yapıları korumak olduğu, kullanımın ise yalnızca bu amaca hizmet eden bir uygulama yöntemi olduğu unutulmamalıdır.

4.3. Yeni İşlev İçin Yöntem Şeması

Tarihi bir yapıya yeni fonksiyon yüklenmesi ve bu fonksiyonun işleyebilmesi sistematik bir çalışma gerektirir. Bu çalışma için bir yöntem şeması oluşturmak ve bu şemayı izlemek yapı için uygun olan doğru işlevi bulmada yardımcı olacağı gibi sorunların önceden ortaya çıkartılmasına da olanak sağlayacaktır.

Granarium binasına yeni işlev yüklemek için oluşturulacak yöntem şemasında Altınoluk'un "*Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Kullanılabilecek Yöntem Önerisi*" referans alınmıştır¹³⁹.

1. Bina

- Binanın adresi
- Bina konusunda: Tarihsel – Kültürel – İşlevsel – Mimari Özet Bilgisi, Tanım¹⁴⁰

2. Binaya önerilmiş veya uygulanmış işlevler

3. Binanın günümüzdeki işlevi

4. Binaya işlev önerilerimiz

- Önerilen İşleve binanın programının nitelik ve nicelik olarak belirlenmesi
 - Önerilen İşlev Program Şeması
 - İhtiyaç Listesi ve Seçimler
 - Eylem Kartı

5. Çalışma Raporu

¹³⁸ Ahunbay 1996, 97-98.

¹³⁹ Altınoluk 1998, 28.

¹⁴⁰ bkz. Bölüm 5.1.

6. Binanın cetvel haline getirilmiş özeti

- Vaziyet Planları
 - Harita, gravür, eski planlar
- Mevcut durumun harita, fotoğraf ve planları
- Bina
 - Planlar
 - Kesitler
 - Görünüşler
 - Ayrıntılar

7. Kaynaklar

Andriake Granarium binası için daha önceden uygulanmış veya programlanmış bir fonksiyon yoktur. Ayrıca bina antik çağlardan sonra çağdaş bir işlev için kullanılmamıştır¹⁴¹. Bundan dolayı Altınoluk'un hazırlamış olduğu yöntem şemasında ki 3. bölüm, granarium için hazırlanan yöntem şemasına dahil edilmemiştir.

4.3.1. Granarium'a Önerilmiş İşlevler

Granarium binası için bugününe kadar hazırlanmış, yeni fonksiyon tasarımı bulunmamaktadır. Ancak 19 – 20 Mart 2009 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ve Müzecilik Anabilim Dalı tarafında düzenlenen, V. Müzecilik Çalıştay ve Paneli'nin konusu "*Andriake Granariumu'nun Müzeleştirilmesi*" olmuştur. Bu çalıştay ve panelde, konu başlığından da anlaşılacağı gibi granarium binasına müze işlevi önerilmiştir.

4.3.2. İşlev Önerileri

Andriake Granariumu'na yüklenebilecek olan işlevler sınırlıdır. Bunun iki önemli nedeni vardır: Birincisi, bina Demre'nin modern yerleşim alanına yaklaşık 5 km. uzaktadır. Bu uzaklık, binaya kafeterya, çarşı gibi sosyal hayatın her an içerisinde yer alan bir fonksiyon yüklenmesini engeller. İkinci ve en önemli konu ise, binanın antik çağa ait kültürel bir varlık niteliğine sahip olmasıdır. Antik çağlara ait kültürel yapılara yeni işlev kazandırırken, yeni işlevin yapının fiziki durumuna ve özgün yapısına zarar vermemesi gerektiği gibi, işlevin yapının otantiğine de uygun olması gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı granarium'a, "*Andriake Granariumu'nun Müzeleştirilmesi*" çalıştay ve panelinde önerildiği gibi müze işlevi yüklemek bize göre en doğru seçenektir. Granarium'a müze işlevi önermemizdeki temel

¹⁴¹ Granarium binası orijinal işlevi yitirdikten sonra, antik çağlarda herhangi başka bir işlem için kullanılıp kullanılmadığı şuan için bilinmemektedir. Ancak 20. yy.'ın ilk yarısından itibaren çevrede yaşayan köylüler tarafından ahır olarak kullanılmıştır.

neden, yapının mimari, sanatsal değerlerini ve özgün işlevini koruyarak ve bunları ön plana çıkartarak kullanılabilmesinin, ancak müze bilimine başvurmak yoluyla mümkün olabileceği düşüncesidir.

Öneri 1: Arkeoloji Müzesi

Granarium, Likya Bölgesindeki en büyük kentlerden birisi olan Myra'nın liman mahallesi Andriake'de bulunmaktadır. Myra kentinde ilk arkeolojik kazı çalışmaları 1988 yılında Ötüken başkanlığında St. Nikolaos Kilisesinde başlatılmış ve 2009 yılına kadar kilise kazıları sürdürülmüştür¹⁴². Tüm Myra kenti ve limanı Andriake'yi kapsayan bütüncül arkeolojik kazı çalışmaları 2009 yılında, Çevik başkanlığında başlatılmıştır¹⁴³. Antik bir kentin kazılarından ortaya çıkacak olan tarihi eserlerin sergilenmesi için en uygun yer, eserlerin ait olduğu kenttir¹⁴⁴. Yapının hacimsel olarak büyüklüğü, kazılarda ortaya çıkacak olan eserlerin sergilenmesine uzun yıllar imkan sağlayabilecektir. Sekiz odası bulunan granarium binasında, arkeolojik eserler cinslerine göre birer odada sergilenabilir. Seramik eserler için bir oda, plastik eserler için ayrı bir oda şeklinde tematik sergilenmeye olanak sağlamaktadır. Binanın iki köşesinde bulunan ofis odaları, güvenlik ve gişe birimleri olarak kullanılabilir. Myra ve Andriake kentlerinde arkeolojik kazı çalışmaları yeni başlamış olmasından dolayı, ilk etapta müzeyi doldurabilecek kadar eserin bulunması imkansızdır. Ancak geçmiş yıllarda Antalya Müzesi tarafından bölgede gerçekleştirilen kurtarma kazıları sırasında çıkartılan eserler ve satın alma yoluyla Antalya Müzesine bulunan, bu kentlere ait eserler yeni müzeye taşınabilir.

Bir arkeoloji müzesinde olması gereken depo, laboratuvar, personel ofisleri, w.c., gibi birimler granarium binasının ve Andriake Kentinde bulunan arkeolojik kalıntıların dışında kalan bir alana inşa edilmelidir.

Öneri 2: Likya Müzesi

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi Demre İlçesi antik dönemde Likya olarak anılan bölgenin merkezi konumundadır. Bazı araştırmacılar tarafından kentin bulunduğu bölge Orta Likya veya Merkezi Likya olarak adlandırılmıştır¹⁴⁵. İlçe, sınırları içinde yer alan Myra – Andriake – Sura, Kekova, Simena, Theimussa, Kyaenai, Trysa gibi antik kentler ile Likya Bölgesinin adeta özetini yansıtmaktadır. Myra antik çağlarda “Likya'nın Metropolis”

¹⁴² Ötüken 2006, 523 – 536.

¹⁴³ Çevik 2010a, 55 – 60.

¹⁴⁴ Atagök 2004, 5.

¹⁴⁵ Bean 1998, 119-137.

unvanı ile anılmış¹⁴⁶ ve II. Theodosius (İ.S. 402 – 450) tarafından Likya'nın başkenti ilan edilmiştir¹⁴⁷. Özellikle Aziz Nikolaos ile ün kazanmış olan kent, antik çağlarda önemini her zaman korumuştur. Klasik çağ kaya mezarları Likya'nın sembolü olarak kabul edilir, diğer Likya kentlerinde Myra kaya mezarlarının niteliğinde ve niceliğinde mezar bulunmamaktadır¹⁴⁸. Her zaman övgü ile anılan Likya Birliği Federasyonunda 3 oya sahip 6 önemli kentten bir tanesidir¹⁴⁹. Roma çağına ait tiyatronun ve hamamın ihtişamı, liman mahallesi Andriake'nin ve burada bulunan granariumun varlığı Roma Çağında kentin büyüklüğünü ve ticari önemini göstermektedir. Likya'nın baştanrısı Apollon Syrios'un, Sura'da bulunan kehanet merkezi, antik kaynaklarda "Likya'nın en güzel tapınağı" olarak anılan Artemis Tapınağı¹⁵⁰ ile pagan çağlarında, Aziz Nikolaos ile de Hıristiyanlık çağında dini açıdan özel bir konumdadır. 2009 yılında Andriake kazılarında ortaya çıkartılan "sinagog" ile kent, Likya'da tapınım görmüş dinlere bir yenisini daha eklemiştir¹⁵¹.

Demre sahip olduğu coğrafi, tarihsel, sanatsal, sosyal ve dini özellikleri sebebiyle ikinci önerimiz granarium'a Likya'yı anlatan bir müze işlevi kazandırmaktır. Sergileme yöntemi olarak, binanın her odasının belli bir konuyu anlatmak üzere düzenlenmesinin uygun olduğu görülmektedir. Örneğin; birinci oda Likya tarihini, ikinci oda Likya sanatını, üçüncü oda Likya dinlerini vb. anlatacak şekilde sergiler tasarlanabilir. Ülkemizde antik bir coğrafyayı tarihsel, kültürel, sanatsal, dini, toplumsal yönleriyle birlikte sergileyen bir müze örneği bulunmamaktadır. Bu nedenle, böyle bir uygulama ileride benzer niteliklere sahip müzelerin kurulmasına örnek teşkil edebilmesi açısından da önem arz etmektedir. Antalya'dan Fethiye'ye kadar uzanan Likya bölgesinden bir müzenin bulunmaması böyle bir gerekliliği ortaya koymaktadır.

¹⁴⁶ Çevik 2010a, 54.

¹⁴⁷ Bean 1998, 126.

¹⁴⁸ Çevik 2010b, 54.

¹⁴⁹ Strabon XIV,III,3.

¹⁵⁰ Çevik 2010b, 54.

¹⁵¹ Çevik ve diğ. 2010, 36-65.

Tablo 5: Müze Program Önerisi

Bina	Andriake Granariumu	
Mekanların Yer Aldığı	Ofis Odaları	Granarium Depo Odaları
Düzeyler		
Bina Bölümleri	Güvenlik ve Gişe Birimleri	Sergi Galerileri

Tablo 6: Binanın Özet Haline Getirilmiş Cetveli

Bina İsmi	Yapım Yılı Çağı	Yapı Cinsi	Yapım Amacı	Yapım Amacı Dışındaki Kullanımı	Binaya Önerilmiş İşlevler	Değerlendirilebilir Mekan Donatımı	Bugünkü Kullanım Amacı	İşlev Önerilerimiz
Andriake Granariumu	İ.S. 129	İmparatorluk Silosu	Limanda Bekleyen Erzakların Depolanması	-	Müze		-	- Myra Arkeoloji Müzesi - Likya Müzesi

4.4. Granarium'un Müze İşlevine Uygunluğu

Ülkemizde fiziksel durumunu korumuş fakat işlevselliğini yitirmiş pek çok tarihsel nitelikte kültürel yapı mevcuttur. Tarihi yapı ya da yapı gruplarının bir kısmına fiziksel bozulmalarını önlemek ve çağdaş yaşama dahil edebilmek için yeni işlevler kazandırılmaktadır. Ülkemizde bu yapılar için müze işlevinin önerildiği ve uygulandığı birçok örnek vardır. Tarihsel bir doku içerisinde eser sergilemenin yarattığı romantik etki, tarihsel yapılara işlev kazandırırken ilk akla gelen işlevlerden birisinin müzeleştirme olmasına önemli bir etkendir. Özgün işlevlerini sürdüremeyen tarihsel yapıların müze olarak kullanılması üzerine yapılan araştırmalarda olumlu ve olumsuz faktörler gözlemlenmiştir.

Tarihsel Yapıların Müze Olarak Kullanılmasının Olumlu Yönleri¹⁵²

- Kullanılmaya uygun birçok tarihi yapı potansiyelinin altında kullanılmakta ya da boş durmaktadır. Bunların bir bölümü müze işlevi ile değerlendirilmeye hazırdır, bir bölümü de restorasyon işlemleri sonrası değerlendirilebilir durumdadır. Bu tür yapıların, müze ya da sergi salonu gibi, yeni işlev kazandırılarak değerlendirilmesi, sürdürülebilir korumayı sağlamasıyla birlikte, ekonomik kazanç da getirecektir,
- Müze işlevi kazanabilecek tarihsel yapılar genellikle büyük programlı, sağlam, farklı iç mekanlara sahiptir. Bu mekanlar, içerdikleri, strüktürel ve mimari elemanların yanı sıra, süsleme öğeleriyle de, tek başlarına birer müze, anıtsal sergi objesi niteliğindedir,
- Bu tür yapılar genellikle, arkeolojik kazısı yapılmış ya da yapılmakta olan antik kentlerde yer aldığı için, konumlandıkları bölge, turizm düzenlemeleri yapılmış, yoğun ziyaretçi trafiği olan, kolay ulaşılabilirler, çevre bakımından kolay kullanılabilir durumda ve kent baskısından uzaktır,
- Kültür varlıklarının bir bölümü, yerel halk tarafından bilinen ve önem verilen, genellikle simgesel tanınırlığı olan yapılar arasındadır,
- Koruma ve uyarlama işlemleri, kimi hallerde yeni yapım işlerinden daha ucuzdur,
- Bu tür yapıların kendileri tarihi eser olduğundan, uyumlu objelerin kullanıldığı bir sergilemeyle yapının etkisi arttırılır.

Tarihsel Yapıların Müze Olarak Kullanılmasındaki Olumsuzluklar

- Müze olarak işlevlendirilmesi planlanan tarihi binanın, bu işlev için planlanıp yapılmamış olması nedeniyle, bir müzenin fonksiyonlarını doğal olarak karşılayamaması,
- Tarihsel nitelikteki binaların hacimsel olarak müze işlevi için yetersiz olduğu durumlarda zorlama uygulamaların yapılması,
- Yeniden kullanım doğrultusunda gerçekleşmesi şart olan ihtiyaçların verdiği yapısal değişimler; merdiven, asansör, rampa gibi ulaşımı kolaylaştıracak eklentilerin inşası, geniş mekanların müze taleplerine göre bölümlenmesi için yapılan eklemeler ya da tam tersi genişletmeler ve bu değişimlerin yapılmadığı durumlarda çağdaş müze kriterlerine uymayan mekanların ortaya çıkması ya da ihtiyacın tamamının karşılanamaması,
- Teknik donanım sorunları; eski yapılarda günümüze teknolojik ihtiyaçlarına gerek müze çalışanları, gerek ziyaretçiler, gerekse koleksiyon malzemeleri için uygun

¹⁵² Madran 1999, 88 – 89. Bu kısım Madran'dan alınmış, birçok revizyon ve eklerle yeniden düzenlenmiştir.

koruma, güvenlik, iklim şartlarında olmaması ve bu tür teknolojik eklerin yapı bozma ihtimali olması,

- Tarihsel yapıların mevcut durumlarının müzelerin ihtiyaç duyduğu bölümleri karşılamaya yeterli olmaması, bu durumda ihtiyaç olan bölümlerin karşılanabilmesi için yapıların fiziksel özgünlüklerinin bozulması,
- Yapının tarihsel işleviyle müze konu kapsamının örtüşmemesi, dolayısıyla müze ve müze yapısının bir bütün olarak algılanamaması, dikkatin iki yöne dağılması.
- Yapı ulaşım, otopark, açık alan vb. konularda sorun yaratabilecek bir konumda olabilir. Bu tür sorunlarla genellikle kent merkezlerinde bulunan tarihsel nitelikteki kültürel yapıların müzeleştirilmesinde karşılaşılmaktadır¹⁵³.

Mimarların ve müzecilerin yapmış oldukları araştırmalar sonucunda tarihsel nitelikteki kültürel yapıların müze işlevine yönelik kullanımında karşılaşılan sorunlar mekan – işlev uyumsuzluğundan kaynaklanmaktadır. Andriake Granariumu'nun müze işlevine uygun olup olmadığını yukarıda belirtilen olumsuzluklar ışığında inceleyeceğiz.

Daha önceden belirtmiş olduğumuz gibi Andriake Granariumu'na yeni bir işlev yükleyebilmek için yapıda restorasyon zorunludur. Ancak bu uygulamalardan sonra yapıya çağdaş bir işlev kazandırılabilir. Restorasyon çalışmaları öncesinde yapının müze işlevinde kullanılıp kullanılmayacağına kesin olarak karar verilmedi ve uygulamalar işleve göre programlanmalıdır. Örneğin eğer granarium'a yeni işlev yetkili makamlarca uygun görülmezse, yapının noksan olan çatısının yeniden kurulması o kadar gerekli değildir. Böyle bir durumda yapıya sadece anastylosis uygulaması yeterli olacaktır. Fakat yeni işlevin uygun görülmesi halinde yapıya anastylosis, restorasyon uygulamaları zorunludur. Bu durumda yapının duvarlarındaki noksan kısımlarında anastylosis, günümüze ulaşmamış olan çatıda restorasyon gereklidir. Ayrıca kapı ve pencere kanatlarının imal edilmesi ve zeminin kaplanması gereklidir. Bu işlemlerden sonra yapıya yeni işlev kazandırılabilir. Bu uygulamalar yapılırken yapının müze olarak kullanılacağı bilinmeli ve işleve uygun tasarımlar hazırlanmalıdır.

4.4.1. Granarium'un Hacimsel Olarak Müze İşlevine Uygunluğu

Tarihsel nitelikteki kültürel yapıların müze olarak kullanılmasında karşılaşılan sorunlardan bir tanesi mevcut yapının hacimsel olarak düşünülen müze işlevi için yetersiz olmasıdır. Böyle durumlarda yapılara eklemeler yapmak, mevcut odaları sergi galerilerine

¹⁵³ Madran 2004, 20.

uygun hale getirebilmek için genişletme ya da küçültme yapmak binaların fiziksel olarak özgünlüklerini kaybetmelerine sebep olmaktadır.

Toplam 2.307 m² alan oturan granariumun kapalı bölümlerinin iç alanları toplamı 2.081 m.²'dir. Kapalı alanlar 8 adet depo odalarından ve 2 adet ofis odalarından oluşmaktadır. Batı yönündeki son 2 depo oda 189 m.², diğer 6 depo oda ise 232 m.²'dir (Res.27, 32). Sergi galerisi olarak işlevlendirilmesi önerilen depo odaları birbirinden bağımsızdır ve her odadan diğerine geçişi sağlayan birer kapı bulunmaktadır. Her odanın bağımsız ve diğer odalara geçişi sağlayan kapıların bulunması, fiziksel değişikliklere gerek olmadan sergi tasarımlarının hazırlanmasına imkan tanımaktadır. Müzelerin sergi galerileri tasarlanırken, tasarımı belirleyen en önemli etken sergilenecek eserlerin niceliği ve niteliğidir. Eserler ziyaretçiler tarafından optimum algılama düzeyinde izlenebilmesi hesaplanılarak galerilere yerleştirilmelidir.

Andriake Granariumu planı ve boyutlarıyla bir müze karşılayabilecek durumdadır. Sergi galerisi olarak kullanılması planlanan salonlar yaklaşık 2000 m.²'dir ve bugün birçok müzede bu büyüklükte sergi galerisi bulunmamaktadır. Ayrıca müze sergi alanlarının ikinci ayağını oluşturan, "Müze Bahçesi" açık sergi alanı sorunu da yoktur. Dolayısıyla birçok müzede yaşanan açık ve kapalı sergi alanları yetmezliği Andriake Granariumu'nda bulunmamaktadır. Andriake Granariumu'nun plansal düzeni, sanki müze olarak tasarlanmış gibi, birbirine paralel sekiz salondan oluşmaktadır ve her odanın bağımsız girişleri olduğu gibi içeriden birbirlerine geçişi sağlayan kapıları bulunmaktadır. Yapının köşelerinde bulunan gümrük ofisleri ise sanki müze giriş – çıkışını kontrol etmek için özellikle yapılmış gibidir (Res.32).

Dünya'da ve ülkemizde antik yapıların müzeye dönüştürülmesinde çoğunlukla Roma Hamamları kullanılmaktadır. Ülkemizde müzeleştirilen Roma Hamamlarında sergi galerisi olarak kullanılan bölümlerde, alan darlığı sorunu yaşanmaktadır. Andriake Granariumu'nun hacimsel büyüklüğü ve plansal düzeninin müze olarak kullanılmaya elverişli olmasından dolayı bu sorunlarla karşılaşmayacaktır.

4.4.2. Granarium'a Müzelerde Olması Gereken Teknik Donanımların Kurulabilmesi

Tarihsel nitelikteki kültürel yapılara çağdaş işlev kazandırılması sırasında karşılaşılan en büyük zorluk, günümüz konfor koşulları için gerekli teknolojik altyapı ve donanımın eski binalara uygulanabilmesidir. Gerekli altyapı gereksinimlerini karşılayabilmek bazı

durumlarda yapılara hasar verebileceği gibi, bunların karşılanamadığı durumlarda sergilenen eserler yıpranacaktır.

Müze yapılarında sergilenen eserlerin bozulmaması ve ziyaretçilerin rahat bir ortamda eserleri izleyebilmesi için iklimlendirme ile aydınlatma son derece önemlidir. Müzelerde eserlerin bozulmaması için iklimlendirme ile ortamdaki nem ve sıcaklık kontrol altında tutulmalıdır. Müzelerin sıcaklığı genel olarak, insan konforu ve eser sağlığına uygun sınırlarda, 18 – 20 C’ de tutulmaktadır. Bağıl nemin ise genelde %50 – 55 oranlarında ve artı – eksi %5’lik bir dalgalanmaya sahip olması gerektiği kabul edilmektedir. Organik ve inorganik malzemeler için bu oranlar farklılık göstermektedir. Organik malzemeler üst sınır bağıl nem oranının küflenme tehlikesi nedeniyle %65, alt sınırın ise kurumaya karşı %45 olarak tanımlanır. İnorganik malzemelerin ise kuru bir ortamda bulunması gerektiğinden önerilen üst sınır %40 – 45’tir. Ancak bu değerler, koleksiyon türüne, zayıf ve duyarlı eser varlığı ve miktarına, özgün koşullara ve mevsim değişikliklerine göre ayarlanmalıdır. Ölçüm verilerinin değerlendirilmesine dayanan tespitler doğrultusunda, genel veya bölgesel iklimlendirme tesisatı, nem verici veya çekici cihazlar, nem ayarlayan çeşitli tuzlar gibi çeşitli donatı ve malzemelerden yararlanılarak bağıl nem denetim altında tutulabilir. Kapalı hacimlerde mikroklima yaratılarak, bir veya bir grup eserin korunması için gereken nem oranı ve sıcaklık, sabit değerlerde tutulabilmektedir. Müze yapısı ve vitrinlerde hava geçirmenin azaltılması denetim kolaylığı sağlamaktadır¹⁵⁴.

Müzelerde aydınlatma hem ziyaretçilerin eserleri rahat izleyebilmeleri hem de eserlerin zarar görmemeleri için uygulanan bir yöntemdir. Günümüzde müzelerin aydınlatılmasında 4 kavram üzerinde durulmaktadır¹⁵⁵:

- Bilinçli kullanılmış bir aydınlatma düzeni ile sergilenen nesnelerin görünmesini engelleyen kamaşmanın yok edilmesi, nesnelerin net ve doğru bir şekilde algılanmasının sağlanarak nitelikli bir izleme imkanının tanınması,
- Sergilenen nesnelerin zararlı ışıklardan korunması,
- Gün ışığını destekleyici yapay aydınlatma düzeninin sağlanması,
- Sergileme yöntemlerinin gelişmesine bağlı olarak nesnelerin biçimsel, gereçsel, renksel vb. özelliklerinin ortaya çıkarılması.

İklimlendirme ve aydınlatma gibi müzelerin ihtiyaç duyduğu teknik donanımların granarium’da karşılanabilmesi için yapıya müdahale zorunludur. Ancak bu müdahaleler

¹⁵⁴ Can 1999, 102 – 104.

¹⁵⁵ Kurtay ve diğ. 2003, 96.

yapının orijinal kısımlarına monte edilmeden uygulanabilir. Örneğin yapının müzeleştirilmesinde zorunlu olarak eklenecek olan çatı bölümüne iklimlendirme için gerekli donanımlar yerleştirilebilir. Böylece yapının orijinal bölümlerine zarar vermeden gerekli koşullar sağlanabilir. Ayrıca aydınlatma ve güvenlik için gerekli olan ekipmanlar da eklenecek olan çatıya yerleştirilebilir.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, tarihsel nitelikteki kültürel yapıların kullanımdaki en zorlayıcı etmen, günümüz teknolojik ihtiyaçlarının yapının özgün niteliklerini bozmayacak şekilde karşılanabilmesidir. Bu ihtiyaçlar karşılanmada sağlıklı bir müzenin kurulması imkansızdır. Eğer tarihsel nitelikteki yapı fiziksel olarak bozulmadan bu ihtiyaçların karşılanmasına izin vermiyorsa, o yapı müze işlevinde kullanılamaz.

4.4.3. Müze Bölümleri ve Granariumun Durumu

Müze binalarında koleksiyonların sağlıklı şekilde korunabilmesi, sergilerin ideal sergi düzenlerinde hazırlanabilmesi, ziyaretçileri için gerekli konfor koşullarının sağlanabilmesi ve müze personelinin rahat çalışabilmesi için bulunması gerekli bölümleri vardır. İdeal bir müze yapısında muhakkak olması gerekli bölümler; müzeye giriş bölümü, sergi galerileri, yönetim ve programlama bölümleri, koruma – restorasyon birimleri, sosyal hizmet alanları, depo odaları ve teknik servis odalarıdır¹⁵⁶. İşlevler mimariyi belirleyen en önemli etkidir, Andriake Granariumu orijinalinde bir müze olarak tasarlanmadığından binanın mevcut odaları yukarıda da belirttiğimiz gibi sadece sergi galerileri olarak kullanılmaya elverişlidir. Müze yapılarında olması gerek diğer bölümler yapının dışında, antik kente zararı dokunmayacak bir alanda planlanmalıdır.

4.4.3.1. Hizmet Bölümleri İçin Alan Önerisi

Çağdaş müzelerde gerekli olan bölümler, koleksiyonları oluşturan eserler ve bu koleksiyonları tanımaya gelen ziyaretçiler için oluşturulur. Bu bölümlerden eserlere yönelik olanlar, laboratuvar ve depo alanları, ziyaretçilere yönelik olanlar ise sosyal hizmet alanları olarak genellenen ziyaretçilerin dinlenecekleri, eğlenecekleri, bilgilenecekleri ve ihtiyaçlarını karşılayacakları alanlardır. Müze yapılarında bu tür bölümlerin tek bir yapı kompleksinde tasarlandığı gibi, farklı bölümler olarak tasarlandığı örnekler de mevcuttur. Andriake Granariumu tarihsel nitelikte kültürel bir yapı olmasından dolayı, mevcut binaya ekleme yapılamaz ve müzenin ihtiyaç duyduğu bölümleri oluşturabilmenin tek yolu yapının dışında kalan bir alanda bu bölümlerin kurulmasıdır.

¹⁵⁶ Atagök 1999, 76 – 79.

Alan seçimi yaparken üç önemli kriter vardır. Bunlardan ilki, granariumun antik bir kent içerisinde bulunmasının yaratacağı sınırlamadır. Müze için gerekli olan bölümler antik kentteki kültürel varlıklara zarar vermeyecek ve onların izlenebilmesini engellemeyecek bir alanda tasarlanmalıdır. İkinci kriter, müzenin sergileme galerileri olarak kullanılacak olan granarium ile, bu sergi alanlarına ve ziyaretçilere hizmet edecek olan müze bölümlerinin granariumun çok uzağında kurulamayacak olmasıdır. Son kriter ise, müze bölümlerinin kurulacağı alanın ihtiyacı karşılayabilecek büyüklükte olmasıdır.

Kentin doğu girişindeki ilk boş alan 5633 numaralı parseldir. Bu alanda herhangi bir arkeolojik taşınmaz kültür varlığı bulunmamaktadır ve granarium'a yaklaşık 400 m. uzaklıktadır. Antik kentin karşılama üniteleri ve müze hizmet birimlerinin bu alanda yapılması planlanmaktadır. Bu amaçla kazı başkanlığı tarafından 2010 yılında Andriake kentinin doğu girişindeki 5633 numaralı parsel kamulaştırılmıştır. Mevcut alan büyüklüyle, herhangi bir arkeolojik taşınmaz kültür varlığının bulunmamasıyla ve granariuma olan mesafesiyle müzenin ihtiyaç duyduğu bölümlerin kurulmasına uygundur (Res 10 – 33).

4.4.3.2. Önerilen Alanda Kurulması Gereken Müze Birimleri

- **Yönetim ve Programlama Bölümleri**

Müze idarecilerinin ve personelinin çalışma ofislerinin bulunduğu bölümdür. Bu bölümler genellikle ziyaretçilerin ne çok kolay, ne de çok zor ulaşabilecekleri bir yerde bulunurlar. Bu bölümler planlanırken profesyonel müze kadrosunun birbirleriyle rahat ve iletişim içinde çalışabilecekleri şekilde tasarlanmalıdır. Eski müzelerin görkemli yönetim birimi bugün yerini pratik, ufak ama iyi kullanışlı alanlara bırakmıştır. 3x3 m² lik çalışma odaları duvardan masa ve raflar planlanarak iki uzmanın rahatlıkla çalışabileceği mekanlar tercih edilmektedir¹⁵⁷. Yönetim ve programlama bölümleri de ofis odalarında başka, bekleme mahalli, yönetim kurulu toplantı salonu, tuvalet ve çay ocağı gibi mekanlar da bulunmaktadır. Müze bölümleri için önerilen 5633 parsel numaralı alan Andriake antik kentine ve dolayısıyla müze alanına ziyaretçilerin ilk girecekleri yerdir. Ofis bölümlerinin burada planlanması giriş bölümünün kontrolünü de kolaylaştıracaktır.

- **Koruma ve Restorasyon Bölümleri**

Müzenin koleksiyonunu oluşturan eserlerin bakım ve onarımlarının yapıldığı laboratuvar bölümüdür. Depolanan eserler ve onların giriş – çıkışlarının denetlediği alanlarda, eserlerle ilişkisini hiç koparmadan sürdürülen bir çalışmayı gerektirdiğinden tasarımda yeri önemlidir.

¹⁵⁷ age., 76.

Eserlerin onarılacağı, fotografik ve diğer teknik çalışmaların rahat yapılabilceği bir alan olmalıdır. Bu bölümlerin ziyaretçilerin kolaylıkla ulaşamayacağı alanlarda planlanması gerekmektedir. Müzelerde bu birimler genellikle giriş katının altında ya da en üst katta bulunmaktadır¹⁵⁸. Bu bölümlerin zemin katta yer alması, eserlerin sevkiyatını kolaylaştıracaktır. Fakat en önemli olanı depo bölümleriyle birlikte planlanması gerektiğidir.

- **Depo Odaları**

Müzelerde, teşhir edilmeyen eserlerin korunup muhafaza edildikleri bölümlerdir. Müzelerin en önemli bölümlerinden bir tanesi olan depo odaları, eserlerin dış etmenlerden zarar görmeyecekleri şekilde tasarlanmalı ve sergi galerilerinde olduğu gibi iklimlendirme ve aydınlatma denetlenebilir olmalıdır. Yine sergi galerilerinde olması gereken güvenlik unsurları (hırsızlığa karşı) depo odalarında da kurulmalıdır. Bu odalar ziyaretçilerin kolay ulaşamayacakları bir alanda planlanmalıdır. Koruma ve restorasyon bölümlerinde olduğu gibi depo odalarında da sürekli eser sevkiyatı olacağı için zemin katta tasarlanmasında yarar vardır. Müzenin kabul ettiği eserler ilk olarak depo odalarına getirilir, bu nedenle burada bir eser kayıt odasının bulunması gereklidir. Depo odalarının tasarımı yeri oldukça önemlidir. Kurulacağı yer güvenli, ziyaretçilerden uzak fakat eser sevkiyatının rahat yapılabilmesi için kolay ulaşılabilir ve sürekli ilişki içinde olacağı koruma ve restorasyon bölümleri ile mümkün olduğu kadar organik bir ilişki içinde tasarlanmalıdır.

- **Giriş ve Tanıtım Bölümleri**

Müze ziyaretçilerinin ilk girdikleri alandır. Bu bölümde genellikle sadece peyzaj düzenlemesi yapılır ve çok fazla eser sergilenmez. Güvenlik unsurunun çok önem taşımadığı bu bölümlerde ziyaretçilerin giriş ve çıkışlar kontrol edilir. Granarium'un iki köşesinde bulunan, dışa çıkıntılı ofis birimleri, müze giriş – çıkışlarının kontrol edileceği ünite olarak düzenlenebilir. Ancak granariumun antik bir kentin içinde olmasından dolayı, antik kente ilk girilen alan müze içinde tanıtım ve giriş bölümü olarak düzenlenebilir. Granarium'un revaklı ön alanı ise müzeye ilk girişin sağlandığı ve müzenin giriş çıkışlarının kontrol edildiği alan olarak kullanılabilir.

- **Tuvaletler**

Antik kente ve müzeye gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için en gerekli olan bölümlerdendir. Müzelerdeki tuvaletlerin giriş bölümüne ve otoparka yakın bir

¹⁵⁸ age., 76.

alandan tasarlanması genellikle tercih edilir. Antik kentinde ihtiyaç duyduğu bu bölüm kalıntılarının uzağında fakat ziyaretçilerin kolaylıkla ulaşabilecekleri bir alanda tasarlanmalıdır.

- **Otopark Alanı**

Müzeye gelecek olan ziyaretçilerin araçlarını park edecekleri alandır. Özellikle şehir merkezlerinin işlek caddelerinde bulunan müzelerdeki önemli sorunlardan bir tanesi otopark olarak kullanılabilir bir alana sahip olmamalarıdır. Otopark, antik kentte bulunan kalıntılarının uzağında ve giriş bölümünün yakınında tasarlanmalıdır.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, önerilen 5633 numaralı parsel konumu ve büyüklüğü ile müze bölümlerinin kurulmasına uygundur. Bu bölümler planlanırken işlevsel çalışabilmeleri için tasarımdaki yerleri oldukça önemlidir. Koruma ve restorasyon bölümleri ile depo odaları ve giriş, otopark, ve tuvalet alanları birbirleriyle ilişkili tasarlanmalıdır. Yönetim ve programlama bölümlerinin ise bütün bölümlere hakim bir konumda bulunması gerekmektedir. Önerilen alan yaklaşık 10.000 m².’lik büyüklüğü ile tasarımların sağlıklı yapılabilmesi için yeterli görünmektedir. Alanın Andriake kentinin girişinde yer alıyor olması başka avantajlar da sağlamaktadır. Müze için tasarlanan bölümlerin bazıları antik kent için de gereklidir. Örneğin Andriake Granariumu’na müze işlevi kazandırılmasa dahi antik kente gelen ziyaretçilerin araçlarını park edebilmesi için bir otopark alanı, ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için tuvalet ve kentin trafiğinin programlı ilerleyebilmesi için bir giriş bölümlü gereklidir. Bu üniteler Andriake’de çevreye uygun ve minimal ölçekte planlanmalıdır.

4.4.4. Çevre Düzenlemesi ve Sosyal Hizmet Alanları

Müzelerin ziyaretçisine yönelik hizmetlerin verildiği alanlardır. Bu alanlarda ziyaretçiler hem dinlenebilmeli, hem de ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir. Müze galerinin dışında planlanan bu alanlarda w.c., kafeterya, hediyelik eşya dükkanları, konferans salonları, kütüphane ve video gösterilerinin yapıldığı bölümler bulunur. Müzeler insanların keyifli vakit geçirerek bilgilenmelerini sağlayan kurumlar olduğu için son yıllarda müzelerdeki sosyal hizmet alanlarına oldukça önem verilmektedir. Müze işlevi kazandırılan granariumun sosyal hizmet alanları yapının dışında ve antik kentin dokusuna zarar vermeden minimum ölçülerde tasarlanmalıdır. Ayrıca Andriake antik kentinde ziyaretçi ihtiyaçlarına yönelik yapılacak olan düzenlemeler, kentte yer alacak olan müze hesaplanarak tasarlanmalıdır.

Myra – Andriake Kazı Başkanlığı ve İTÜ FBE Disiplinlerarası Kentsel Tasarım YL Programı, 2010 Kasım ayında ortaklaşa “Andriake Kentsel Tasarım Çalışması” yapmıştır. Bu

çalışma sırasında Andriake Kenti ve kurulması planlanan müze için on iki adet, çevre düzenlemesi tasarı önerisi hazırlanmıştır. Bu öneriler içinden M. Kaymakoğlu'nun hazırlamış olduğu tasarım Ek 1'de sunulmuştur.

4.4.5. Granarium'un Tarihsel Dokusu İle Müze İşlevinin Uyumu

Tarihsel nitelikteki kültürel yapılara müze işlevi kazandırılmasında yaşanan sorunlardan biri, yapının tarihsel işleviyle müze konu kapsamının örtüşmemesi, dolayısıyla müze ve müze yapısının bir bütün olarak algılanamaması, dikkatin iki yöne dağılmasıdır. Granariumların işlevi erzak depolamaktır. Günümüzde yapıyı özgün işlevinde tekrar kullanabilmek imkansızdır. “İşlev Önerileri” bölümünde de değindiğimiz gibi granariumun konumu ve tarihsel kimliği nedeniyle kazandırılabilir tek işlev bize göre müzedir. Ayrıca yapının özgün kimliğinin korunması ve öne çıkartılmasının en etkili yolu müzecilik. Günümüzde neredeyse sınırsızlaşan müze konuları ve sergileme yöntemleri ile orijinalinde bir granariumun nasıl çalıştığı yansıtılabilir. Antik çağlardan günümüze ulaşan bir yapının müze olarak kullanılması sırasında işlevsel olarak özgünlüğünü kaybetmesi ya da korunması müzecilik yöntemlerinin nasıl izleneceği ile ilgilidir.

4.4.6. Granarium'un Konumu ve Ulaşım Şartları

Yeni bir müze kurulmak istendiğinde alan seçimi oldukça önemlidir. Bu alanı belirlerken dikkate alınması gereken kriterlerin en önemlilerinden bir tanesi ulaşım. Müzenin kolay ve rahat ulaşılabilir bir bölgede kurulması ziyaretçi sayısını arttıracak önemli bir faktördür. Aynı zamanda müzeye ulaşımın rahat olması gerektiği gibi çevresinde trafik, otopark vb. sorunların da olmaması ziyaretçiler açısından önem teşkil etmektedir. Özellikle kent merkezlerinde bulunan tarihsel nitelikteki kültürel yapılara müze işlevi kazandırıldığında ulaşım zorlukları, şehrin yoğun trafiği ve müze için yeterli otopark alanlarının bulunmaması ciddi birer sorun olabilmektedirler¹⁵⁹. Andriake Granariumu Demre ilçesine yaklaşık 5 km. uzaklıktadır. Demre veya Kaş yolundan gelecek olan ziyaretçiler için geniş asfalt yol Andriake kentinin girişine kadar devam etmektedir. Antik kente girdikten sonra, antik yerleşim boyunca, merkeze kadar yaklaşık 400 m. yürüyüş mesafesi vardır. Andriake kenti bulunduğu konum itibarıyla rahat ulaşılabilir bir alandır, dolayısıyla müze işlevi önerilen granariuma da ulaşmak oldukça rahattır. Ayrıca antik kent merkezinden batıya doğru, Çayağzı yat limanına da trafik devam etmektedir.

¹⁵⁹ Madran 1999, 89.

4.5. Bölüm Değerlendirmesi

Andriake Granariumu'na yeni işlev kazandırarak çağdaş yaşam içerisinde kullanılmasını sağlamanın ilk amacı yapının korunmasını ve daha uzun yıllar sağlam ayakta kalmasını kolaylaştırmak olmalıdır. Bu amaca ulaşabilmenin temel koşulu da koruma / kullanma dengesi ve yapı / işlev uyumunun sağlanabilmesidir. Ülkemizde birçok anıt yeniden işlev verilerek sosyal yaşama ve turizme dahil edilmektedir. Ancak uygulamalar sonrasında yapıların fiziksel ve özgün değerlerinin tahrip edildiği pek çok örnekte mevcuttur. Bunun yanında kazıları ve restorasyonları tamamlandıktan sonra terk edilen yapıların sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur. Yapıların yeni işlevler ile kullanılması onların düzenli olarak bakımlarının yapılacağı anlamına da gelmektedir. Kullanılan bir yapının eskime süresi kullanılmayan bir yapıya kıyasla çok daha uzundur.

Tarihsel nitelikteki kültürel yapıların kullanılıp kullanılmayacağına ya da hangi yoğunlukta kullanılacaklarına o yapıların fiziksel durumları karar vermelidir. Andriake Granariumu'na yeni işlev kazandırabilmek için öncelikle yapının statik durumu hesaplanmalıdır. Bu hesaplamalar sonucunda yapı kullanılabilir durumda ise minimum işlevlendirmeyle çağdaş yaşama dahil edilmelidir. Kullanım yoğunluğu yapının fiziksel durumlarını zorlamayacak şekilde planlanmalı ve tasarımlar buna göre hazırlanmalıdır. Ancak bu durumda yeniden işlev kazandırmak yapının korunmasını kolaylaştırır.

Müze yapıları olarak tarihsel nitelikteki kültürel varlıkların kullanılması bir dizi sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar çoğunlukla eski yapıların fiziksel olarak müze ihtiyaçlarını karşılayamayacak ölçütlerde olmasından ve müzeler için gerekli olan teknik donanımın yapılara uygulanamamasından kaynaklanmaktadır. Andriake Granariumu da tek başına bir müzenin ihtiyaç duyduğu alanları karşılayabilecek ölçütlerde değildir. Ayrıca yapının her bölümünün müze ihtiyacına göre kullanılması, yapının yıpranmasına sebep olacağı gibi işlevlerin karşılanmasını da sağlayamayacaktır. Bu nedenle, müze işlevi önerilirken minimum kullanım tercih edilmiş ve ihtiyaç duyulan teknik bölümlerin granarium dışındaki başka bir alanda kurulması önerilmiştir.

BÖLÜM 5

GRANARIUM'UN MÜZELEŞTİRİLMESİ

Tarihsel nitelikteki anıtsal yapılara müze işlevi önerilmesi dünyada ve ülkemizde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Müze olarak işlevlendirilecek tarihsel anıt seçiminde genellikle iki yol izlenmektedir. İlk yaklaşım, müze niteliğinin ve gereksinimlerinin belirlenip buna uygun bir binanın seçilmesi, ikinci yaklaşım ise, belli bir program oluşturulmadan çeşitli nedenlerin etkisiyle belirlenmiş bir yapıya, müze işlevinin uyarlanmak istenmesidir. Türkiye’de genellikle bu ikinci yaklaşım kullanılmaktadır¹⁶⁰. Bu doğaldır, çünkü günümüz çağdaş müzeciliğin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir antik yapı yoktur. Dolayısıyla sağlam kalmış ve uygun mekanlara sahip antik yapılara, potansiyeline ve fiziksel durumuna uygun müze ve sergiler seçilmelidir. Bu çalışmada Andriake Granariumu’na işlev kazandırırken üçüncü bir yol tercih edilmiştir. Bizim yaklaşımımız yapının taşıma potansiyelini, fiziksel, tarihsel, kültürel ve işlevsel özelliklerini inceleyip, bu özelliklere göre bir müze önermektir. Sıklıkla bahsettiğimiz gibi temel ilke, koruma / kullanma dengesini ve yapı / işlev uyumunu sağlayabilmektir. Myra ve Andriake Kazıları Başkanlığı’nın da yaklaşımı, yapının özelliklerine ve yapının bulunduğu çevrenin değerlerine (kültürel ve doğal) uygun bir müzenin, Andriake Granariumu’nun içine, “*giydirme tekniği*” ile oluşturulması yönündedir.

Çalışmanın bu bölümünde granarium için önermiş olduğumuz müze işlevlerini ayrıntılı şekilde inceleyip, değerlendirmesini yapıp, bunlar içersinden yapı için en uygun olanını tespit etmeye çalışacağız.

5.1. Granarium’da Sergileme ve Dikkat Edilecek Unsurlar

Çalışmanın bir önceki bölümünde granariumun müzeleştirilebilmesi için ek yapılara ihtiyaç duyulduğunu ve mevcut yapının sadece sergi galerileri, konferans salonu ve geçici sergi salonu olarak düzenlenebileceğinden bahsetmiştik. Sergi galerileri olarak tasarlanması önerilen granariumun depo odalarının 6 tanesi 232 m², 2 tanesi ise 189 m²’dir. Odaların bu hacimselliği sergilemede optimum görsel algılama kalitesini ve eserlerin okunabilirliğini sağlayabilecek tasarımların hazırlanabilmesine imkan tanımaktadır. Müzelerin sergi galerileri tasarlanırken eserlerin ziyaretçiler tarafından optimum görsel algılama kalitesinde izlenebilmesine ve galeriler arası ziyaretçi trafiğinin rahat, dikkatin dağılmayacağı şekilde akmasına özen gösterilir. Granarium’un depo odalarının her birinin diğer odalara ve dışarıya

¹⁶⁰ Madran 1999, 90.

açılan birer kapısının bulunması, galeriler arası ziyaretçi trafiğinin rahat ve dikkatin dağılmayacağı şekilde ilerlemesini sağlayacaktır.

Sergileme müzelerin temel işlevlerinden bir tanesidir. Müze sergileri koleksiyonlarını ve bilgi birikimlerini halka açan vitrinlerdir. Bir iletişim ve etkileşim alanı yaratarak, öğrenme, algılama, yorumlama özellikleriyle topluma hizmet sunarlar¹⁶¹. Müzelerde sergi alanlarının düzenlenmesi profesyonel çalışmayı gerektiren bir konudur. Özellikle son dönem çağdaş müzecilik yaklaşımlarında müzelerin eserlere yönelik yaklaşımından çok insana yönelik yaklaşımının önem kazanmış olması, sergileme yöntemlerinde hem koruma hem de ziyaretçi / eser ilişkisi düşünülerek tasarımların oluşturulmasını gerekli kılmıştır.

Granarium'da eserlerin sergilenmesinde bu dengenin sağlanabilmesi ve müzenin vermek istediği mesajın ziyaretçilere ulaşabilmesi için dikkat edilmesi gereken unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

- **Serginin Amacı**

Sergilemenin verdiği bir mesaj olmalıdır. Bir sergilemenin amacı vermek istediği mesajın yerine ulaşmasıdır. Sergilerin kurguları hazırlanarak sunulan eserlerin, işlevi, önemi, ait oldukları dönemin sosyal, sanatsal, tarihsel, vb. özellikleri hakkında bütünleştirici bilgi vermelidir. Sergilerin ve etkinliklerin ziyaretçilerin ilgisini uyandıracak ve müzeye çekecek şekilde kurgulanması temel prensip olmalıdır.

- **Eserlerin Seçimi ve Konuyla Uyumu**

Hangi tip sergileme (tematik – bölgesel – tarihsel) yapılacaksa, eserler ona göre seçilmelidir. Konu ile ilgisiz belge ve objelerin birlikte sergilenmesi sonucu, kavram kargaşası yaratılması mesajın izleyici tarafından algılanmasını zorlaştırmaktadır. Bu da sergilemeyi başarısız kılmaktadır.

- **Mekan – Eser – Ziyaretçi Uyumu**

Sergi alanı ve eserler konuya uygun olarak dengeli bir biçimde düzenlenmelidir ve sergi alanının hacmine göre eserlerin yoğunluğu ayarlanmalıdır. Konulara göre; bir bölümdeki eserlerin yoğunluğu diğer bölümlerdekilerden fazla olmamalı, böylece eserlerin önemi dengeli biçimde yansıtılmalıdır. Ziyaretçilerin sergilemeyi rahat görebilmeleri ve dolanımı için yeterli alan bırakılmalıdır. Sergileme için ayrılacak olan alan planlanırken, sergilenecek eserlerin miktarına ve ortalama ziyaretçi sayısına göre izleme ve dolanım alanının

¹⁶¹ ICOM 1996, 25.

hesaplanması gerekmektedir. Sergileme için kişiye göre standart yer hesaplanması yapılmıştır. Sergilemenin bütünü görülmeyecekse 1 m. uzaklıktan bakmak yeterlidir. İzleyicinin arkasında da geçiş için en az 0.60 m.lik bir mesafe bırakılmalıdır.

- **Vitrin Sergilemelerinin Düzenlenmesi**

Vitrinlerin yeri doğru hesaplanmalı, tasarımı ve düzenlemesi eserlerle uyumlu olmalıdır.

- Vitrinlerin yerleri, sergileme alanındaki izleyici kapasitesi ve dolanım alanları hesaplanarak planlanmalı,
- Vitrinler, izleyicinin ortalama bakış düzeyinin (1.60 m.) çok altında ya da çok üstünde olmamalı,
- Vitrinler, eserin nitelik ve niceliğine göre yapılmalı, sergilenecek eserlerin boylarına, yoğunluğuna, önemine göre tasarlanmalı, ancak vitrin tasarımı eseri gölgelememeli,
- Vitrin içi düzenlemesinde eser yığılmalarına meydan verilmemeli, aynı zamanda vitrin içinde büyük boşluklar bırakılmamalı,
- Bir bakışla sınırlı alan içinde, tek ya da bir grup eser sergilenmeli,
- Aynı vitrin içinde sergilenecek eserlerin malzeme ve boyutlarına dikkat edilmelidir.

- **Sergilemede Kullanılan Renk Seçimleri**

Sergilemede kullanılan renk seçimi eserlerle uyumlu olmalıdır. Renk eserlerin görsel algılanmasında etkindir. Bu nedenle sergide kullanılacak fonun rengi, (rengin yutma ve yansıtma özelliği nedeniyle) eserlerin asıl rengini kaybettirmemeli, eserlerin görüntüsünü yok etmemelidir.

- Sergilemede fon olarak eserlerle zıtlık (kontrast) oluşturan renk tercih edilmelidir. Ancak aşırı karışıklık eserlerin yanlış algılanmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle seçilecek renk, esere yakın türde, esere göre düşük doymuşlukta seçilmelidir.
- Duvar – tavan – döşemede renk kullanımından kaçınılmalıdır. Bakılan alandakine yakın değerlerde renksiz bir çevre tercih edilmelidir.

- **Aydınlatma**

Sergilemenin amacı olan eserlerin iyi ve doğru algılanmasında, önemli etkenlerden biri de aydınlatmadır. Eserlerin biçim, desen, doku ve renklerinin belirlenmesi için kullanılan doğal ya da yapay aydınlatmanın yaratacağı sorunlar çözümlenmelidir.

- Sergilemede en çok karşılaşılan “aynalaşmayı” çözmek, aynı zamanda vitrin planlamasına ve tasarımına da bağlıdır. Başlangıçta bu önlem alınmalıdır.
- Kapalı mekan sergilemelerde karşılaşılan, açıkta bırakılan lamba ve kordon gibi aydınlatma elemanları gerek estetik, gerekse güvenlik açısından sorunlar yaratmaktadır. Bu konu sağlıklı bir tasarımla çözümlenmelidir.
- Sergilenen eserlerin “en yüksek aydınlık düzeyi” hesaplanmalı ve ışığa duyarlı eserler için aydınlatmayı kısıtlayıcı teknik sistemler hem ışık gücü hem de zamanı düşünülerek kurulmalıdır.
- Vitrin ve sergileme alanının aydınlatılması kadar dolaşım alanlarının aydınlığı da ziyaretçi açısından önem taşımaktadır. Sergi salonlarının aydınlık düzeyi eserlerin etkisini azaltacak seviyede olmamalıdır.

- **Bilgilendirme Panoları**

Sergilemelerde açıklayıcı bilgi panoları, harita, desen, grafik, fotoğraf, maket gibi yardımcı elemanlar kullanılmalıdır. Bunlar belli sergileme ve estetik kurallar içinde yer almalıdır.

- Bilgi panoları, ziyaretçi tarafından kolay okunabilecek bir mesafede, boyutta ve yazı karakterinde olmalı ve geniş bir alan içine yerleştirilerek okuma sırasında ziyaretçi yığılmalarına sebep olmamalıdır.
- Bilgi panolarının vitrin içindeki konumuna özen gösterilmeli, panolar eserle birlikte sergilenip, eserlerin görüntü ve imaj kaybına sebep olmamalı ve eserlerin etkisini azaltmayacak sadelikte olmalıdır.
- Bilgi panoları malzemesi (ahşap, kağıt, metal, plexiglas...) seçiminde estetik açıdan eserle uyum sağlanmasına dikkat edilmelidir
- Bilgi panolarında gelişmiş teknolojiden yardım alınmalıdır¹⁶².

¹⁶² Atasoy 2004, 99 – 100.

Sergileme sırasında, yardımcı malzemeler ve uygulamalar eserlerin önüne geçmeyecek ve onların izlenmesini zorlaştırmayacak şekilde tasarlanmalıdır.

Granarium’da sergilemeler yapılırken bu kriterler dikkate alınmalıdır ve hepsi uygulanmalıdır. Müze sergilemeleri sırasında her ayrıntı bir bütünün parçasıdır ve tasarımlar hazırlanırken kriterlerden bir tanesinin uygulanmaması serginin tamamının başarısız olmasına neden olabilmektedir. Ülkemizdeki birçok müzede yanlış ya da eksik sergi tasarımları nedeniyle kıymetli eserler gerçek etkilerini yansıtamamakta ya da hak ettikleri ilgiyi ziyaretçilerden görememektedirler.

5.2. Granarium’a Arkeoloji Müzesi İşlevi Kazandırmak

5.2.1. Arkeoloji Müzesi İşlevi Önerilmesinin Nedenleri

Çalışmanın 4. bölümünde bahsettiğimiz gibi Andriake Granariumu için en uygun işlev müzedir. Müze çeşitleri arasında ise ilk akla gelen arkeoloji müzesidir. Yapı için düşünülen ilk işlevin arkeoloji müzesi olmasının sebeplerinden ilki, yapının sistematik kazısı devam eden ve dünya arkeolojisi açısından önemli bir kent olan Myra’nın liman mahallesinde bulunmasıdır. Sistematik kazıları yapılan antik kentlerde gün ışığına çıkartılan eserlerin ait oldukları kentlerde sergilenmesi ziyaretçi ile eser arasında daha gerçekçi ve romantik ilişki kurulmasını sağlar. Ziyaretçiler müzeye girmeden önce antik kenti gezecek, sonrasında müzeyi gezerken antik çağa ait bir mimari yapı içerisinde az önce gezdikleri kentin sosyal ve kültürel hayatına ait objeleri somut olarak tanıyacaklardır. Antik eserlerin ziyaretçiler tarafından anlaşılır şekilde yorumlanabilmesi için en etkili sergileme yöntemlerinden bir tanesi objeleri ait oldukları kültürel dokudan uzaklaştırmadan sergilemektir.

Arkeolojik olarak zengin bir bölge olan Antalya’da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Antalya Müzesi, Alanya Müzesi ve Side Müzesi olmak üzere 3 adet arkeoloji müzesi bulunmaktadır. Bu müzelerden Alanya ve Side Müzeleri yerel özelliktedir, sınırları içinde bulunan antik kentlere ait objeleri sergiler ve korurlar¹⁶³. Antalya Müzesi ise Antalya il sınırları içinde yer alan Alanya ve Side bölgesi hariç bütün antik kentleri kapsamaktadır. Bu kentlerden 9 tanesinin arkeolojik kazıları sistematik olarak sürdürülmektedir. Sistematik kazıları sürdürülen kentlerden her sene Antalya Müzesi’ne eserler teslim edilmektedir. Bu kazılardan teslim edilen eserler dışında, müze görev bölgesi olan sınırlar içerisinde yaptığı kurtarma kazılarıyla, zor alım yoluyla ve vatandaşların tesadüfen buldukları eserleri teslim etmeleriyle müzenin koleksiyonu sürekli olarak genişlemektedir. Antalya Müzesi’nin mevcut

¹⁶³ <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61936/muze-ve-antik-kentler.html>.

potansiyeli ile günümüzde sürekli olarak genişleyen koleksiyonunu sağlıklı koşullarda koruyabilmesi, sergi alanlarını genişletebilmesi ve periyodik olarak değiştirebilmesi, mevcut personeli ile bilimsel araştırmaları ve yayınları yapabilmesi mümkün görünmemektedir. Ülkemizde arkeoloji müzelerinin görevleri sadece koleksiyonları oluşturan eserlerin korunmasını, sergilenmesini ve araştırmasını yapmak değildir. Müze çalışanları, görev bölgesi sınırları içerisindeki kaçak kazılara, sit alanı ihlallerine müdahale etmek gibi birçok görevi vardır. Antalya Müzesi bir yandan, sınırlı uzman personeli ile oldukça geniş olan görev bölgesinde bütün bu rutin görevleri yürütürken, bir yandan da müzenin esas görevleri olan koruma, biriktirme, sergileme, araştırma ve eğitim işlerini sağlıklı bir şekilde uygulayabilmesi oldukça zor görünmektedir. Bütün bu sebeplerden dolayı Antalya'ya, Alanya ve Side Müzeleri gibi yerel özellik gösteren arkeoloji müzelerinin açılmasına ihtiyaç vardır. Bu konu ile ilgili olarak, 2004 yılında Atagök başkanlığında hazırlanan “*Çağdaş Müzecilik, Durum Saptaması ve Önerileri*” raporunda yer alan “*Müzecilikte İdari Yapılanma*” makalesinde Atagök şunları ifade etmiştir: “*Ülkemizde her geçen gün arkeolojik kazılar ile ören yerlerinin sayısı artmaktadır ve bu bağlamda, konum olarak ören yerlerinin içinde veya kalıntıların hemen yakınında yer alan; belirli bir ören yerinde bulunmuş ve söz konusu ören yerinden çıkarılan taşınabilir nesnelere kendi ortamında koruya; toplumun arkeolojik mirasını koruma konusundan bilinçlenmesine yardımcı olan; nesnelere kendi ortamında incelenmesine ve araştırılmasına imkan veren; ören yerinin güvenliğini sağlayan; ören yeri ve ören yeri müzesinin bağlı bulunduğu bölgenin tanıtımını yapan ören yeri müzelerine ülkemizde ihtiyaç vardır. Side, Gordian, Milet, Aphrodisias ve Hierapolis Müzeleri ile kurulması planlanan diğer ören yeri müzeleri; müze binası, yönetim modeli ve kadro yapısı, müze bölümleri ve koleksiyon politikası, çağdaş müzeciliğin işlevleri göz önünde bulundurularak planlanmalıdır.*¹⁶⁴”

Andriake Granariumu'na arkeoloji müzesi işlevi kazandırmak, Antalya Müzesi'nin ağır yükünü bir nebze olsun hafifletmek, Demre bölgesinden ele geçen arkeolojik eserlerin daha sağlıklı koşullarda korunmasını ve sergilenmesini sağlamak ve kurulacak olan müzede görevli olan uzmanlar ile bölgenin arkeolojik ihtiyaçlarını daha kısa sürede çözümlmek, eserleri ait oldukları yerde sergilemek ve Demre'ye gelen 500.000 turiste, antik çağa ait mimarinin ötesinde, objelerle vücut bulan tarihi sergilemek amaçlanmaktadır.

¹⁶⁴ Atagök 2004, 5.

5.2.2. Granarium'da Arkeolojik Eserlerin Sergilenmesi

Arkeoloji müzesi işlevi önerisinde, Myra ve Andriake kazılarında çıkartılan eserler granariumun sekiz depo odasında tematik bir kurgu içinde, kronolojik dizinle sergilenmesi uygun görülmektedir.

5.2.2.1. Sergilemenin Amacı

Myra kentinde yaşamış olan uygarlığın sosyal, sanatsal, dini, ekonomik, günlük, vb. hayatını, yani bütün tarihini, bölgeden gün ışığına çıkartılmış olan arkeolojik eserlerle yerel halka ve dışarıdan gelen ziyaretçilere anlatmaktır. Böylece özellikle bölge halkının yaşadığı çevreye olan bilgilerini ve duyarlılıklarını arttırmak, ziyaretçilerin tarihsel ve sanatsal yönden entellektüel gelişimlerine yardımcı olmak hedeflenmektedir.

5.2.2.2. Sergilemenin Kurgusu

Müze galerileri olarak düzenlenecek olan granariumun depo odaları doğu – batı yönünde I, II, III, IV, V, VI, VII ve VIII no'lu oda olarak isimlendirilmiştir. Odalara kurulacak olan sergiler tematik bir kurgu ile hazırlanmalıdır. I no'lu odada pişmiş topraktan üretilmiş seramik kaplar sergilenebilir. Seramikler, ziyaretçilerin izleyeceği yöne göre kronolojik olarak sıralanmalıdır. II no'lu odada heykeltıraşlık eserler sergilenebilir. 3 boyutlu plastik eserlerin sergilenmesi sırasında kronolojik dizinden ziyade eser – mekan uyumuna önem verilmelidir. Heykel ya da kabartmalar boyutlarına ve izlenme kriterlerine göre mekana yerleştirilmelidir. Bazı eserler kompozisyon açısından oldukça hareketli olabilir, bu tip eserler mekanın ortasına, ziyaretçilerin eserin her noktasını görebilecekleri şekilde yerleştirilmelidir. III no'lu oda, taştan veya mermerden üretilmiş küçük boyutlardaki sunakların ve heykellerin, estetik ya da tarihsel açıdan önemi olan yazıtların, sergileneceği mekan olarak düzenlenebilir. Bu seksiyonun düzenlenmesinde de kronolojik dizinden ziyade eser mekan uyumuna önem verilmelidir. Eserler, boyutlarına ve hassaslıklarına göre vitrin içerisinde ya da kaide üzerinde sergilenmelidir. IV no'lu odada mezar ve ölü gömme kültlerine ilişkin, mezar armağanları ve mezar stelleri gibi objeler sergilenebilir. Bu seksiyonda eserler cinslerine göre gruplandırılarak vitrinlerde sergilenmelidir. V no'lu odada sikkeler ve takı objeleri sergilenebilir. Sikkelerin sergilenmesinde kronolojik bir dizin tercih edilmelidir. Ayrıca bu kronolojik kurgu içinde madenlerinin cinslerine göre gruplandırma yapılabilir. Takı objeleri ise yine cinslerine göre gruplandırılıp sergilenmelidir. Bu bölümde de vitrinlerde sergileme zorunludur. VI no'lu odada Myra kentinin ve Hıristiyanlığın sembollerden birisi olan Aziz Nikolaos'un kilisesinden ve diğer alanlardan çıkartılmış Hıristiyanlık dini ile ilgili objeler sergilenebilir. Bu seksiyonda da eserlerin vitrinlerde sergilenmesi gereklidir.

Arkeoloji müzelerinde sergi galerileri oluşumu koleksiyonu oluşturan eserlerinin sahip oldukları özelliklere göre belirlenir. Galerilerin büyüklüğü, çeşitliliği koleksiyondaki eserlerin varlığına bağlıdır. Bu nedenle granariumun son iki odasına herhangi bir galeri için işlev önerilmemektedir. Eserlerin yoğunluğuna bağlı olarak seksiyonlardan birinin ya da daha fazlasının birden fazla galeriye ihtiyacı olabilir. Bu durumda sergi galerilerinin sıralaması değişebilecektir. Örneğin koleksiyonda sergilenmeye değer yoğun heykeltıraşlık eserleri bulunursa II ve III no'lu odalar bu eserler için düzenlenmelidir. Özet olarak, çalışmanın bu bölümde sergilenecek arkeolojik eserler şuan için belli olmadığından dolayı sadece sergi kurgusunun nasıl olması gerektiğine örnek gösterebilmek için galerilere işlevler önerilmiştir. Koleksiyonlar belli olduğunda bu temaya uygun bir düzenleme önerilmektedir.

5.2.3. Granarium'a Arkeoloji Müzesi İşlevi Kazandırmanın Yaratabileceği Sorunlar

Müze çeşitleri içerisinde teknik donanımına en fazla ihtiyaç duyan arkeoloji müzeleridir. Arkeoloji müzesi koleksiyonunun büyük bir kısmını binlerce yıl toprak altında kalmış eserler oluşturur. Bu eserler toprak altından çıkarıldıkları ilk andan itibaren dış etkenlerin yıpratıcı etkisi ile karşı karşıya kalırlar ve uzmanlar, ömürlerini uzatabilmek için çeşitli koruma yöntemleri uygulurlar. Bu tip eserlerin dış etkenlerden zarar görmemeleri için bir kerelik yapılan konzervasyon uygulamaları yeterli değildir. Arkeolojik eserler başka objelere göre nemden, sıcaklıktan, kirlilikten, ışıktan, böcekten vb. daha fazla zarar görürler¹⁶⁵ ve müzenin sergilediği eserler bu tür etkenlerden zarar görmemesi için sergi mekanlarında uygun koşulların yaratılması gerekir. Ayrıca müzelerde çalınmaya ve kaybolmaya karşı da güvenlik unsurlarının oluşturulması zorunludur. Bu uygun koşulların oluşturulabilmesi için ağır teknik donanım ihtiyacı vardır. Granarium bu ağır teknik donanımı karşılayamayabilir ve bu durumda sergilenecek olan arkeolojik eserlerin dış etkenlerden zarar görmemesi için uygun koşullar yaratılmamış olunur. Tam tersi bir durumda, eserlerin dış etkenlerden zarar görmemeleri için uygun koşulların yaratılması, granariumun potansiyelinin zorlanmasına sebep olabilir ve yapıya zarar verebilir.

Arkeoloji müzelerinde sergi galerilerinin büyüklüğünü ve çeşitliliğini mevcut koleksiyondaki eserler belirler. Myra kentindeki ilk arkeolojik kazı çalışmaları St. Nikaloas Kilisesinde, 1988 yılında başlamıştır. 2010 yılına kadar Y. Ötüken başkanlığında yürütülen bu çalışmalar sadece St. Nikolaos Kilisesi ile sınırlıdır¹⁶⁶. Tüm kenti limanı ile birlikte kapsayan bütüncül arkeolojik kazı ve araştırmalar ise 2009 yılında N. Çevik başkanlığında

¹⁶⁵ Can 1999, 101 – 111.

¹⁶⁶ Ötüken 2006, 523 – 536.

başlatılmıştır¹⁶⁷. Myra kentinde yapılan kazı çalışmalarında şuan için bir müzeyi doldurabilecek kadar yoğun sergilemeye değer arkeolojik eserin gün ışığına çıkmış olması imkansızdır. Antalya Müzesi tarafından önceki yıllarda bölgede yapılmış kurtarma kazıları sonucunda çıkarılan eserler granarium'a taşınsa dahi, müze ilk yıllarda sergilenecek eser sıkıntısı yaşanacaktır. Tam tersi bir durum ise, yıllar sonra granariumun mevcut yapısının bölgeden çıkartılan arkeolojik eserler için yetersiz kalabileceği olmasıdır. Arkeolojik kazıları sürekli devam eden bir bölgenin, müze koleksiyonu da kazılara paralel olarak genişleyecektir. Bundan dolayı, arkeoloji müzelerinin, konumlandığı alanın sınırlanmadığı ve yapının kurulacağı alanın, değişebilecek koşullar için esnek bir plan düzenine sahip olması uygun görülmektedir. Granarium tarihsel nitelikteki kültürel bir yapı olmasından dolayı kullanım alanları sınırlıdır ve değiştirilemez.

Tarihsel nitelikteki kültürel yapılara işlev yüklerken dikkat edilmesi gereken konuların başında, yeni işlevin, anıtsal nitelikteki yapının özgün, tarihsel, sanatsal özelliklerinin önüne geçmemesi olmalıdır. Yeni işlev ve eski yapının otantik özellikleri dengeli kurgulanmalıdır. Arkeoloji müzelerinde sergilenen eserler genellikle gösterişli ve dikkat çekicidir. Tarihsel nitelikteki yapılara arkeoloji müzesi işlevi verildiğinde karşılaşılan olumsuz durumlardan biri de ziyaretçilerin dikkatinin sadece müzede sergilenen eserlere odaklanmasıdır. Bu durumda yeni işlev, eski yapının tarihsel niteliğinin önüne geçmiş olur. Granarium'a arkeoloji müzesi işlevi yüklendiğinde tarihsel nitelikteki anıt, içerisinde sergilenen eserlerin gölgesinde kalmayacağı gibi birbirlerini destekleyecektir.

5.3. Granarium'a Likya Müzesi İşlevi Kazandırmak

Andriake Granariumu için ikinci müze işlevi önerimiz "Likya Müzesi"dir. Likya bölgesi antik dönemde tarihsel, siyasal, toplumsal, sanatsal, dini yapısıyla özel bir bölgedir. Likya bu özellikleri sebebiyle uzun yıllardır araştırmacılar tarafından incelenmekte ve üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Son yıllarda arkeolojik kazıların artmasıyla bölgedeki kapsamlı bilimsel araştırmaların sayısı da artmıştır. Ancak yapılan bu bilimsel çalışmaların bölge halkıyla ne derece paylaşılabilirdiği şüphedir. Araştırmalar ve sonuçları genellikle konu ile ilgili akademik çevrelerce takip edilmektedir ve "bugünün" Likya'sında yaşamakta olan insanların birçoğu yaşadıkları bölgenin tarihsel – kültürel özelliklerine yabancıdır.

Ülkemizde var olan arkeoloji müzelerinin amaçları arasında, topluma eski çağ uygarlıklarının gelişimlerini, güçlerini, kültürel özelliklerini, yaşam biçimlerini, inanç

¹⁶⁷ Çevik 2010a, 55 – 60.

kültürlerini vb. anlatmak ve bu yolla geçmişine duyarlı bireyler yetiştirilmesine katkıda bulunmak vardır. Ancak arkeoloji müzelerinin mecburi objeye dayalı, içedönük sergileme yöntemleriyle bunu başarabilmesi mümkün olamamaktadır. İnsanların büyük bir çoğunluğu arkeoloji müzelerini sadece antikaların sergilendiği ve korunduğu mekanlar olarak görmektedir. Çağdaş müzecilik akımları son yıllarda bu sorunu çözmenin yollarını aramaktadır. Özellikle son otuz yıl içinde kurulan birçok tarih müzesi eserlerle ziyaretçi arasındaki mesafeyi kaldırmış, ziyaretçileri sadece izleyici olmaktan çıkartarak müze içinde aktif rol almalarını sağlamaya çalışmıştır. Çalışmanın bu bölümünde bizde Likya bölgesini bütün özellikleri ile çağdaş müzecilik yaklaşımları doğrultusunda anlatan, eserlerden ziyade anlatmak istediği konuya ve ziyaretçilere odaklanan bir müzeyi Andriake Granariumu'nda kurmayı önermekteyiz.

5.3.1. Likya Müzesi İşlevi Önermemizin Nedenleri

Likya, tarih sahnesindeki yerini aldıktan sonra her daim tarihsel ve kültürel açıdan önemli bir bölge olmuştur. Son yıllarda arkeolojik kazıların artmasıyla birlikte bölgenin popüleritesi de artmıştır. Ancak günümüzde Likya'yı ana hatlarıyla anlatan bir müze bulunmamaktadır. Myra (Demre) bölgesi, konum ve tarihsel önem itibariyle böyle bir konuyu anlatmayı hedefleyen müzenin kurulmasına uygun görülmektedir¹⁶⁸. Ayrıca yıllık 500.000'e yakın ziyaretçiyi ağırlamakta olan Demre İlçesi¹⁶⁹, dışarıdan gelen ziyaretçilere Likya'yı tanıtmak açısından da uygun bir konumdadır.

Atık objelere odaklı sergilemeler yapan arkeoloji müzeleri belli bir uygarlığı bütün özellikleriyle ziyaretçilere anlatılabilmesi konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Çünkü anlatılmak istenen konu ve verilmek istenen mesaj objelerle sınırlıdır. Her arkeoloji müzesinde görmeye alışık olduğumuz kronolojik dizin ile oluşturulan sergiler, antik çağ uygarlıklarının sanatsal, kültürel, dinsel vb. özellikleri hakkında fikir veriyor olsa da, o uygarlığın tarihsel geçmişini, sosyal hayatını, toplumsal yapısını anlatabilmekte yetersiz kalmaktadırlar. Bu nedenden dolayı granarium'a objeye odaklı bir anlatım yerine, konuya ve anlatılmak istenen konuyu ziyaretçilere en net şekilde aktarabilmeye odaklı bir müzeyi önermekteyiz.

Objeye odaklı müzelerde galeriler eserlerin en ideal şekilde sergilenebilmesine göre tasarlanmaktadır. Bu nedenden dolayı objeye odaklı müzeler, sergilenen esere göre değişecek koşullar için esnek bir plansal düzene sahip olmalıdır. Oysaki Andriake Granariumu tarihsel

¹⁶⁸ bkz. Bölüm 5.3.2., Önerileri 2.

¹⁶⁹ bkz. Tablo 1 – 4.

nitelikte kültürel bir yapı olduğu için bu esnekliğe izin vermez, yapının kullanım alanları sınırlı ve sabittir. Objeden ziyade konuya odaklı bir müze işlevi kazandırılmasında yapının potansiyeli zorlanmamış olacak ve sergiler yapının plansal düzlemine göre tasarlanabilecektir. Ayrıca obje odaklı müzenin sergilediği eserleri uygun koşullarda koruyabilmesi için ağır teknik donanım ihtiyacı vardır. Tarihsel nitelikteki kültürel yapıların yeniden işlevlendirilmesinde yaşanan en büyük sıkıntılardan bir tanesi, yeni işlevin ihtiyaç duyduğu konfor koşullarının sağlanabilmesi adına yapının potansiyelinin zorlanmasıdır¹⁷⁰. Granarium'a önerdiğimiz Likya Müzesi'nde yapının potansiyelini zorlayacak ağır orijinal eserlerden ziyade, granariumun kaldırabileceği teknik donanımda sergilenmeye uygun olan, minimal düzeyde orijinal eserler sergilenmesi önerilmektedir. Bu şekilde minimal kullanım koşulları oluşturulabilecektir.

Aynı topraklar üzerinde yaşamakta olduğumuz eski uygarlıkları toplum genelinde “yabancı” olarak görmekteyiz. Farklı zamanlarda aynı coğrafyayı paylaştığımız uygarlıklara “yabancı” olarak bakmamızın en büyük nedeni bilgi eksikliği ve o dönemlerde yaşamış olan kültürle bugün yaşamakta olan kültürü benzer noktalarda bir araya getiremememiz, daha da ziyade bir araya getirebilme gayreti içerisinde olmamamızdır. Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda Mustafa Kemal Atatürk'ün yeni kurulan şirketlere “Sümer”, “Eti” gibi, bu topraklarda binlerce yıl öncesinde yaşamış uygarlıkların isimlerini vermesindeki amaç, elbette ki günümüz toplumunun bu topraklarda yaşamış olan uygarlıkları sahiplenmesini sağlayabilmektir. Günümüzde Likya'da yaşamakta olan insanlara, binlerce yıl önce aynı topraklarda yaşamış hemşerileriyle bir müzede buluşturmak ve tanıtmak granarium'a Likya Müzesini önermemizde ki en büyük sebeplere dendir.

5.3.2. Müzenin Amacı

Andriake Granariumu'na Likya Müzesi işlevi kazandırarak bölgenin tarihsel, sanatsal, siyasi, ekonomik, dini ve doğal özelliklerini çağdaş müzecilik yaklaşımları boyutunda bölge halkına ve dışarıdan gelen ziyaretçilere anlatmak ve antik çağlarda yaşamış olan uygarlıklarla günümüz insanı arasında hemşerilik bilincini oluşturmaktır. Kazandırmayı amaçladığımız bu tarihi hemşerilik bilinciyle topluma, geçmişine duyarlı, onu sahiplenen, kendi kültürü ile geçmiş dönem kültürlerini keskin bir çizgiyle ayırmak yerine, bu süreci doğal gelişimin bir parçası olarak görebilen ve bu sayede hayata daha hümanist bakabilen bireyler kazandırmaya yardımcı olmaktır.

¹⁷⁰ bkz. Bölüm 3.3.3.

5.3.3. Serginin Kurgusu

Önceki bölümlerde de bahsettiğimiz gibi granariumun sekiz salonu sergi galerileri olarak kullanılmaya elverişlidir. Likya Müzesi önerimizde granariumun sekiz depo odasının her biri, bölgenin öne çıkan özelliklerinden bir tanesini yansıtacak bir şekilde düzenlenmesi önerilmektedir. Tematik sergileme kurgusu önerilen Likya Müzesi'nde anlatılmak istenilen konu fotoğraf, grafiti, harita, maket ve imitasyon objelerle desteklenerek sergileştirilmesi uygun görülmektedir. Sergileme sırasında objeler yerine anlatılmak istenen konuya odaklanılacak olunması ziyaretçilere Likya'yı daha iyi anlatabilmeyi sağlayacaktır. Çünkü sergi kurgusunun amacı Likya'yı tanıtmak, tasarlanacak olan eserler ise bu amaca yardımcı görsel malzemeler olacaktır. Arkeoloji Müzesi önerisinde olduğu gibi Likya Müzesi önerisinde de granariumun sergi galerileri olarak kullanılması önerilen depo odaları doğu – batı yönünde I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII no'lu odalar olarak isimlendirilmiştir. Likya Müzesi işlevinde granariumun depo odaları için önerilen sergi konular şunlardır:

Öneri 1:

I No'lu Salon – Tarihi Salonu

Granarium'un en doğusunda yer alan birinci oda ziyaretçilerin girecekleri ilk sergi galerisidir. Bu nedenle bu odada Likya Tarihini anlatmak üzere sergi kurulması önerilmektedir. Likya tarihinin anlatılması için ziyaretçilerin girecekleri ilk sergi galerisini önermemizin iki nedeni vardır. Bunlardan ilki, ziyaretçilere bölge tarihini ana hatları ile anlatabilmek, ikincisi ise ziyaretçilerin diğer galerilerde sergilenen konuları daha iyi algılamaları için Likya tarihi hakkında fikir sahibi olmaları gerektiğini düşünmemizdir. Örneğin, tarihsel süreç hakkında fikir sahibi olan bir ziyaretçi, Likya sanatının anlatıldığı sergi galerisini gezerken, eserleri tarihsel süreçle ilişkilendirerek daha iyi algılayabilecektir. Bölge tarihinin sergilenmesi sırasında, ziyaretçileri tarih bilgilerine boğmadan¹⁷¹, konuya çok fazla ilgisi olmayan kişilerin dahi gezerken keyif almasını sağlayabilecek bir kurgu yaratılmalıdır. Bu uygulama yapılırken bölgenin tarihsel süreç içerisinde yaşadığı en önemli olayları, görsellerle destekleyerek aktarmaya çalışmak doğru bir yöntem olarak görülmektedir. Örneğin, İ.Ö. 42'de Brutus, Octavian ve M. Antoninus ile yapacağı Philippi savaşı öncesi asker ve para toplamak amacıyla Likya bölgesine sefer düzenlemiştir¹⁷². Myra kenti Brutus'un kente gönderdiği komutanı, Lentulus Spinther'in Myra'ya girişini

¹⁷¹ Gervereau 2000, 151 – 156.

¹⁷² Akşit 1971, 99 – 108.

önleyebilmek için Andriake limanını zincirle kapatmıştır¹⁷³. Lentulus Spinther kentin kendi rızasıyla teslim olmayacağını anladığında liman ağzındaki zinciri kırarak Myra'yı işgal etmiştir. Dünya tarihi açısından önemli bir savaş olan Philippi savaşında Likya, çok büyük sayılmasa da bir rol oynamıştır, daha da önemlisi, olay önerdiğimiz müzenin bulunduğu Andriake kentinde gerçekleşmiştir. Bu tarihsel olayın sergilenmesi için büyük bilgi panoları hazırlayarak detaylı anlatım yapmak bize göre yanlış bir yöntemdir. Bu tür uygulamalar ziyaretçilerin tarihsel bilgiler içinde boğulmalarına ve sıkılmalarına sebep olmaktadır. Bunun yerine kısa bilgiler ve bol görsellerle tarihsel olayı anlatmak dikkatin dağılmamasını ve ziyaretçilerin konuya odaklanmasını kolaylaştıracaktır.

Likya Müzesi'nin tarih galerisinde anlatılan tarih, antik çağ ile sınırlandırılmamalıdır. Bölgenin antik çağ sonrasında yaşadığı süreçte bu galeriye dahil edilmelidir. Bu sergilemede antik çağ sınırlandırılmasına gidilmesi ziyaretçilerin geçmiş dönemler ile yaşadıkları dönem arasında bir bağ kurmalarını zorlaştıracak ve hatta engelleyecektir. Likya Müzesi önermemizdeki en önemli nedenlerden bir tanesi olan, bugünün "Likyalısı" ile antik çağ uygarlığı arasında hemşerilik bilincini oluşturabilmeye yardımcı olmaktır. Bu nedenle sergilemeler tasarlanırken ziyaretçilerin izledikleri sergi ile kendi hayatları arasında bir bağ kurmalarını sağlayabilmek önemlidir.

II No'lu Salon – Sanat Salonu

Ziyaretçilerin gezecekleri ikinci sergi galerisinde Likya Sanatının anlatılmasını önermekteyiz. Likya sanatı en belirgin olarak kabartma ve mezarlarda kendisini gösterir ve bütün antik çağ yerleşimlerinde olduğu gibi sosyal ve siyasi yapıyla paralel gelişmiştir¹⁷⁴. Bugün bizlerin sanat eseri dediği birçok antik eser döneminde sanat eseri olması maksadıyla üretilmemiştir. Dini ve siyasi propaganda amacı ile hükümdarların güç simgeleri olan bu eserler, antik çağ sanatı kadar dönemin sosyal ve siyasi hayatı hakkında da fikirler vermektedir. Bu nedenle Likya Müzesi sanat salonunda eserlerin estetik yönleri ile birlikte taşıdıkları siyasi ve sosyal anlamlar da kurgulanarak sergiler hazırlanmalıdır. Likya sanatının anlatılacağı bölümde de sanat tarihine, dönemsel sınırlama getirilmemelidir. Bölgenin sanatsal özelliklerinin ilk ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar devam eden bir kronoloji izlemelidir.

Anadolu'daki ören yerlerinin birçoğunda olduğu gibi Likya bölgesinde de 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başında antik eserler yurtdışına taşınmıştır. Bugün bu eserler birçok Avrupa

¹⁷³ age., 107.

¹⁷⁴ Çevik 2002, 17 – 24.

müzesinin koleksiyonundaki en kıymetli parçaları oluşturmaktadır. Likya Sanatının anlatıldığı galeride yurtdışına taşınan bu eserler hakkında ziyaretçileri bilgilendirmenin, hangi yollarla götürüldüklerini anlatmanın, bugün o ülkelerin bu eserler sayesinde ne gibi faydalar sağladıklarını göstermenin, ülkemizdeki antik eserlere gösterilecek hassasiyet ve saygının artmasına yardımcı olacağına inanmaktayız.

III No'lu Salon – Mezar Salonu

Granarium'un üçüncü odasında Likya bölgesindeki mezarların anlatılacağı sergilemelerin yapılmasını önermekteyiz. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Likya sanatı en belirgin olarak kabartma ve mezarlarda kendisini belli eder. Bu nedenle Likya sanatının anlatıldığı II no'lu salondan sonra ziyaretçilerin gireceği III no'lu salonda mezarların anlatılmasıyla konusal bütünlük sağlanmış olunur. Likya bölgesi çeşitlilik gösteren mezarlarıyla ünlüdür ve bu nedenle "ölüler ülkesi" olarak anılmaktadır. Bölgedeki mezar tipleri arasında dikme mezarlar, anıt mezarlar ve kaya mezarlar en karakteristik olanlarıdır.

Likya bölgesi için önemli bir yere sahip olan mezarlar ziyaretçilere tanıtılırken sadece mimari ve sanat özelliklerinin yansıtılmasıyla sınırlı kalınmamalıdır, çünkü mezarlar bölgenin dini, sanatsal, sosyal ve siyasi özelliklerini en iyi yansıtan öğelerden bir tanesidir. Bu nedenle ziyaretçilere Likya mezarları ışığında bölgenin ölü kültürleri, mezarların sosyal, siyasi ve dini yapısı anlatılmaya çalışılmalıdır.

IV No'lu Salon – Efsaneler ve Dinler Salonu

Likya bölgesinde doğmuş efsanelerin ve tapınım görmüş dinlerin ziyaretçilere anlatılması için dört numaralı salon önerilmektedir. Mezar ve din birbiriyle ilişkili konular olduğu için ziyaretçilerin müzedeki trafik yönüne göre mezar salonundan sonra efsaneler ve dinler salonu önerilmektedir. Likya, mitolojik efsaneler ve dinler açısından özel bir bölgedir. Antik çağlarda mitolojilere konu olmuş pek çok Likyalı kahraman ve tanrı bulunmaktadır. Örneğin Homeros'un ünlü romanı İlyada'da adı geçen kahraman Sarpedon, Akhalılar ve Troyalılar arasındaki savaşta, Troya'ya yardım etmek için Likya'dan Troya'ya girmiş ve orada Akhalılara karşı savaşmıştır¹⁷⁵. Likyalı kahraman antik çağdan günümüze kadar birçok sanata esin kaynağı olmuştur. Hellen Pantheonu'nda önemli bir yere sahip olan Apollon Likya doğumludur¹⁷⁶, ayrıca Demre İlçe sınırları içinde bulunan antik Sura yerleşiminde

¹⁷⁵ Hom. İI. II. 876 – 877; V. 471 – 492; V. 627 – 698; VI. 198 – 199; XII. 101 – 104; 290 – 412; 392 – 396; XVI 419 – 568; 466 – 469; XVI. 560 – 683.

¹⁷⁶ Hom İI. IV. 101 – 119; Erhat 2001, 44 – 50.

Tanrının antik çağlardaki önemli kehanet merkezlerinden bir tanesi bulunur¹⁷⁷. Tek Tanrılı dinlerin başlangıcında da Likya dinsel önemini sürdürmüştür. Ortodox Hıristiyanlığın en ünlü azizi Nikolaos Myra'da yaşamış, dini öğretilerini burada geliştirmiş ve yaymış, kilisesini bu topraklara kurmuştur¹⁷⁸. İslam çağına geçildiği dönemde Hacı Bektaşî Veli'nin Bektaşî Tarikatı, Abdal Musa ile Likya'ya yerleşmiştir¹⁷⁹. Bugün Finike İlçesinde bulunan Kafi Baba Türbesi ve Tekkesi, Evliya Çelebi'ye göre Abdal Musa Asitanesidir¹⁸⁰. Myra – Andirake 2009 yılı kazılarında bulunan Sinagog yapısı ile Likya'da yaşanmış dinlerin arasına bir yenisi daha eklenmiş ve bölgede tapınım gören semavi dinler tamamlanmıştır¹⁸¹.

Efsaneler ve dinler salonunda kronolojik bir dizin önerilmektedir. Likya'nın ilk yerel Tanrıları ile başlayan anlatım, bölgenin İslam çağındaki dini özellikleri ile sonlandırılmalıdır.

Likya bölgesinde yaşanmış birçok mitolojik hikaye uzun zamandır Avrupa ülkelerince sanata konu edilmiştir. Ancak bölgede yaşayan insanların pek çoğu konuya ilgisiz, daha doğrusu konudan habersizdir. Likya Müzesine önerdiğimiz efsaneler ve dinler salonundaki serginin amacı öncelikle bölge halkına ve dışarıdan gelen ziyaretçilere Likya'nın mitolojik ve dini zenginliğini anlatmaktır. Bununla birlikte birçok dinin aynı topraklarda yaşanmışlığını göstererek ve bu dinlerin özünde aynı mesajları taşıdığını aktararak hoşgörü kültürünün gelişmesine katkıda bulunmaktır.

V No'lu Salon – Arkeolojik Kazılar ve Geçici Sergi Salonu

Müzesinin beşince galeri salonuna Likya bölgesinde gerçekleştirilmiş arkeolojik kazı sonuçlarının ziyaretçilere aktarıldığı bir sergileme önerilmektedir. Likya bölgesindeki sekiz antik kentin sistematik kazıları yapılmaktadır¹⁸². Yapılan çalışmaların sonuçları, akademik yayınlarla bilim dünyası ile paylaşılmaktadır. Ancak konuyla ilgili olmayan kişiler, yaşadıkları bölgedeki önemli çalışmalardan haberdar değildirler. Arkeolojik kazılar salonunda, bölgedeki kazı sezonunda gerçekleştirilen çalışmaların en sansasyonel bulgularını dikkat çekici tasarımlarla ziyaretçilere aktarılması önerilmektedir. Sergi tasarımları hazırlanırken bilimsel bir dil kullanılmaması ve ziyaretçilerin ilgisini çekecek görsellerin kullanılması önerilmektedir. Bölge halkına ve dışarıdan gelen ziyaretçilere, müze yoluyla,

¹⁷⁷ Çevik 2002, 111 – 112.

¹⁷⁸ Türker 2010, 137.

¹⁷⁹ Çevik 2002, 25;

¹⁸⁰ Güzel 1999, 14.

¹⁸¹ Çevik ve diğ. 2010, 36 – 65.

¹⁸² Likya Bölgesi sınırları içindeki Ksanthos, Patara, Tlos, Myra – Andriake, Limyra, Arykanda, Rhodiapolis ve Olympos antik kentlerinde sistematik kazı çalışmaları yapılmaktadır.

Likya'da yapılan çalışmalar hakkında bilgi vererek, arkeolojiyi geniş bir çevreyle paylaşmak ve insanların dikkatlerini bu bilime çekmek amaçlanmaktadır.

Yine aynı salonun bir bölümü geçici sergiler için düzenlenmesi önerilmektedir. Geçici sergilerin konusu belirlenirken zaman ve konu arasında bir ilişki kurulmasında yarar vardır. Örneğin; Patara kentinde bulunan Likya Birliği Meclis Binası restore edilmektedir ve 23 Nisan 2011 yılında TC Meclisinin bu tarihsel mekanda açılması planlanmaktadır. Böyle bir zamanda Likya Müzesi geçici sergi salonunda Likya Birliğini ana hatlarıyla anlatan bir serginin açılması zaman ve konu arasında birliktelik kurulmasını sağlayacak, müzeye gelen ziyaretçilerin yapılacak olan organizasyonu ve Likya Birlik Federasyonunu öğrenmelerini kolaylaştıracaktır.

Likya Müzesi, müzeye gelen ziyaretçilerin, ziyaretleri sonrasında kafalarında bir Likya resmi çizilemelerini amaçlamaktadır. Bu resmin çizilebilmesi için gerekli olduğunu düşündüğümüz özellikler müzenin ilk yedi salonunda önerilmiştir. Bölgenin bütün özelliklerinin sekiz sergi salonu olan bir müzede yansıtılabilmesi olanaklı değildir. Bu nedenle bölge ile ilgili daha ayrıntılı konuların geçici sergileme salonunda zaman / konu ilişkisi içerisinde kurulmasını önermekteyiz.

VI No'lu Salon – Likya Flora – Fauna Salonu

Likya'nın kültürel ve tarihsel özellikleri dışında kalan, flora ve faunasını anlatmak için altıncı salon önerilmektedir. Coğrafya bir kültürün şekillenmesindeki en önemli etkenlerden bir tanesidir. Bu nedenle Likya'nın ziyaretçiler tarafından tümsel olarak algılanabilmesi için bölgenin doğal özelliklerinin de anlatılması gerektiğini düşünmekteyiz. Ayrıca müze olarak işlevlendirilmesini önerdiğimiz granariumun bir kuş cennetinin içinde yer alıyor olması bizi bu sergi galerisini önermeye yönlendiren önemli bir etkidir. Andriake kentinin içinde bulunduğu Çay Ağzı, 1998 yılında Demre Belediyesince Noel Baba Kuş Cenneti olarak ilan edilmiştir (Res.34), yaklaşık 100 hektarlık alana sahip bölgede 46 familyadan 168 kuş türü tespit edilmiştir. Demre Türkiye'deki kuş türleri çeşitliliği bakımından zenginlik göstermektedir. Türkiye'de yayılış gösteren 502 kuş türünün %33.47'si bölgede yayılış göstermektedir¹⁸³. Likya bölgesinin doğal çeşitliliği içinde sedir ve selvi ağaçlarının özel bir yeri vardır. Atik çağlardan beri bölge bu iki ağacıyla meşhurdur ve antik çağlarda gemi yapımı için son derece mühim olan bu ağaçların Likya endüstrisinde önemli bir yeri vardır. Likya'nın Elmalı bölgesinde yayılım gösteren sedir ormanları bugün anıt orman statüsünde ve koruma altındadır.

¹⁸³ Erdoğan ve diğ. 2010, 349 – 356.

Likya'nın doğal çeşitliliğini ziyaretçilerine anlatması amaçlanan bu galeride, verdiğimiz örneklere benzer özelliklerin hazırlanacak tasarımlarla sergilenmesi önerilmektedir.

VII No'lu Salon – Granarium Salonu

Müzenin yedinci sergi galerisinde binanın kendi orijinal işlevinin sergilenmesi önermekteyiz. Granariumlar örneğine az rastlanan antik çağ yapıları arasındadır. Andriake Granariumu Anadolu'da bulunan iki granarium'dan bir tanesidir¹⁸⁴. Yapının arkeolojik ve mimarlık tarihi açısından bu derece özel olması, Likya Müzesi işlevini önerimizde, bize göre kendisinin ve orijinal işlevinin de sergilenmesini gerektirmektedir. Daha önceden de bahsettiğimiz gibi granariumlar, birçok bölgeden gelen erzakların depolandığı büyük silo yapılarıdır. Liman organizasyonu içinde planlanan binada depolanan mallar limana gelen ticari gemilere yüklenerek Roma'ya taşınırdı. Granariumların Romanın tahıl ihtiyacını karşılayabilmek için inşa edildiği bilinmektedir ve özellikle tahıl, depolanan erzakların başında gelmektedir. Ancak Andriake Granariumu'nda depolanan mallar sadece tahıl ile sınırlı değildir. Epigrafik bilgiler ışığında Andriake limanından tahıl, purpur, katı katran, safran, zeytinyağı, incir ve balık sevk edildiği bilinmektedir¹⁸⁵.

Likya Müzesindeki granarium salonu önerimizde binanın orijinal işlevinin döneminde nasıl kullanıldığını ziyaretçilere anlatmayı önermekteyiz. Bu anlatım yapılırken sergi salonu, bir granarium depo odası antik çağlarda nasılsa, yine aynı şekilde tasarlanmalıdır. Depolanan malların imitasyonları hazırlanarak sergi salonuna yerleştirilmelidir. Bu salonda ziyaretçiler antik çağlarda ticaretin nasıl yapıldığı konusunda da fikir sahibi olacaklardır. Binanın tarihsel, sanatsal ve mimari özelliklerinin de bu salonda anlatılması uygun görülmektedir.

Müzeeye gelen ziyaretçilere antik çağda ticaretin nasıl yapıldığını yansıtacak olan granarium salonunda, bu anlatımın yaratıcı drama uygulaması ile güçlendirilebileceğini düşünmekteyiz. Antik çağdaki erzak deposunun nasıl olduğunu ziyaretçilere yansıtabilmek için hazırlanacak sergi salonunda ayrıca o depodaki erzakların gemilere nasıl taşındığını, kente gelen gemilerden nasıl depoya getirildiğini ve bunların ne gibi işlemlerden geçtiğini yaratıcı drama yöntemi ile kurgulamak ziyaretçilere anlatılması hem anlatımı güçlendirecek hem de konunun daha dikkat çekici olmasını sağlayacaktır.

¹⁸⁴ Anabolu 1994, 157.

¹⁸⁵ Takmer 2006, 8.

VIII No'lu Salon – Konferans ve Etkinlik Salonu

Granarium'un son odasının konferans, söyleşi, panel ve video gösterimleri gibi etkinliklerde kullanılması için düzenlenmesi önerilmektedir. Bu salonda düzenlenecek olan etkinlikler müze konularıyla ve dolayısıyla Likya ile ilgili olmalıdır. Örneğin, 6 Aralık her sene Aziz Nikolaos Günü olarak kutlanmaktadır. Bu tarihte, müzenin konferans ve etkinlik salonunda, Aziz Nikolaos'un hayatı, dinler tarihindeki yeri ve Likya için öneminin sunulduğu etkinlikler bu salonda düzenlenebilir.

Öneri 2:

Andriake Granariumu'na Likya Müzesi işlevi kazandırılmasında uygulanabilecek ikinci sergi kurgusu önerisi, Myra – Andriake Kazıları Başkanı N. Çevik tarafından getirilmiştir. Bu öneride de granariumun sekiz salonu I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII no'lu salonlar olarak isimlendirilmiş.

Her salonda Likya ve Myra'nın tarihsel – kültürel zenginliğinin bir boyutu sergilenmelidir. Müze tamamen içe giydirme yöntemiyle ve şeffaf yapılmalıdır.

I No'lu Salon, Depo Odası

Granarium'un ilk odası, giriş – çıkışların kontrol edileceği ofis birimlerinden birinin yanında olmasında dolayı güvenliği sürekli denetim altındadır. Ayrıca müzenin acil ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için sergi salonlarına organik bağlı olan bir salonun depo odası olarak kullanılması önerilir.

II No'lu Salon, Granarium ve Antik Liman Salonu

Granarium'un orijinal işlevinde kullanıldığı, Roma Dönemindeki işleyişini, liman bağlantılarıyla birlikte anlatacak bir sergi önerilir. Ayrıca bu salonda Roma Dönemi'nde bir limanın işletilme hikayesi granariumla bağlantılı olarak hazırlanacak sergilemeyle anlatılmalıdır.

III No'lu Salon, Tarih ve Toplumsal Hayat Salonu

Likya tarihinin ve toplumsal hayatının anlatıldığı sergilemeler için III no'lu salon önerilir. Sergi kurgulanırken Likya tarihindeki ve toplumsal yaşamdaki değişimler yansıtılmalıdır. Anlatılan konular, konuyla ilişkili küçük objelerle desteklenmelidir. Bu salonda ayrıca Likya'nın büyük kentlerini tanıtan bir bölüm oluşturulmalıdır. Tanıtılacak olan

her kent için birer pano hazırlanmalı, görsellerle desteklenmeli ve ziyaretçilere dikkat çekici tasarımlarla tanıtılmalıdır.

IV No'lu Salon, Ticaret Salonu

Antik dönem ticaretinin anlatılacağı bir sergileme IV no'lu salonda önerilmektedir. Granarium'un içinde bulunduğu Andriake Limanı antik dönemde Akdeniz'in en büyük ticari limanlarından biridir. Granarium'da, ticari hayatın yaşandığı merkez yapılarıdır. Andriake Granariumu antik dönem ticari hayatın sergilenmesi için en uygun mekandır. Bu sergiler hazırlanırken sikke, terazi, terazi ağırlığı, amphora gibi ticari objelerle anlatım güçlendirilmelidir.

V No'lu Salon, Plastik Sanatlar Salonu

Likya plastik sanatının tanıtıldığı bölüm olarak V no'lu salon önerilir. Bu salonda pişmiş topraktan, taştan ya da mermerden üretilmiş plastik eserler sergilenmelidir. Ayrıca müzenin teknik alt yapısı izin verdiği ölçüde, plastik sanatı ziyaretçilere en iyi tanıttırabilecek olan heykel, kabartma gibi eserler minimal düzeyde sergilenmelidir. Sergiler kurgulanırken kronolojik bir dizin oluşturulmalıdır.

VI No'lu Salon, Mimarlık ve Mezar Salonu

Likya mimarlığı, şehirciliği ve ölü kültürünün anlatılması için VI no'lu salon önerilir. Antik kentleri gezen ziyaretçilerin en büyük şikayetleri, gezdikleri kentin şehirciliğini ve mimarisini algılayamamalarıdır. Antik kentlerindeki yetersiz bilgi panoları ve görsel tasarımlar bunun en büyük sebebidir. Ayrıca bu tür oryantasyon elemanlarının her antik şehirde kurulabilmesi yüksek maliyetten dolayı mümkün görülmemektedir. Müzeleştirilecek olan granarium da Likya Şehirciliğinin ve Mimarisinin anlatılması bu eksikliğin giderilmesine yardımcı olacaktır. Likya mimarisi ve şehirciliği ile özgün bir bölgedir. Bu özellikleri Likya Müzede tanıyacak olan bir ziyaretçi, eğitilmiş bir gözle antik kentleri gezecektir. Herhangi bir müzede bu konuya yer verilmemiş olması da müzeciliğe bir yenilik daha getirecektir.

Likya mezarlarıyla tanınan bir bölgedir. Likya Kaya Mezarları bölgesinin en önemli simgesidir. Antik dönem şehirciliğinde ve mimarisinde özel bir yere sahip olan mezar yapıları bu sergi salonunda tanıtılmaya uygundur.

VII No'lu Salon, St. Nikolaos Salonu

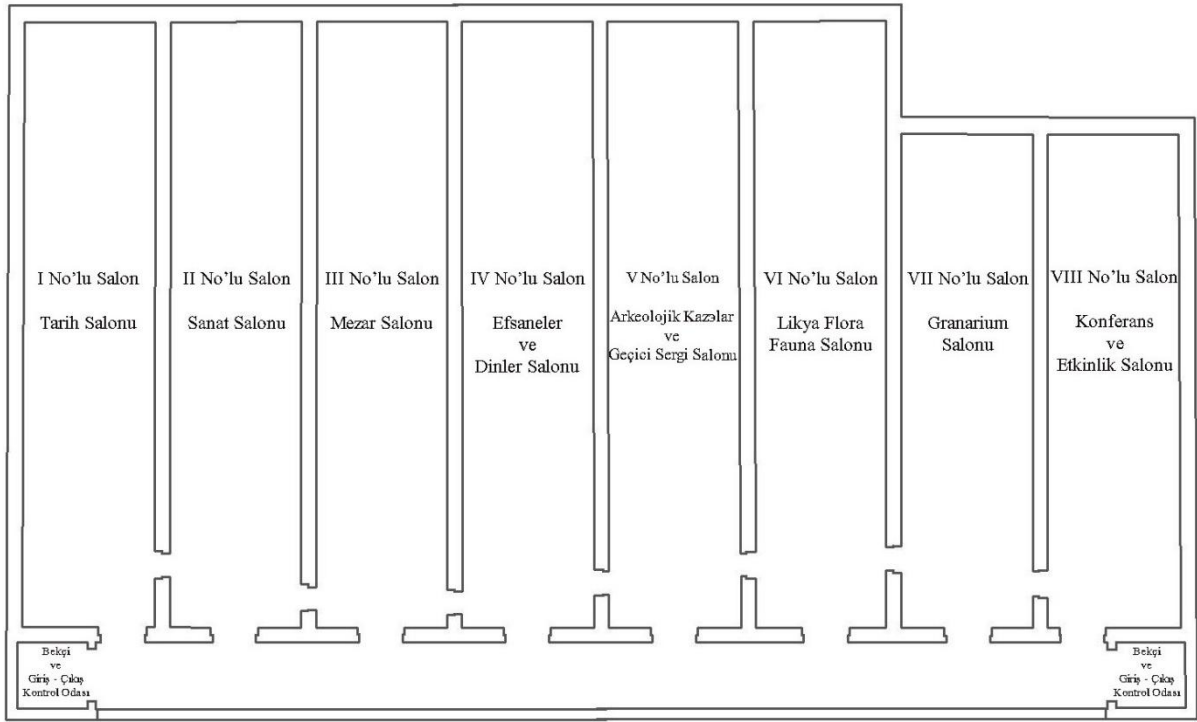
Myra'da yaşamış olan, dini öğretisini burada geliştiren ve buradan yayan St. Nikolaos'un hayatı ve Hıristiyanlık kültür – sanatının anlatılması için VII no'lu salon önerilir.

Bu bölümde sergiler hazırlanırken, dönem ile ilgili objeler kullanılarak anlatım güçlendirilmelidir.

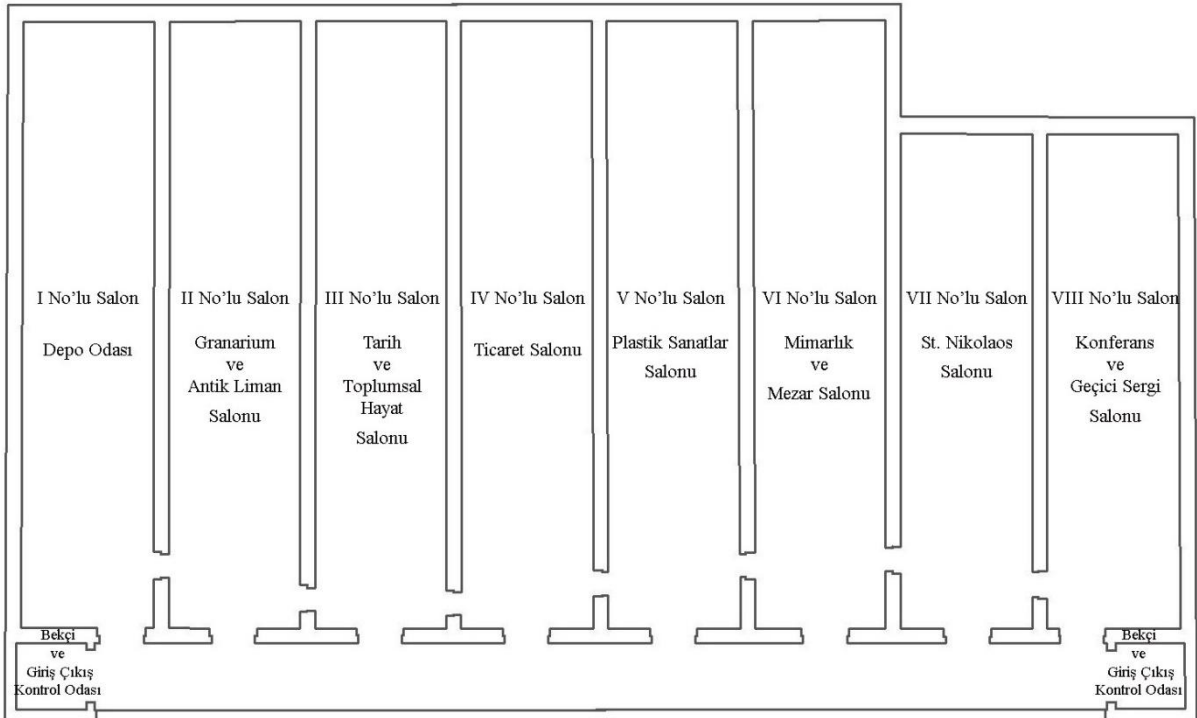
VIII No'lu Salon, Konferans ve Geçici Sergi Salonu

Granarium'un son odası olan VIII no'lu salon, konferans ve geçici sergi salonu olarak düzenlenmesi önerilir. Salon 189 m².lik kullanım alanıyla konferans ve geçici sergi salonu olarak düzenlenmeye elverişlidir.

Şekil 1: Sergi Kurgu Önerisi 1

Şekil 2: Sergi Kurgu Önerisi 2

5.3.4. Likya Müzesi İşlevinde Karşılaşılabilecek Sorun ve Çözüm Önerisi

Ziyaretçilerine Likya'yı tanıtmayı hedefleyen Likya Müzesinde objelere değil konulara odaklanacağı sergilerin oluşturulması önerilmektedir. Müzede ağır ve yoğun orijinal eserlerin kullanılmamasını önerimizin iki nedeni vardır; bunlardan ilki, Likya'nın anlatmak istediğimiz özelliğini sergilerken mevcut eserlerle sınırlı kalmamak ve konuyu bütün yönleriyle anlatabilmek, ikincisi ise granarium'a tarihi eserleri koruyabilmek için yoğun teknik donanım yüklememek ve binadan minimal kullanım ölçülerinde yararlanabilmektir. Bu uygulama sırasında yoğun orijinal eserler kullanılmaması ziyaretçilerin müzeye ilgilerini azaltabilir. Bunu önleyebilmek için sergiler hazırlanırken anlatılmak istenen konu ile ilgi tasarımların dikkat çekici olması gereklidir. Örneğin, Aziz Nikolaos'un hayatının anlatılacağı efsaneler ve dinler salonunda bu konunun tasarımları hazırlanırken azizin hayatından önemli ve dikkat çekici kesitler seçilerek, konuyla ilgili resimler, grafitiler, imitasyon objeler hazırlanmalı ve konu bu tasarımlarla güçlendirilerek dikkat çekici kılınmalıdır. Aksi halde sadece resimler ve konu ile ilgili bilgilendirme panolarından oluşan sergilemeler dikkat çekici olmayacak ve müzenin, Likya'yı geniş çevrelere tanıtmaya hedefine ulaşamayacaktır. Ancak teknik sorunlar bir açmaz yaratmadığı ölçüde ve minimal düzeyde orijinal eserlerin kullanılması anlatılmak istenilen konuları destekleyeceği gibi müze ruhunun yaratılmasını da sağlayacaktır.

5.4. Önerilerin Değerlendirilmesi

Andriake Granariumu'na yeni işlev olarak önerdiğimiz müze çeşitleri "Arkeoloji Müzesi" ve "Likya Müzesi"dir. Bu müze çeşitleri içinde granarium'a uygun olanını belirlerken yapının minimal kullanımına olanak sağlayan işlev tercih edilmelidir. Yapının potansiyelini aşacak olan bir uygulamayla koruma/kullanma ve yapı/işlev uyumu dengesi sağlanamaz.

Önerdiğimiz müze türlerinin yapıya uygulanması sırasında ve sonrasında yaşanabilecek sorunları incelediğimiz bölümde, arkeoloji müzesi işlevinin; yapının fiziksel durumuna zarar verebileceği, mekanlarında değişiklik yapılamayacağından dolayı sergilemede zorluk yaşanabileceği, hacimsel büyüklüğünün yeni işlevin ihtiyaçlarını zamanla karşılayamayacağı ve bu işlevin yapının tarihsel kimliğinin önüne geçebileceği sonucu çıkartılmıştır. Çalışmamızın "Yeniden İşlev Kazandırılan Anıtlara Örnekler" bölümünde incelediğimiz "Side Müzesi" bu konuyla ilgili iyi bir örnektir. Orijinalinde Roma hamamı olan yapı restore edilerek arkeoloji müzesine dönüştürülmüştür. Uygulamanın yapıldığı dönemin şartları ve teknolojisi göz önüne alındığında örnek bir restorasyon ve rehabilitasyon

çalışmasının sonucu olan Side Müzesi, günümüzün konfor koşullarını ve çağdaş müzecilik uygulamalarını sağlamakta yetersiz kalmaktadır. Müzenin teşhir ve depo alanları zamanla nicelik olarak artan arkeolojik eserlerin sağlıklı koşullarda sergilenmesine ve korunmasına olanak sağlayamamaktadır. Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ve Müzecilik Ana Bilim Dalının 2008 yılında gerçekleştirdiği “İçice Olan Modern Yerleşimlerle Antik Kalıntıların Birbirine Katkıları: Side” başlıklı, “IV. Müzecilik Çalıştayı ve Paneli”nde Side Müzesi yetkilileri ve Side Belediye Başkanı, Side Müzesinin, günümüzde koleksiyonları sergilemede ve korumada yetersiz kaldığını, Side’nin modern bir arkeoloji müzesi binasına ihtiyaç duyduğunu çok açık şekilde belirtmişlerdir.

Granarium için diğer önerimiz olan Likya Müzesi işlevinde, müzede ağır ve yoğun orijinal eser sergilenmeyecektir. İnsanlar müzelerde orijinal sanat eserleri ya da etnografik eserleri görmeye alışkındır. Bu durum ziyaretçilerin Likya Müzesine beklenen ilgiyi göstermemelerine sebep olabilir. Yaşanabileceğini düşündüğümüz bu sorun sergilerin görsel olarak dikkat çekici tasarlanmasıyla ve doğru reklam ve tanıtım uygulamalarıyla rahatlıkla çözülebilir. Likya Müzesi işlevi uygulanması sırasında yaşanabilecek olan sorunlar yapının fiziksel özelliklerine zarar verecek ya da yapı / işlev uyumsuzluğu ortaya çıkartacak nitelikte değildir.

Likya Müzesi önerimiz Türk müzeciliği için farklı bir örnektir. Ülkemizde çok sayıda tarih ve toplumsal tarih müzesi bulunmaktadır. Arkeoloji, etnografya, kent müzeleri ve bölge müzeleri bu sınıfa giren müzelerdendir. Ancak ülkemizde tarihsel bir coğrafyayı bütün özellikleriyle konu eden ve tanıtan bir müze bulunmamaktadır. Önermiş olduğumuz Likya müzesinde, çağdaş müzecilik yaklaşımlarıyla Likya bölgesinin tarihsel, kültürel, toplumsal ve doğal özellikleri ziyaretçilere tanıtılacaktır. Ayrıca, Dünyada ilk kez bir Roma Granariumu müzeye dönüştürülerek yaşatılmış olacaktır.

Likya Müzesi önerimiz koruma / kullanma dengesinin ve yapı / işlev uyumunun sağlanabilmesi açısından Andriake Granariumu için uygun bir işlev olarak görülmektedir. Granarium’a çağdaş müzeciliğin öngördüğü ölçülerde arkeoloji müzesi işlevi kazandırmak oldukça zordur, fakat Likya Müzesi işlevi kazandırılabilir. Bu nedenlerden dolayı Andriake Granariumu’na Likya Müzesi işlevi kazandırmayı önermekteyiz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Myra'nın limanı Andriake'de bulunan Roma dönemine ait (İ.S. 129) Hadrian Granariumu örneğine az rastlanılan bir yapıdır ve antik kentlerde rastlamaya alışık olmadığımız bir sağlamlıkla günümüze ulaşmıştır. Yapının örneğine az rastlanması ve çatısı hariç neredeyse tamamen korunmuş bir durumda günümüze ulaşmış olması, korunmasını kolaylaştırmak için, rehabilitasyon uygulamasıyla sosyal hayat içerisinde yaşayan bir mekana dönüştürme fikrini önermemize sebep olmuştur. Dünya'da ve ülkemizde anıtsal nitelikteki tarihi yapılara yeni işlevler kazandırarak korunmasını kolaylaştırmak sıklıkla uygulanan bir yöntemdir. Korumacılığın anayasası olarak kabul edilen Venedik Tüzüğü'nün 5. Maddesinde *“Anıtların korunması her zaman onların herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.”* denilerek konuyla ilgili temel yaklaşım ana çizgileriyle belirtilmiştir. Yapıların korunmasını kolaylaştırmak için uygulanan rehabilitasyon yönteminin olumlu sonuç vermesi, anıta doğru işlevin seçilmesine bağlıdır. Eğer önerilen yeni işlev eski yapının potansiyelini aşacak bir uygulama gerektiriyorsa ya da onun tarihsel, sanatsal özelliklerinin önüne geçiyorsa bu işlev tercih edilmemelidir. 1975 yılında Avrupa'nın tüm ülkelerinin delegelerinde oluşan Amsterdam Kongresinde yayımlanan Amsterdam Bildirgesi'nden, yeni işlev ve yararları konusunda ilgili olarak *“yapılara, onların karakterine, saygı göstermeyi ihmal etmeden çağdaş yaşamın gereklerine uygun işlevler verilmeli; böylece yaşatılmaları garanti altına alınmalı”* denilmektedir¹⁸⁶. Venedik Tüzüğü ve Amsterdam Bildirgesinde anıtsal nitelikteki yapıların korunmasını kolaylaştırmak için kullanılmaları önerilmektedir. Ancak uygulama sırasında yapının fiziksel ve işlevsel özelliklerine saygı gösterilmesi özellikle belirtilmiştir.

Andriake Granariumu için yeni işlev belirlenirken, koruma / kullanma dengesi ve yapı / işlev uyumu sağlanabilmesi temel ilkimiz olmuştur. Yapının plansal düzlemi, tarihsel, mimari, sanatsal özellikleri ve bulunduğu konum göz önüne alınarak minimal kullanıma olanak sağlayabilecek işlev önerimiz Likya Müzesi'dir.

Granarium'a önerdiğimiz Likya Müzesi işlevi, Likya'yı, anlatmak istediği konulara odaklanarak ziyaretçilerine tanıtmayı amaçlamaktadır. Sergi galerisi olarak işlevlendirilmesini

¹⁸⁶ Ahunbay 2009, 154.

önerdiğimiz granarium sergi odalarının kullanım alanları sınırlıdır. Bu sınırlı alanda çağdaş sergileme yöntemlerine uygun sergiler hazırlanabilmesi için tasarımların mekana göre kurgulanması gereklidir ve önermiş olduğumuz Likya Müzesi işlevinde bu uygulama gerçekleştirilebilir. Müzeleştirilen granarium'a asla ek yapı yapılamayacağına sergilerde ve objelerde düzenli olarak değişikliklerin yapılabileceği bir kurgulama ile sergi programları oluşturulmalıdır.

Andriake Granariumu'na yeni işlev önerirken dikkate aldığımız önemli bir konu, dünyada az sayıda bulunan antik yapının özgün işlevini öne plana çıkartabilmektir. Granarium'un özgün işlevini yansıtabilmesinin en iyi yolu müzecilik uygulamalarıyla gerçekleştirilebilir.

Günümüz çağdaş müzecilik yaklaşımlarında eserler ile ziyaretçiler arasındaki katı mesafe yok edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle 1970'lerden sonra modern müzelerin yerini post-modern müzeler almaya başlamıştır. Post-modern müzeler eserlerden çok ziyaretçilerine hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Ülkemizde eserlerin sergilenmesine odaklı müzelerinde post-modern müzeciliğin gerekliliklerini uygulayabilmek oldukça zordur. Likya Müzesi eserlerden ziyade anlatılmak istenen konulara odaklı bir müze olacağı için çağdaş müzeciliğin öngördüğü ziyaretçi – müze ilişkisini kurabilecektir.

Andriake Granariumu'nda yapısal olarak müze işlevinin uygulanabilmesini sağlayacak düzenlemelerin interdisipliner bir rehabilitasyon ekibi tarafından gerçekleştirilmesi gereklidir. Bu ekipte konusunda uzman arkeolog, mimar, restoratör ve müzyolog bulunmalıdır. Ancak böyle bir ekibin oluşturacağı proje amacına ulaşabilir. Ayrıca granarium yapısal olarak müzeleştirmeye uygun hale getirildikten sonra, sergilerin çağdaş sergileme yöntemlerine göre ve ziyaretçilerin dikkatini çekecek tasarımlarda hazırlanabilmesi, anlatılmak istenen konunun ve verilmek istenen mesajın doğru kurgulanabilmesi, ziyaretçi – eser – mekan uyumunun oluşturulabilmesi için konusunda uzman müzyolog, arkeolog, etnolog, sanat tarihçi, sanatçı, sanat yönetmeninin ortaklaşa çalışması gereklidir.

Önermiş olduğumuz Likya Müzesi, Türk Müzeciliği için farklı bir örnektir. Çok sayıda uygarlığın yaşamış olduğu ülkemizde bu uygarlıkların tarihsel, kültürel, dini, sanatsal, toplumsal ve gündelik hayat özelliklerini ana hatlarıyla anlatan bir müze yoktur. Birçok arkeoloji ve etnografya müzesi bu amacı üstlenmiş olsa da, koleksiyonlarını oluşturan eserler anlatımlarını sınırlamaktadır. Bu tip tarih müzelerinde ziyaretçiler izledikleri eserler ışığında uygarlıkların belli özellikleri hakkında fikir sahibi olurlar. Ancak sergilenen çömlek parçaları,

heykeller, sikkeler, elbiseler gibi objeler bir uygarlığı, uygarlık yapan özelliklerini tanıtabilmek için yeterli değildir.

Bir bölgede müze kurulmak istendiğinde ele alınması gereken konulardan biri bölgenin müze potansiyelinin olup olmadığıdır. Ülkemizde zengin kültürel varlıklara sahip olan bölgeler için her zaman müze potansiyeli olduğu söylenir. Bu yaygın söylem doğru olmakla birlikte eksiktir. Çağdaş müzeciliğin insan merkezli yaklaşımı müzelerin birçok unsurunun değişmesine sebep olmuştur. Bir bölgenin müze potansiyeli olup olmadığını araştırırken bölgenin kültürel veya doğal özellikleri ile birlikte o bölgenin nüfusu, ulaşım kolaylığı, turizm potansiyeli, eğitim kurumları, konaklama olanakları gibi unsurlarda göz önüne alınmalıdır. Özellikle de büyük şehir merkezleri dışında kurulacak olan müzeler için bu faktörler daha fazla önem taşımaktadır. Antalya İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü'nün verdiği istatistikler Demre İlçesinin Antalya'da en çok turistin ziyaret ettiği ören yeri olduğunu gösterir. Demre İlçesinde bulunan Aziz Nikolaos Kilisesi, Klasik Çağ'a ait görkemli kaya mezarları, Roma Dönemine ait ve sahne binası hariç neredeyse tamamen ayakta duran tiyatrosu, batık kent Kekova ve Simena yerleşimi her yıl ortalama 500.000 turisti kendisine çeker. Demre'nin Kemer, Kaş gibi turizm beldelerine olan yakınlığı ve ulaşım kolaylığı çok sayıda ziyaretçinin bölgeye gelmesindeki etkenler arasındadır. Nüfus istatistikleri verilerine göre 2009 yılında Demre İlçesinin nüfusu 24.664 tür. Bu bölgede kurulacak olan müzenin Demre İlçesinde 30 dakika mesafedeki Finike ve Kaş İlçelerinde yaşayan insanlara da hitap edeceği düşünüldüğünde, müzenin yerli nüfus potansiyeli en az 115.533 kişidir. Andriake Granariumu Likya'nın merkezinde ve kolay ulaşılabilir bir konumda olmasıyla, bölgenin nüfus oranıyla ve dışarıdan gelen ziyaretçi sayısı ile Likya'yı anlatmayı amaçlayan bir müze için ideal bir noktadadır.

Andriake Granarium'a Likya Müzesi işlevinin kazandırmak on temel fayda sağlayacaktır;

- 1) Roma Dönemine ait, dünyada az sayıda örneği bulunan antik bir yapının sürekli korunması ve düzenli bakımının yapılması sağlanacaktır,
- 2) Bugüne kadar uygulanmamış farklı bir müzecilik uygulanarak Türk Müzeciliğine yeni bir müze tipi kazandırılacak,
- 3) Myra ve Likya Bölgesi'nin zenginlikleri kendi coğrafyasında ve mimarisinde sergilenecektir,
- 4) Müze sergi alanlarından bir tanesinin granariumun özgün işlevinin sergilenmesine ayrılarak, yapının özgünlüğü korunacak ve yaşatılacaktır,

- 5) Öncelikle yerli halka ve dışarıdan gelen ortalama 500.000 ziyaretçiye Anadolu'nun önemli zenginliklerinden biri olan Likya, ana hatlarıyla tanıtılmış olunacak, böylelikle yaşadığı bölgenin çeşitliliğini tanıyan ve bunu sahiplenen bireylerin yetişmesine katkı sağlanacaktır,
- 6) Myra – Andriake ve Likya Bölgesini ziyaret eden turistlerin pasif rolü aktif hale getirilecektir,
- 7) Antalya'dan Fethiye'ye kadar uzan Likya bölgesine de müze kurularak, bir eksiklik giderilecektir,
- 8) Demre'nin sahip olduğu turizm zenginliğine bir yenisini daha eklenerek, bölgenin ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlanacaktır,
- 9) İlk defa, granarium yapısının nasıl işletildiği, antik dönem deniz ticariyle birlikte sergilenerek ziyaretçilere tanıtılacaktır,
- 10) Dünyada ilk defa bir granarium yapısı müzeleştirilmiş olacaktır.

KAYNAKÇALAR

- Homeros Homeros, İlyada, Kullanılan Metin ve Çeviri: İlyada, A. Erhat – A. Kadir, (İstanbul, 2003).
- Herodotos Herodotos, Herodot Tarihi, Kullanılan Metin ve Çeviri: Herodot Tarihi, M. Ökmen, (İstanbul, 2002).
- Strabon Strabon, Geographika, Kullanılan Metin ve Çeviri: Antik Çağ Anadolu Coğrafyası, Çev. Prof. Dr. Adnan Pekman, (İstanbul, 2000).
- Ahunbay 2009 Z. Ahunbay, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, (İstanbul, 2009),
- Akşit 1967 O. Akşit, Likya Tarihi, (İstanbul, 1967).
- Akşit 1971 O. Akşit, Hellenistik ve Roma Devrinde Likya, (İstanbul, 1971).
- Akyürek E. Akyürek, “Myra Şapeli Üzerine İlk Notlar”, Arkeolojisinden Doğasına, Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 153 – 160.
- Alanyurt 2009 U. Alanyurt, “Türkiye’de Koruma ve Onarım Üzerine Analiz”, Masrop E – Dergi 4, 2009, 19-55.
- Altınoluk 1998 Ü. Altınoluk, Binaların Yeniden Kullanımı, (İstanbul, 1998).
- Anadolu 1994 M. Anadolu, “Likya’daki İki Granarium”, XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 1994, 157 – 159.
- Atagök 1999 T. Atagök, “Müze Mimarisi”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, (Ed.) T. Atagök, İstanbul, 1999, 71 – 87.
- Atagök 2004 T. Atagök, “Müzecilikte İdari Yapılanma”, Çağdaş Müzecilik – Durum Saptaması ve Öneriler, Rapor Başkanı T. Atagök, Ek 1, İstanbul, 2004, 1 – 5.
- Atasoy 2004 S. Atasoy, “Müzelerimizde Sergileme Sorunları”, II. Müzecilik Semineri Bildirileri, İstanbul, 2004, 99 – 100.

- Ayanlar 1992 F. Ayanlar, “Rahmi M. Koç Koleksiyonu, Sanayi ve Teknoloji Müzesi, Hasköy”, *Tasarım Dergisi* 30, 1992, 82 – 84.
- Bayburtluğlu 2004 C. Bayburtluoğlu, *Likya*, (Antalya, 2004).
- Bazin 1967 G. Bazin, *The Museum Age*, Trans. Jane van Nuis Cahil Universe Books, (New York, 1967).
- Bean 1998 G. E. Bean, *Eski Çağ'da Likya Bölgesi*, Çev. Hande Kökten, (İstanbul, 1998).
- Benli, Potur 2005 G. Benli, A. Potur, “Müze Binası Olarak Kullanılan Tarihi Yapıların Nitelikleri İle Sergileme Teması Arasındaki İlişki”, 7. Müzecilik Seminerleri Bildirileri, İstanbul, 2005, 167 – 171.
- Borchhardt 1975 J. Borchhardt, *Myra Eine Lykische Metropole*, Berlin, (1975).
- Bulut, Şengül 2010 S. Bulut, M. Şengül, “2009 – 2010 Yılı Andriake Kazılarında Bulunan Sikkeler Üzerine Ön Rapor”, *Arkeolojisinden Doğasına, Myra / Demre ve Çevresi*, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 119 – 125.
- Can 1999 F. Can, “Bozulma Nedenleri ve Önlemler”, *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, (Ed.) T. Atagök, İstanbul, 1999, 101 – 111.
- Cruickshank 1992 D. Cruickshank, “The Evolution of the Gallery”. *Architectural Review* 190, 1992, 63 – 67.
- Çevik 2002 N. Çevik, *Taşların İzinde Likya*, (İstanbul, 2002).
- Çevik, Bulut 2008 N. Çevik, S. Bulut, “The Rediscovery of GAGAE/Gaxe In The South-East corner of Lycia New Find From The Total Surface Surveys”, *Adalya XI*, 2008, 63 – 98.
- Çevik 2008 N. Çevik, “Rhodiapolis ve Sınırları İçindeki Diğer Antik Yerleşimler”, *Arkeolojisi, Tarihi, Doğası ve Tarımıyla Kumluca – Rhodiapolis*, (Ed.) N. Çevik, Antalya, 2008, 13 – 72.
- Çevik ve diğ. 2010 N. Çevik, Ö. Çömezoğlu, H. Öztürk, İ. Türkoğlu, “A Unique Discovery in Lycia: The Ancient Synagogue at Andriake, Port of Myra”, *Adalya XIII*, 2010, 36 – 65.
- Çevik 2010a N. Çevik, “Myra ve Andriake Kazılarının İlk Yılı: 2009”, *Anmed* 8, 2010, 55 – 60.

- Çevik 2010b N. Çevik, “Myra ve Limanı Andriake, Kazı Başlarken Ön Düşünceler”, Arkeoloji ve Sanat Dergisi 134, İstanbul, 2010, 53 – 82.
- Çevik 2010c N. Çevik, “Myra / Demre Çevresinde Bulunan Antik Yerleşimler”, Arkeolojisinden Doğasına, Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 181 – 232.
- Çevik – Bulut 2010 N. Çevik, S. Bulut ”İkinci Kazı Sezonunda Myra ve Limanı Andriake”, Arkeolojisinden Doğasına, Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 25 – 117.
- Çimrin 2007 H. Çimrin, Bir Zamanlar Antalya, Tarih, Gözlem ve Anılar, 1. Cilt, (Antalya, 2007).
- Çobanoğlu 2010 A. Çobanoğlu, “Demre”, Dünden Bugüne Antalya, I. Cilt, (Ed.) A. K. Atılğan, T.C. Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Antalya, 2010, 67 – 72, 261 – 263.
- Erder 2007 C. Erder, Tarihi Çevre Bilinci, (Ankara, 2007).
- Erdoğan ve diğ. 2010 A. Erdoğan, M. Öz, M. Yavuz, M. R. Tunç, H. Karaardıncı, “Demre – Myra Amfibi, Sürüngen, Kuş ve Memelileri”, Arkeolojisinden Doğasına Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 345 – 362.
- Gedim 2001 S. Gedim, “Çağdaş Müzeler İçin Üç Deneme”, 5. Müzecilik Seminerleri Bildirileri, İstanbul, 2001, 16 – 19.
- Gervereau 2000 L. Gervereau, “Tarihin Boğduğu Müzeler”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme, İstanbul, 2000, 151 – 156.
- Gökçeoğlu, Ünal 2010 M. Gökçeoğlu, O. Ünal, “Demre / Myra Florası”, Arkeolojisinden Doğasına Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 339 – 343.

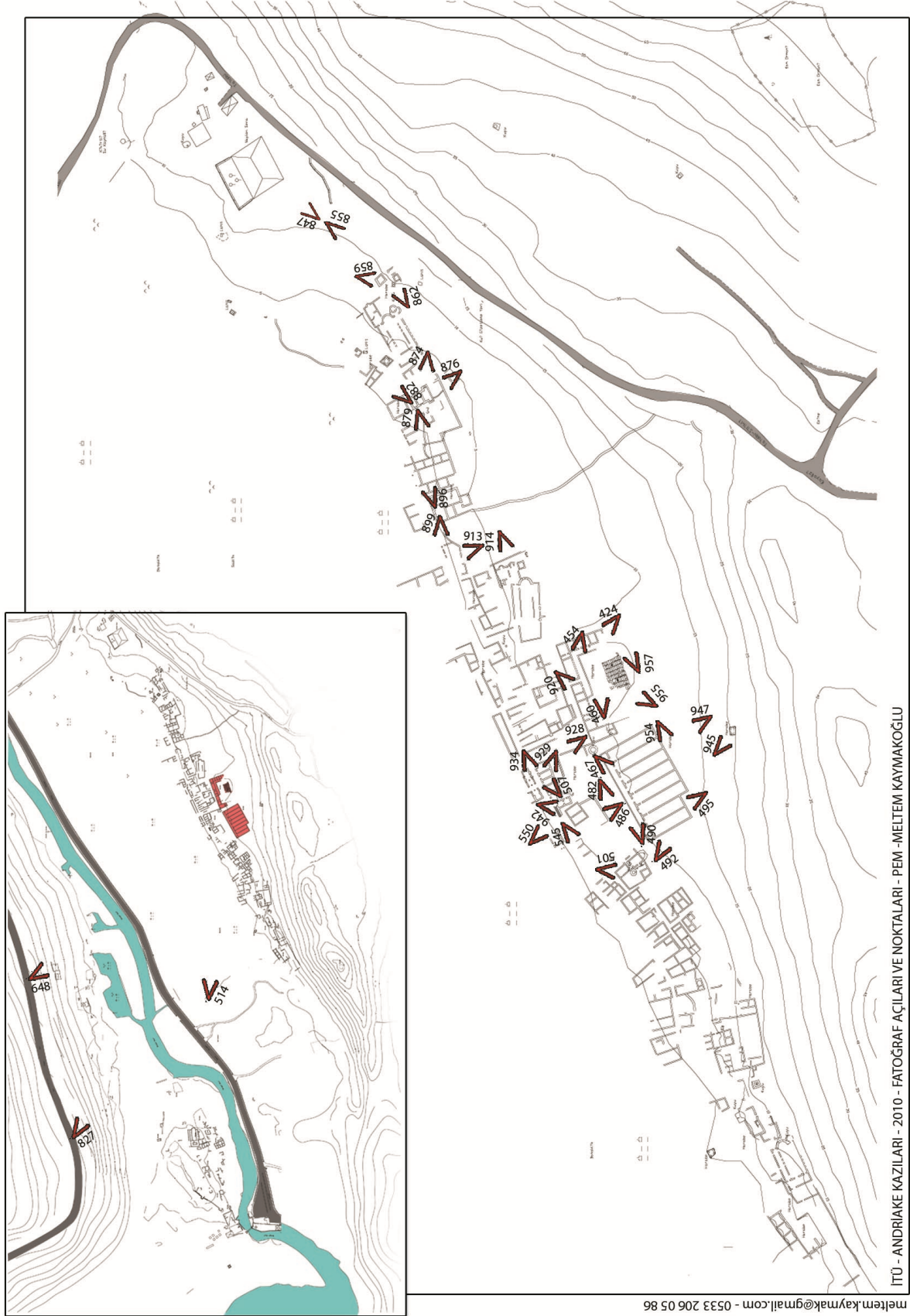
- Güçlü 2010 M. Güçlü, "Selçuklulardan Cumhuriyet'e Demre Bölgesi", Arkeolojisinden Doğasına Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Antalya, 2010, 305 – 318.
- Güzel 1999 A. Güzel, Abdal Musa Velâyetnâmesi, TTK, (Ankara, 1999).
- Harvey 1975 J. Harvey, Conservation of Buldings, (London, 1975).
- Hooper 2001 E. Hooper – Greenhill, "The Re-birth of the Museum", Universty of Leicester, Department of Museum Studiens. www.leicester.ac.uk/museumstudies,06.10.2010.
- ICOM 1996 ICOM. Statues: Code of Professional Ethics., Paris: UNESCO Publications, 1996.
- İlhan 2005 N. İlhan, Tarihi Çevre ve Kültürel Varlıklarımız, (İstanbul, 2005).
- Işık 2000 F. Işık, Patara, The History And Ruins Of The Capital City Of Lycian League, (Antalya, 2000).
- Kovulmaz 2010 B. Kovulmaz, Endüstriyel Mirasın Aynası, Rahmi Koç Müzesi, (Ed.) B. Kovulmaz, İstanbul, 2010.
- Kuban 1962 D. Kuban, "Restorasyon İlkeleri ve Carta Del Restauro", Vakıflar Dergisi V, 1962, 149 – 152.
- Kuleli 1998 A.E. Kuleli, "Özgün İşlevini Sürdüremeyen Anıtların Yeniden Kullanım Sorunları", Dokuz Eylül Üniversitesi FBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1998.
- Kurtay ve diğ. 2003 C. Kurtay, U. Baybar, A. Başkaya, I. Aksulu, "Müzelerde Algılama ve Aydınlatma Kriterlerinin Analizi: Ankara – Anadolu Medeniyetleri Müzesi Orta Holü" Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi 18, No 2, 2003, 95 – 113.
- Madran 1999 B. Madran, "Müze Türleri, Yönetimi ve İktisadı", Yeniden Müzeciliği Düşünmek, (Ed.) T. Atagök, İstanbul, 1999, 3 – 19.

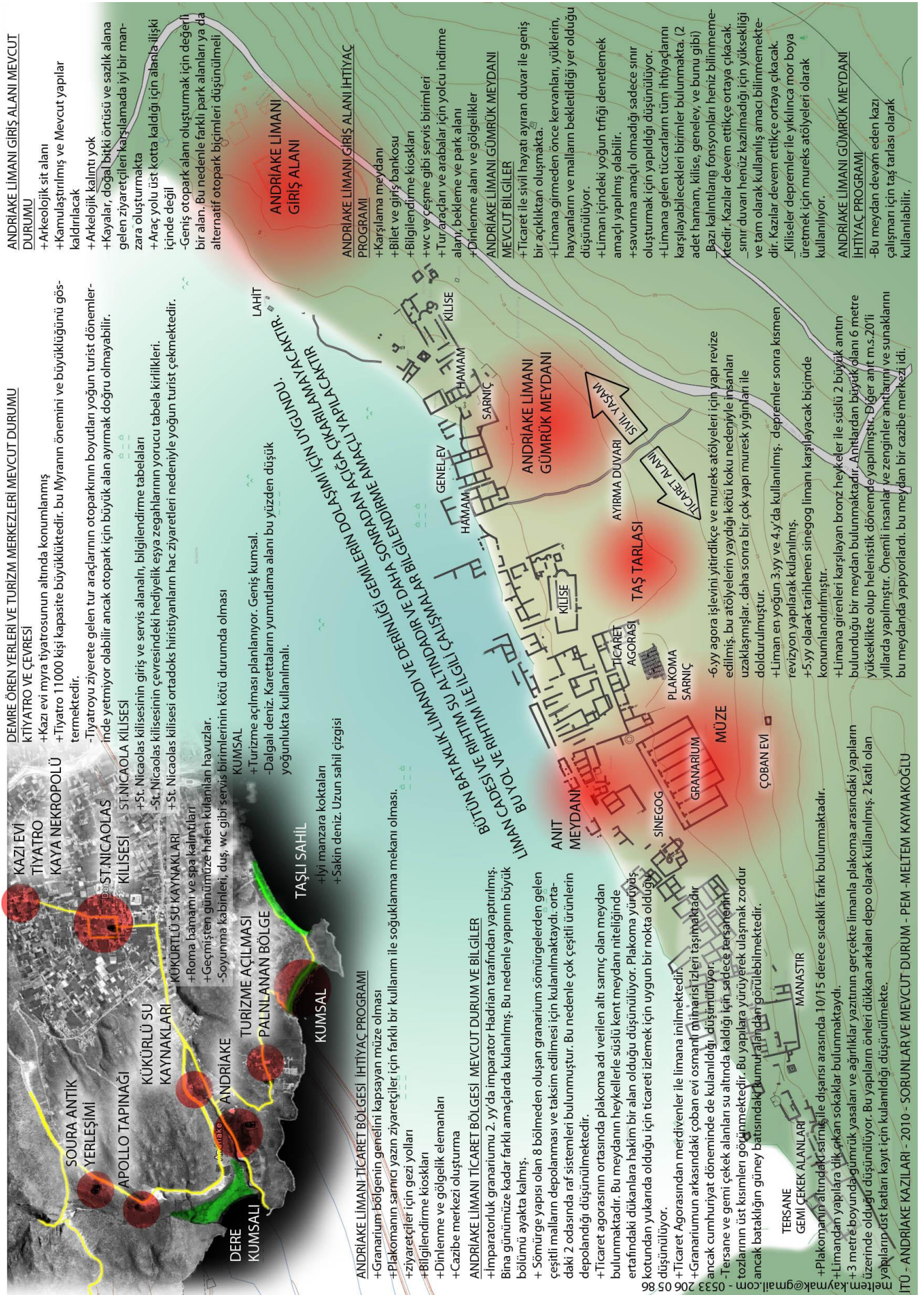
- Madran 1999 E. Madran, “Tarihi Miras Niteliğindeki Yapılara Müze İşlevinin Verilmesinde Kullanılacak Değerlendirme Ölçütleri”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, (Ed.) T. Atagök, İstanbul, 1999, 87 – 99.
- Madran 2001 E. Madran, “Tarihi Miras Niteliğindeki Yapılara Müze İşlevinin Verilmesinde Kullanılacak Değerlendirme Ölçütleri. Toplum”, Müze Deneyimler – Katkıları, (Ed.) B. Madran, İstanbul, 2001, 107 – 119.
- Madran 2004 B. Madran, “Mekan”, Çağdaş Müzecilik – Durum Saptaması ve Öneriler, Rapor Başkanı T. Atagök, Ek 2, İstanbul, 2004, 18 – 21.
- Mansel 1978 A. M. Mansel, Side, 1947 – 1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları, (Ankara, 1978).
- Ötüken 2006 Y. Ötüken, “Myra – Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Mimari Değerlendirmeler”, III. Uluslararası Likya Sempozyumu Bildirileri II. Cilt, Antalya, 2006, 524 – 536.
- Parlak 1995 L. Parlak, “Müze Mimarisinin Gelişimi ve Psikolojik Verilerin Etkisi”, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995.
- Pomian 2001 K. Pomian, Derr Ursprung des Museum, (Berlin, 2001).
- Ruskin 1857 J. Ruskin, The Seven Lamps Of Architecture, (New York, 1857).
- Sade 2005 F. Ö. Sade, “Türkiye’de Tasarlanmış Müze Yapıları”, İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
- Takmer 2006 B. Takmer, “Likya Eyalet Gümrük Yasası”, Akdeniz Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2006.
- Tekinalp 2000 V.M. Tekinalp, “Geç Antik Dönem Sonrasında ve Ortaçağ’da (M.S. 4 – 14. y.y.) Andriake Kenti”, Hacettepe Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000.

- Türker 2010 A. Ç. Türker, “Demre – Myra Aziz Nikolaos Kilisesi ve Kazılarda Ortaya Çıkarılan Küçük Buluntular”, Arkeolojisinden Doğasına Myra / Demre ve Çevresi, (Ed.) N. Çevik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Antalya, 2010, 137 – 152.
- Wheeler 2004 M. Wheeler, Roma Sanatı ve Mimarlığı, Çev. Z. K. Erdem, (İstanbul, 2004).
- Yılmaz 2004 P. Yılmaz, “Türkiye’deki Koruma Yasaları, Uygulamaları, Sorunları ve Bunların Avrupa’daki Örnekler İle Karşılaştırılması; Çözmeye Yönelik Öneriler”, Akdeniz Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2004.
- Yücel 1999 E. Yücel, Türkiye’de Müzecilik, (İstanbul, 1999).
- “http://akmed.kaleicimuzesi.com/tarihce_tr.php, 17.01.2011.”
- “<http://www.antalya.pol.tr/demre-ilce-emniyet-mudurlugu/ilcemiz-hakkinda.html>, 15.11.2010.”
- “<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/belge/1-61936/muze-ve-antik-kentler.html>, 09.11.2010.”
- “<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/belge/1-63048/kultur-turizm-istatistikleri.html>, 07.01.2011.”
- “<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/405361/National-Roman-Museum>, 10.10.2010.”
- “<http://commons.wikimedia.org/wiki>, 16.01.2011.”
- “<http://www.flickr.com/photos/astrozombie/3529614836/sizes/o/in/photostream/>, 18.01.2011.”
- “http://www.louvre.fr/llv/musee/histoire_louvre.jsp?bmLocale=en, 22.12.2010.”
- “<http://www.pamukkale.gov.tr/tr/content.asp?id=568>, 05.10.2010.”
- “<http://www.rmk-museum.org.tr>, 30.12.2010.”
- “<http://www.rome.info/vatican/castel-sant-angelo>, 15.11.2010.”
- “<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/belge/1-41685/kultur-ve-tabiat-varliklarini-koruma-kanunu.html>, 22.12.2010.”
- “<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/belge/1-41673/eski2yeni.html>, 22.12.2010.”
- “<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/belge/1-41747/yipranan-tarihi-ve-kulturel-tasinmaz-varliklarin-yenile-.html>, 22.12.2010.”

EK

İTÜ FBE Disiplinlerarası Kentsel Tasarım YL Programı, M. Kaymakoglu'nun Andriake ve Müze için hazırlanmış olduğu çevre düzenlemesi önerisi.

TUR PROGRAMLARI

- +DEMRE TARİHİ VE KÜLTÜREL ÖREN YERLERİ MERKEZİ KAZI EVİ OLACAK ŞEKİLDE 2 FARKLI TUR İLE PROGRAMLI BİR ŞEKİLDE
- GEZİLEBİLİRLİK ZİYARETÇİLER VAKITLERİNE GÖRE İSTEDİKLERİ PROGRAMI SEÇMELİ.
- +BU SAYEDE TUR OTOBÜSLERİ TEK

MERKEZDEN YÖNLENDİRİLEREK AŞIRI YOĞUNLUK ÖNLENEBİLİR. AYRICA ZİYAREÇİLERİN GÜNÜN HANGİ SAATİNDE OLURSA GASTRONOMİK İHTİYAÇLAR İÇİN MEKAN BULMAKTA ZORLANMAZLAR.

MANZARA TERASI

- +Yol kenarında genişletme yapılarak araçların güvenli park edebilecekleri cep yapılması. Ziyaretçilerin yoldan geçen insanların durup manzarayı izleme fotoğraf çakacakları bir teras oluşturulması.

LİMAN YOLU

- +Zemin seviyesi su altında kalmış olan liman yolu iz olarak bellidir ancak küçük bir bölümü yürünecek durumdadır. Bu yolun üzerinde yürünebilecek kısmının zemine zarar vermeden oluşturulacak yürüme platformları ile ziyaretçilere açılması limanı hissettirmek için önemlidir. Ayrıca bu yol Anıt meydanına açılmakta ve geçmişte cezibe merkezi olan bu meydan liman için önemlidir.

+Liman yolunun su altında kalan kısmı için uzaktan ziyaretçilerin bu yolun izini algılayabilmeleri için görsel objeler ile işaretlenmesi. Bu objeler çevre ve yapılar ile uyumlu modern tasarım objeleri olabilir. Bu sayede yol yapı kalıntıları arasında rahatça seçilebilir.

RIHTIM CADDESİ

- +Rihtim Caddesi şu an tamamen su altında kaldığı için yeri tam olarak ziyaretçiler tarafından algılanmamıştır. Bu cadenin algılanması için Liman yolunun yürünebilen kısmında ve daha üst kotlarda manzara pencereleri tasarlanarak bu pencerelerden bakan ziyaretçilerin arkadaki mevcut bataklık üzerinde limanın o noktadan bakıldığında görünen eski halini deneyimleyecekler.

ARAÇ YOLU

- +Su ekosistemini etkileyen bu yolda sürücüler fauna yaşamı hakkında tabelalar ile bilgilendirilmeli, hız sınırı ve gürültü sınırlandırılması sağlanmalıdır. Ayrıca yolun kenarında bulunan telefon ve elektrik telleri kuşlar için tehlike ve görsel olarak kötü bir etki yaratmaktadır bu hatların yer seviyesinden geçmesi ile ilgili proje geliştirilmelidir.

ANDRIAKE LİMANI GİRİŞ ALANI PROGRAMI

- +Karşılama meydanı
- +Bilet ve giriş bankosu
- +Bilgilendirme kioskları
- +WC ve çeşme gibi servis birimleri
- +Tur araçları ve arabalar için yolcu indirme alanı, bekleme ve park alanı
- +Dinlenme alanı ve gölgelikler
- +Giriş alanının doğal peyzaj değerleri korunarak gümrük meydanına ilerleyen ziyaretçiler için süpriz manzara noktaları oluşturulması.
- +Grişte çocuklar için küçük bir dönemi ilgili eğitici oyun alanı tasarlanması.

UZUN TUR

KISA TUR

meltem.kaymak@gmail.com - 0533 206 05 86

DOĞA GÖZLEM VE MANZARA NOKTASI

- DOĞA GÖZLEM VE MANZARA NOKTASI
- +Yürüyüş yolunun sonunda doğa gözlem noktası oluşturulacak ve bu bölgede gözlemlenen türler hakkında bilgi verilecek. Bu sayede çevre bilincinin artırılması hedeflenmekte ve bölgenin hassas ekosistemi hakkında bilinç oluşturmaktadır. Ayrıca granarium ve diğer yapılar bu noktadan izlenebilmektedir.

GÜMRÜK MEYDANI PROGRAMI

- +Bu alanın kazı çalışmalarında taş tarlası olarak kullanılmasına düşünülmektedir. Bu fonksiyonuna ek olarak gelen ziyaretçilere kazı çalışmaları ve kazı aşamaları örnek emeli anlatılıp, çocuk ziyaretçiler için eğitim verilecek.
- +Limandaki sosyal yaşamın geçtiği mekanlar bilgilendirme kioskları ile anlatılacak.

LEVHALAR

Resim 1: Likya Haritası.

Resim 2: Uydu Fotoğrafından Demre'nin Konumu.

Resim 3a: Uydu Fotoğrafından Myros (Demre) Çayı ve Demre Ovası'nın Konumu.

Resim 3b: Hava Fotoğrafından Demre Ovası'nın Görüntüsü.

Resim 4: Myros (Demre) Çayı.

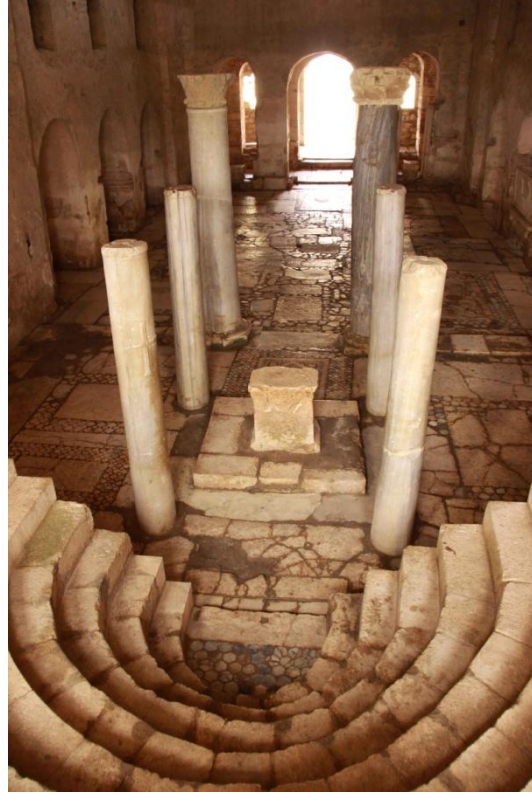
Resim 5: Uydu Fotoğrafından Adriaake'nin Konumu.

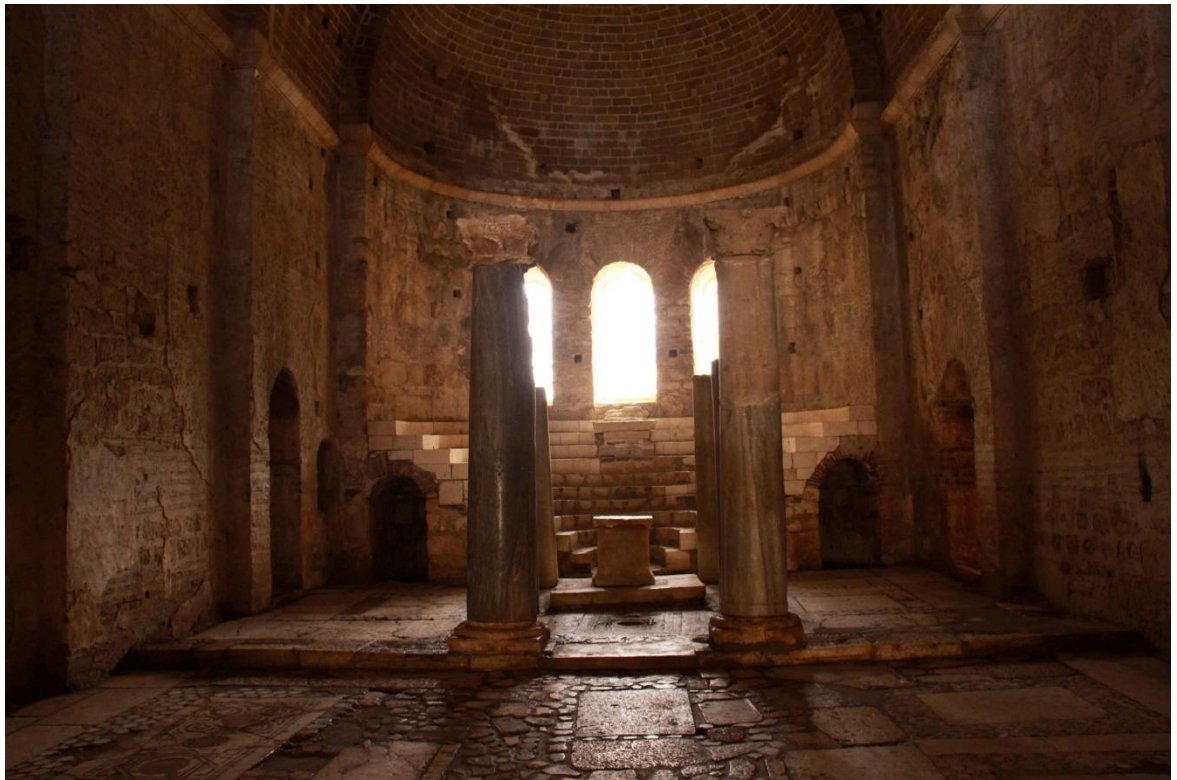
Resim 6: Myra Kaya Mezarları, Nehir Nekropolü.

Resim 7: Hava Fotoğrafından Myra Tiyatrosu'nun Görüntüsü.

Resim 8a: Myra, St. Nikolaos Kilisesi

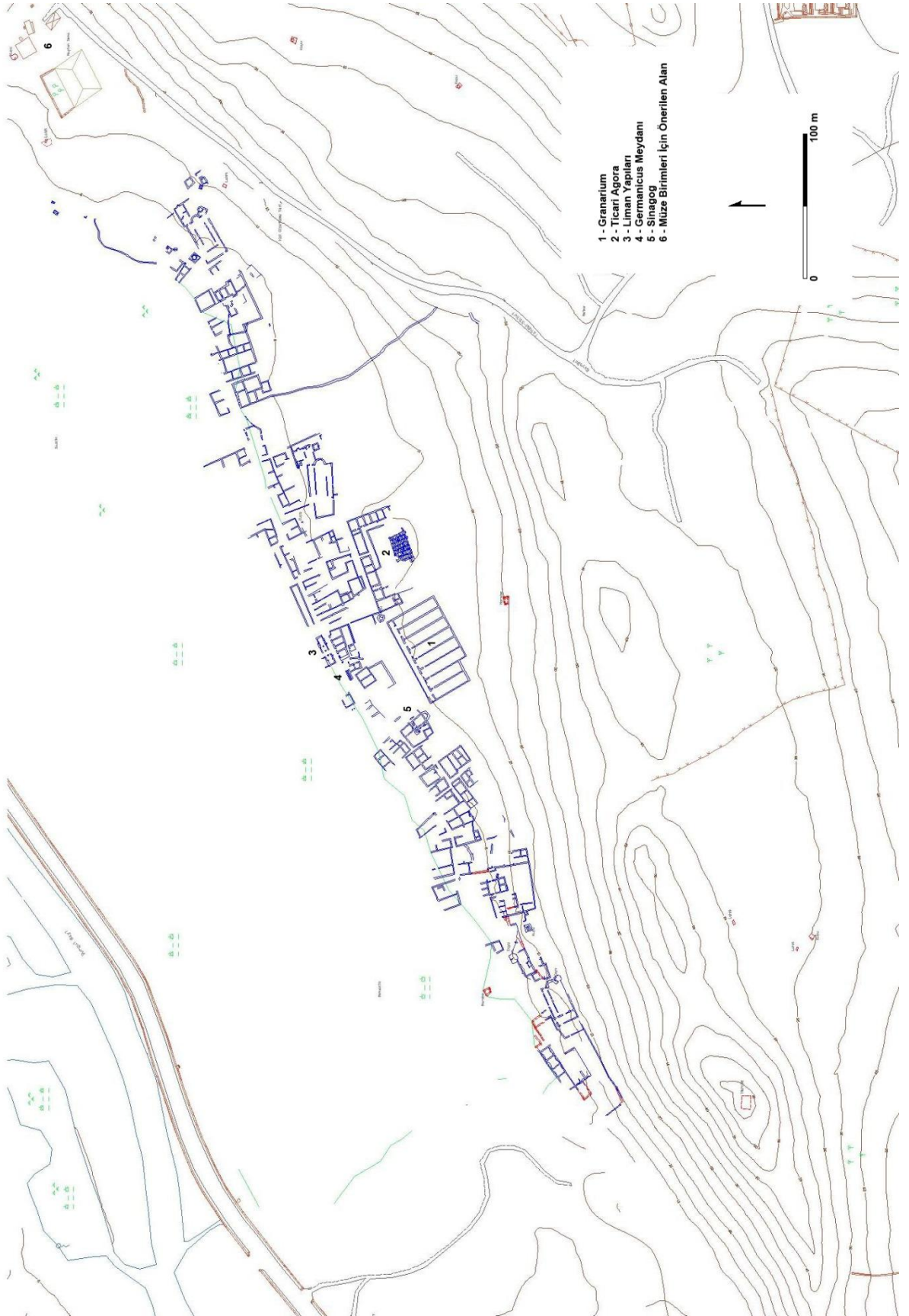
Resim 8b: Myra, St. Nikolaos Kilisesi

Resim 9a: Hava Fotoğrafından Andriake Granariumu'nun Görüntüsü.

Resim 9b: Andriake Granariumu'nun Cepheden Görüntüsü.

Resim 10: Andriake, Güney Yerleşim Haritası (Çizen: S. Atasoy, A. Aygün).

Resim 11: Simena Kenti ve Ortaçağ Kalesi.

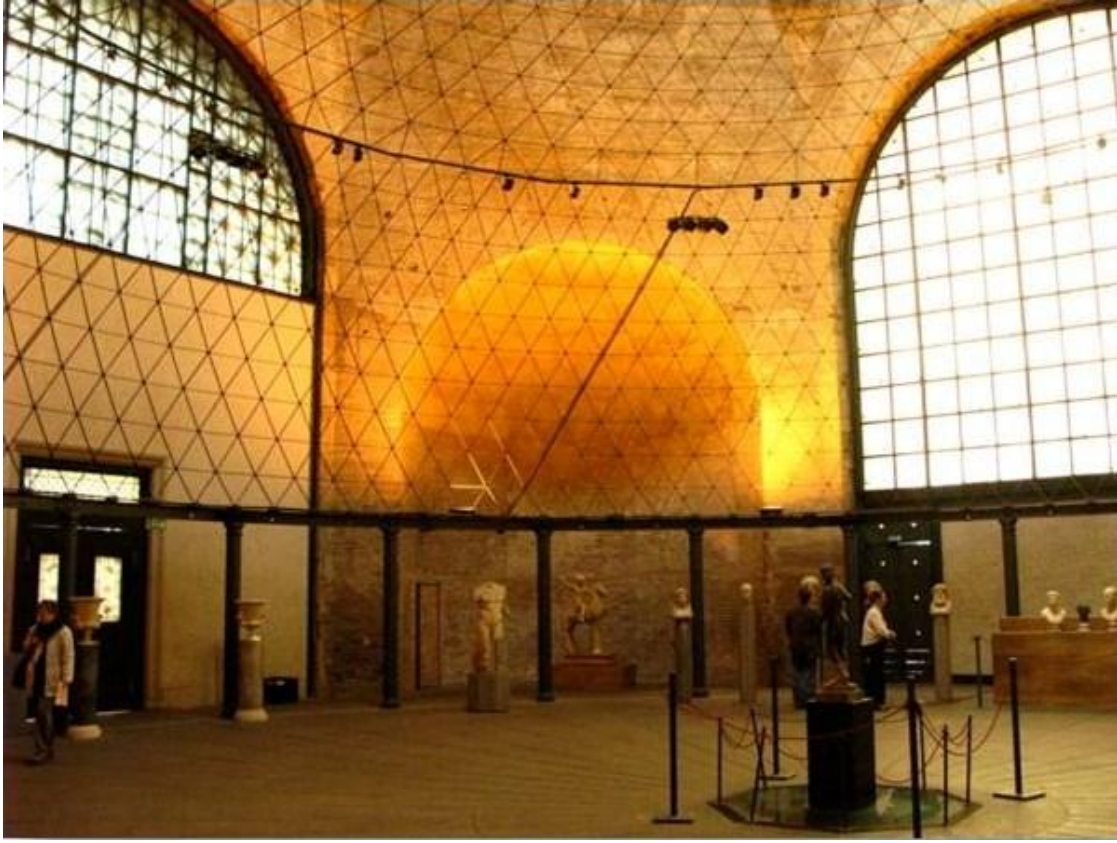
Resim 12: Kekova, Dolikhiste Kilisesi.

Resim 13: Antoninler Mausoleumu, San Angelo Kalesi, San Angelo Kalesi Ulusal Müzesi.

Resim 14a: Diokletian Hamamı, Roma Ulusal Müzesi, Dış Görünüşü.

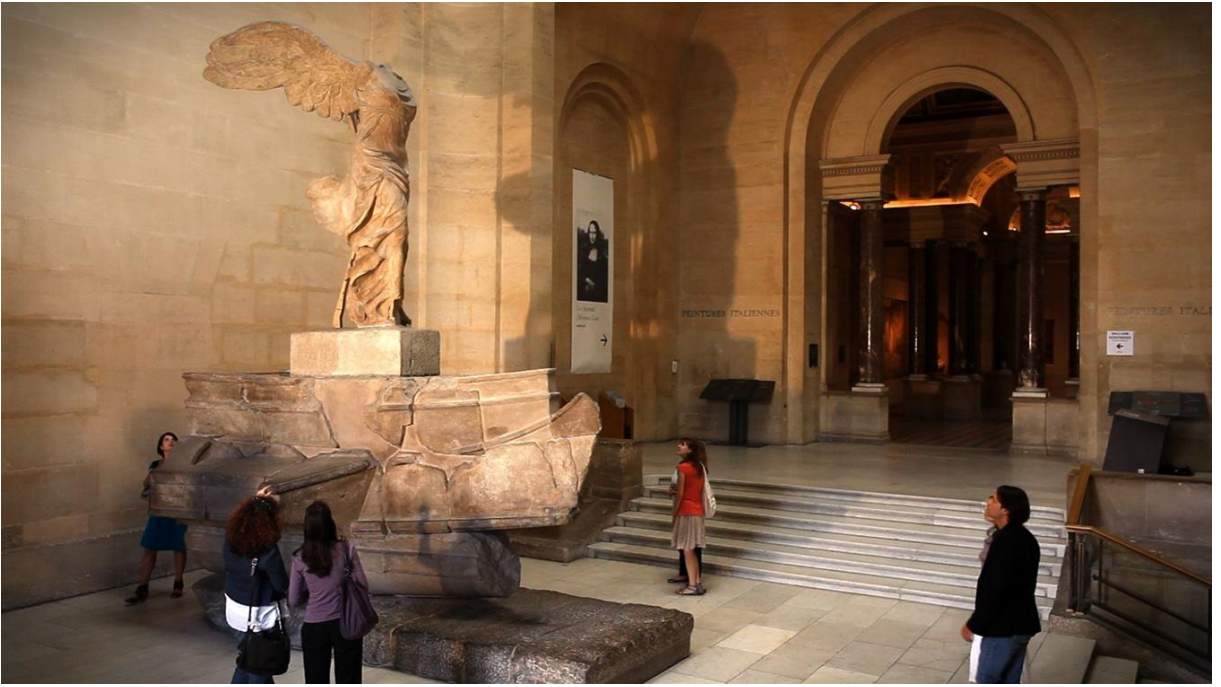
Resim 14b: Diocletian Hamamı, Roma Ulusal Müzesi Teşhir Salonundan Ayrıntı.

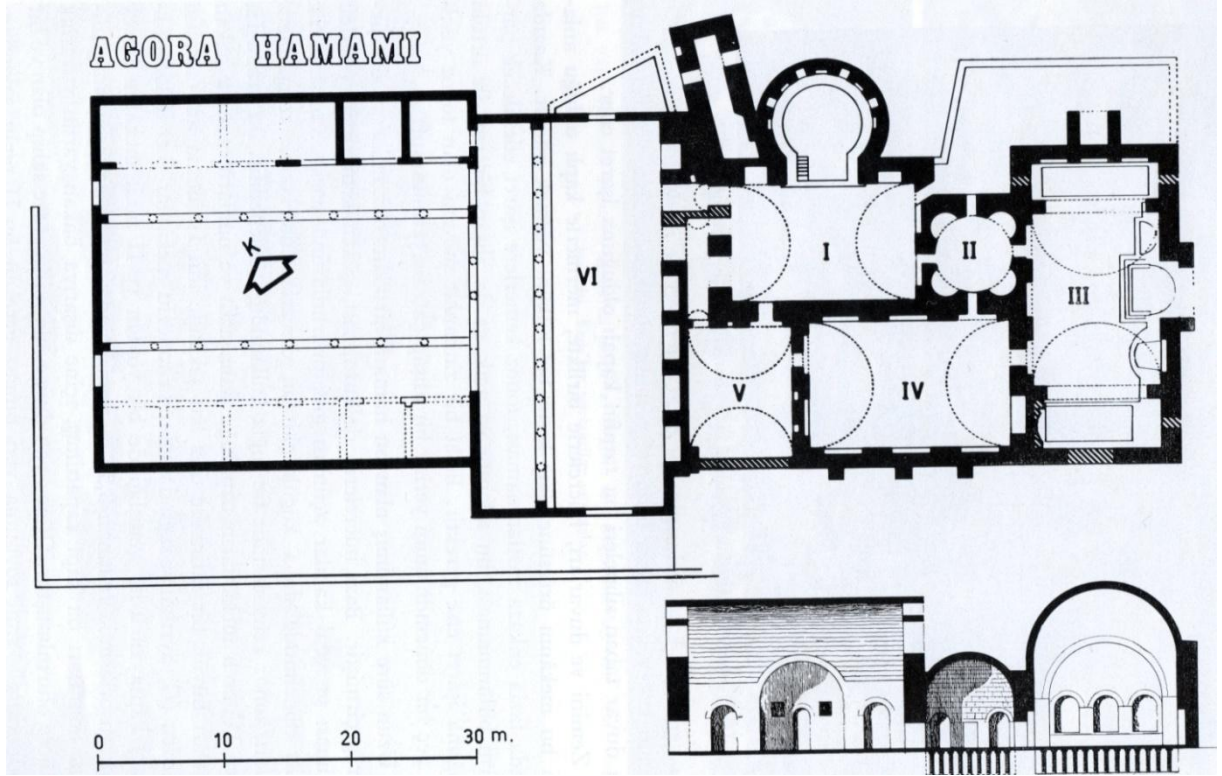
Resim 14c: Diocletian Hamamı, Roma Ulusal Müzesi Teşhir Salonundan Ayrıntı.

Resim 15a: Louvre Sarayı, Louvre Müzesi, Dış Görünüşü.

Resim 15b: Louvre Sarayı, Louvre Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı.

Resim 16a: Side Agora Hamamı, Side Müzesi, Plan ve Kesit.

Resim 16b: Side Agora Roma Hamamı, Side Müzesi, Dış Görünüşü.

Resim 16c: Side Agora Roma Hamamı, Kaldarium Bölümü, Side Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı.

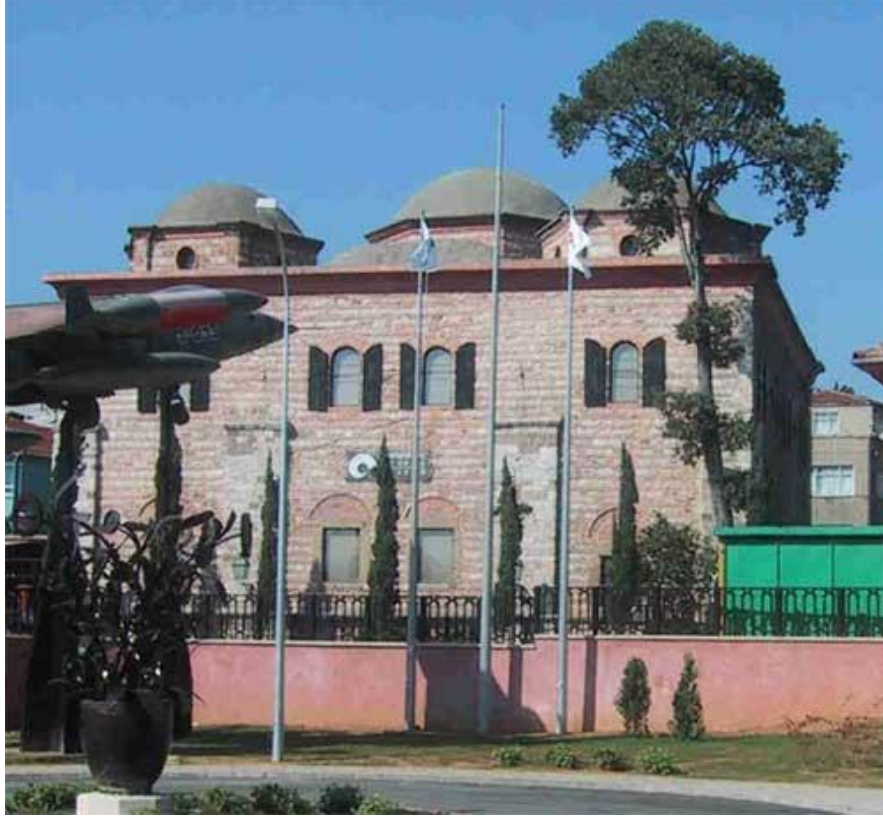
Resim 16d: Side Müzesi, Açık Alan Teşhiri.

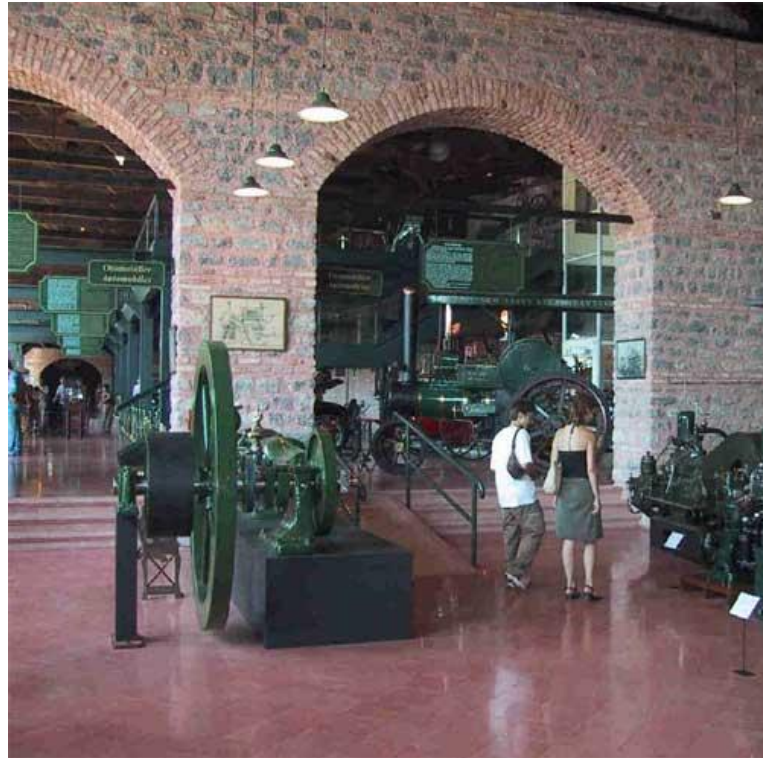
Resim 17a: Hierapolis Roma Hamamı, Hierapolis Müzesi, Dış Görünüşü.

Resim 17b: Hierapolis Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı.

Resim 18a: Lengerhane, Rahmi M. Koç Müzesi, Dış Görünüşü.

Resim 18b: Lengerhane, Rahmi M. Koç Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı.

Resim 19a: Yivli Minare Medresesi, Giriş Kapısı Görüntüsü.

Resim 19b: Yivli Minare Medresesi, İç Mekanın Görüntüsü.

Resim 20a: Yivli Minare, Mevlevihane, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi Dış Görünüşü.

Resim 20b: Yivli Minare, Mevlevihane, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Sergi Alanından Ayrıntı.

Resim 21a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Antalya K.T.V. Koruma Kurulu Hizmet Binası.

Resim 21b: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Antalya K.T.V. Koruma Kurulu Hizmet Binası.

Resim 22a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna İnan Kır a  Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Resim 22a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna İnan Kır a  Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Resim 23a: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Dış Görünüşü.

Resim 23b: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi.

Resim 23c: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı.

Resim 23d: Geleneksel Antalya Kaleiçi Evi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Teşhir Salonundan Ayrıntı.

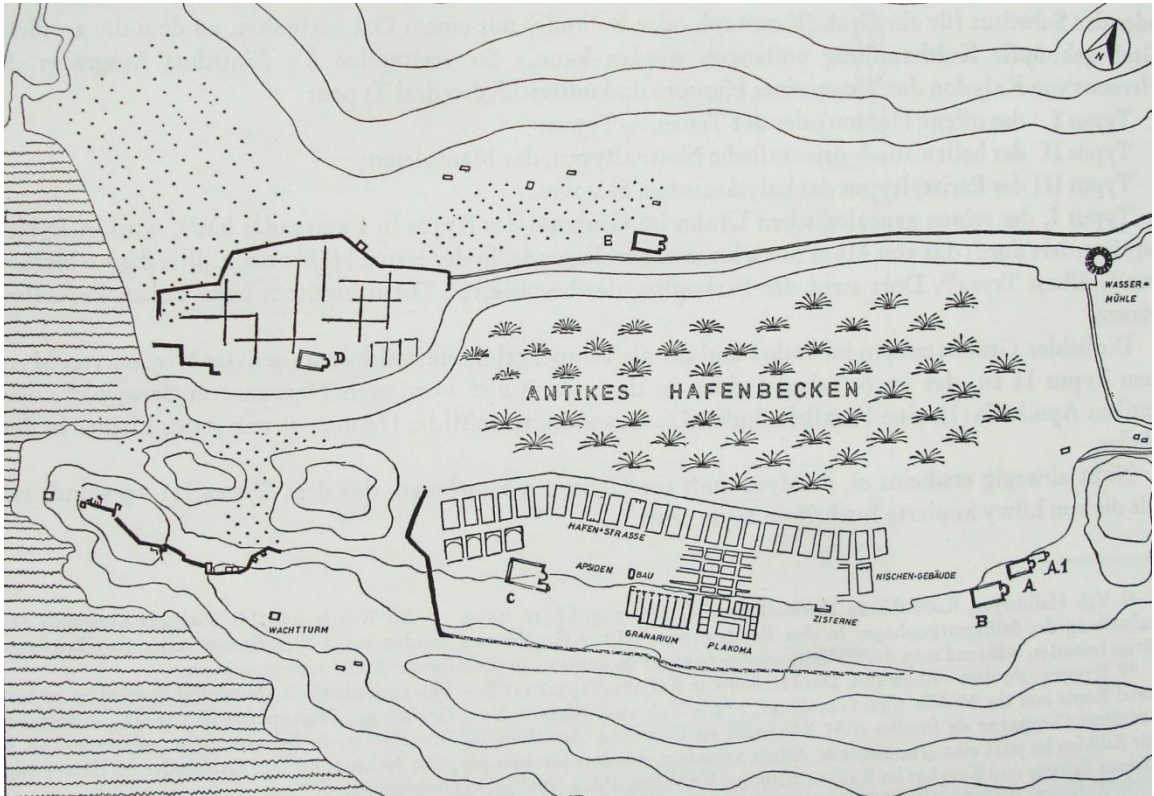
Resim 24a: Aya Yorgi Kilisesi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Dış Görünüşü.

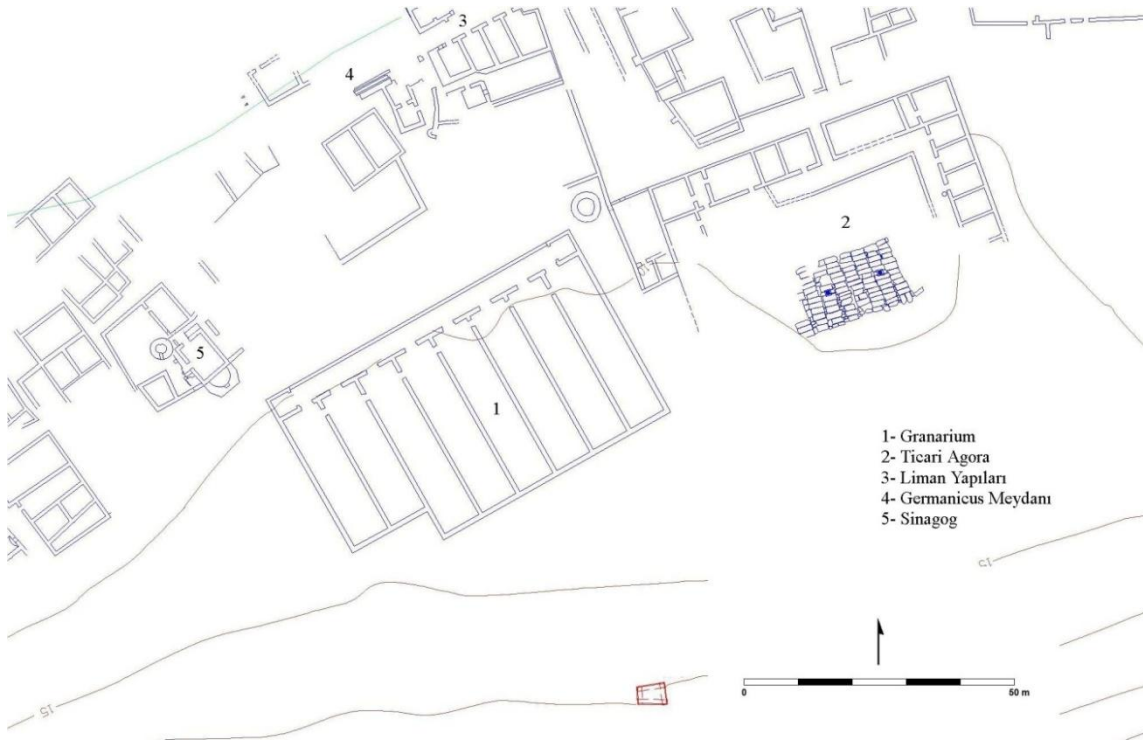
Resim 24b: Aya Yorgi Kilisesi, Suna – İnan Kıraç Kaleiçi Müzesi, Sergi Salonundan Ayrıntı.

Resim 25: Andriakos (Kokarçay) Çayı'nın Denizle Birleştiği, Çayağzı, Bölgenin Görüntüsü.

Resim 26: Andriake Yerleşim Planı – Ölçeksiz.

Resim 27: Granarium ve Çevresinin Yerleşim Haritası (Çizen: S. Atasoy, A. Aygün).

Resim 28: Andriake Granariumu'nun Cephe, Odaların Dışarıya ve Birbirlerine Açılan Kapılarının Görünüşü.

Resim 29a: Andriake Granariumu, 3D. Max – Fotografik Çizimi (Çizen: A. Aygün).

Resim 29b: Andriake Granariumu Ofis Birimleri, 3D Max – Fotografik Çizimi (Çizen: A. Aygün).

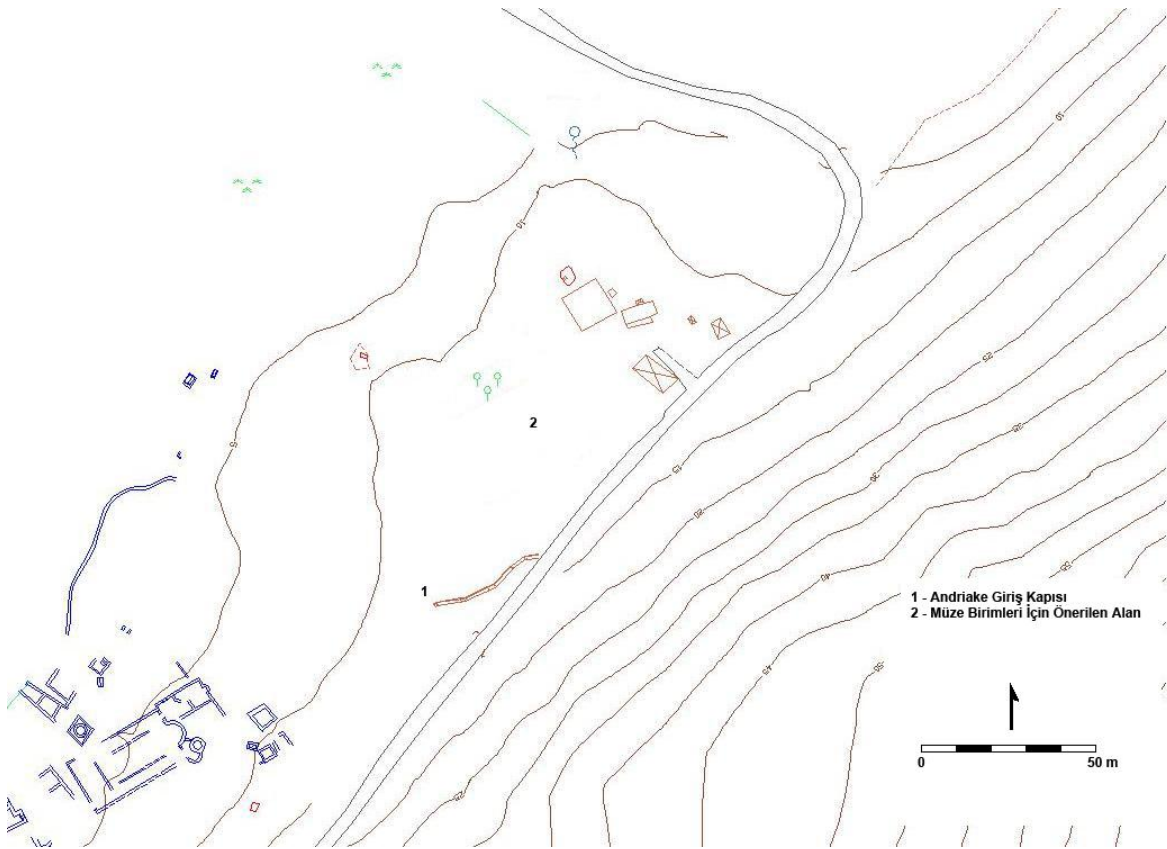
Resim 30: Granariumdaki İmparator Hadrian ve Sabina Portreleri.

Resim 31: Granarium Duvarındaki Kabartma.

Resim 32: Hava Fotoğrafından Andriake Granariumu'nun Görüntüsü.

Resim 33: Adriake Kentine Giriş Kapısının , Müze Birimleri İçin Önerilen Alanın ve Çevresinin Haritası (Çizen: S. Atasoy, A. Aygün).

Resim 34: Hava Fotoğrafından Andriake Kentinin ve Noel Baba Kuş Cennetinin Görüntüsü.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Mehmet Şengül
Doğum Tarihi ve Yeri : İstanbul / 10.11.1982
Medeni Durumu : Bekar

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : General Ali Rıza Ersin Lisesi

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Tez Konusu : Myra'nın Limanı Andriake'de Bulunan Granarium'un Müzeleştirilmesi

Yabancı Dil : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

İş Deneyimi

Stajlar :

- 2004 – Side Müzesi
- 2005 – Bey Dağları Yüzey Araştırmaları
- 2006 – Rhodiapolis Kazıları

Projeler :

- 2006 – Side Apollon ve Athena Tapınakları ve Bazilika Restitüsyon Projesi
- 2007 – TC Kültür Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi, Rhodiapolis Kazıları, Bilimsel Üye
- 2008 – TC Kültür Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi, Rhodiapolis Kazıları, Bilimsel Üye
- 2008 – Doğu Garajı Nekropolü Kazıları, Alan Sorumlusu
- 2009 – TC Kültür Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi, Myra / Andriake Kazıları, Bilimsel Üye
- 2010 – TC Kültür Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi, Myra / Andriake Kazıları, Bilimsel Üye

Çalıştığı Kurumlar : 2009 – ... Antalya Kent Müzesi, Araştırmacı

Adres : Haşim İşcan Mah., 1305 Sok., No: 12, Antalya Kent Müzesi, Antalya
Tel. no : 0242 247 31 36
Eposta : mehmet sengul@akdeniz.edu.tr